

GLAS BI BLI OTEKE

16
2009

Redakci ja

mr Mari jana Matovi }

Ol i vera Nedeqkovi }

Bogdan Tri f unovi }

Mari ja Orbovi }

Dani ca Ota{ evi }

Uredni k

Mari ja Orbovi }

Gl avni i odgovorni uredni k

Dani ca Ota{ evi }

Recenzent

dr Borjanka Trajkovi }

Lektor i korektor

mr Mari jana Matovi }

Li kovno-graf i ~ka oprema

Zoran Jure{

I zdava~

Gradska bi bl i oteka

„Vl adi sl av Petkovi } Di s“

^ a~ak, Gospodar Jovanova 6

Tel /f aks: 032/ 223-608; 222-098

www.biblioteke.org.rs

www.cacak-dis.rs

E-mail: biblioteka@cacak-dis.rs

[tampa

„Graf i ka Jure{ “ - ^ a~ak

Ti ra` 300

ISSN 0353-7595

GLAS BI BLI OTEKE

^ASOPI S ZA BI BLI OTEKARSTVO

16/2009

^a~ak
2010

[]ampawe ~asopi sa pomoglo je Ministarstvo kulture
Republike Srbije

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd

02

GLAS biblioteka : časopis za bibliotekarstvo
/ glavni i odgovorni urednik Danica Otačević. -
God. 1, br. 1 (decembar 1988) - . - ^a-ak : Gradska
biblioteka „Vladislav Petković” Dis“, 1988-
(^a-ak : Grafika Jure{ }). - 24 cm

Godi { we
ISSN 0353-7595 = Glas biblioteka
COBISS.SR-ID 14632962

BOGDAN TRIFUNOVIĆ M. A.
ALEKSANDAR VUKAJLOVIĆ
Gradska biblioteka
„Vladislav Petković Dis“, ^a-ak

UDK: 02:005
004.65:[027.022:004(497.11)]2006/2009"

UPRAVLJANJE I INFORMACIJSKA U PROCESU DIGITALIZACIJE BIBLIOTEKE GRAĐE

Sažetak: U radu su prikazani osnovni aspekti procesa upravljanja i informacija (menadžment i informacija) i prezentovana primena jednog softverskog sistema u Gradskoj biblioteci „Vladislav Petković Dis“ u ^a-ku, stvorenog od strane zaposlenih za potrebe dokumentovanja rezultata digitalizacije u ustanovi i organizacije i informacija od značaja za digitalne dokumente i proces digitalizacije u celini.

Keywords: informacija, upravljanje, menadžment, digitalizacija, sistemi, Gradska biblioteka „Vladislav Petković Dis“

Uvod

Upravljanje i informacija (menadžment i informacija) jedan je od ključnih zadataka, ali i izazova, pred stručnjacima koji se bave digitalizacijom i digitalnim očuvanjem (Digital Preservation) naučnim i kulturnim baštinom. Kod analognih kolekcija, kao što su tampanke, priroditeljne skladišne kolekcije (prostor gde se drže), kada je u pitanju dugoročno očuvanje, dok je kod digitalnih kolekcija priroditeljni menadžment kolekcija. Koliko je bitno kvalitetno skeniranje originalnih papirnih i drugih vrsta grafičkih prebacivanje u digitalni oblik, jeste važnije, prema našem mišljenju, i matični organi zvanističkim za sve vidove podataka koji su značajni u skladištenju, očuvanju, i distribuciji i korišćenju digitalnih zovanih grafičkih

budu}nosti . Drugi m re~i ma, di gi tal i zaci ja gubi svoj osnovni smi sao (l aka dostupnost i kori { }ewe gra|e) u sl u~ajevi ma kada je odre|eni di gi tal ni dokument te{ ko i l i nemogu}e i denti f i kovati u vel i ki m kol ekci jama. To ukazuje na sl ojevi tost pi tawa upravqawa el ektronski m i nf ormaci jama, kao i na osnovne te{ ko}e koje se u praksi javqaju: 1. i nf ormaci ju je te{ ko l oci rati ; 2. i nf ormaci ju je te{ ko i denti f i kovati , tj. te{ ko je i zdvoji ti rel evantnu i nf ormaci ju. Pi ter Klejton i Geri Juxi n Gorman su u kwi zi *Upravqawe i izvori ma i nf ormaci ja u bi bli ot ekama* i znel i stav da se, u praksi , probl emi sa el ektronski m i nf ormaci jama javqaju u dve obl asti :

1) segmenti ranost el ektronski h i nf ormaci ja (jedna e-kwi ga se ~esto di stri bui ra preko svoji h del ova i sl .), { to ote`ava wi hovu obradu, ~uva-we i dugotrajno skl adi { tewe;

2) el ektronski podaci ni su predmeti koje bi bli oteka ~i ni dostupni m, ve} su vi { e „sredstva za i denti f i kovawe, naru~i vawe i obezbe| i vawe te dostupnosti .“¹

Na osnovu ovoga mogao bi se doneti slede}i zakqu~ak o budu}nosti nauke o i nf ormaci jama i bi bli ote~ko-i nf ormaci one del atnosti , re~i ma koje su Kl ejton i Gorman i skori sti l i da nagl ase promenu u na~i nu f unkc i oni sawa dana{ wni h bi bli oteka: „Na{ svet se mewa pod uti cajem sve ve}e dostupnosti i nf ormaci ja u el ektronskom obl i ku. [...] Posl edi ca je da bi bli oteke u cel om svetu prenose sredi { te svoje pa`we sa oboga}i wawa f ondova na obezbe| i vawe pri stupa i nf ormaci jama.“²

Dana{ wa „svetska umre`ena mre`a“ (World Wide Web, WWW), veb i l i i nternet³, kako se ~e{ }e nazi va, u vel i koj meri predstavqa odgovor na probl em upravqawa i razmene i nf ormaci ja i zme|u udaqeni h subjekata. [tavi { e, tzv. „otac veba“, Ti m Berners-Li , koji je razvi o model mre`e zasnovan na hi pertekstual nom protokol u (HTTP, HyperText Transfer Text Protocol), { to ~i ni osnovni protokol dana{ weg veba, sastavi o je 1989. godi ne dokument pod nazivom „Predl og za upravqawe i nf ormaci jama“,⁴

1 Piter Klejton, Gari Judzin Gorman, Upravljanje izvorima informacija u bibliotekama, Beograd, 2003, str. 11.

2 *Ibid.*, str. 8. Kasni je u tekstu autori nagl a{ avaju da taj pri stup i nf ormaci jama mora bi ti „organi zovan“, bez obzi ra da l i se radi o i nf ormaci jama u { tampanom, mul ti medi jal nom i l i di gi tal nom obl i ku (str. 11).

3 Temeqi onoga { to danas nazi vamo i nternetom postavqeni su jo{ 50-ti h i 60-ti h godi na dvadesetog veka, u razvi jawu i nf ormaci one mre`e ra~unara, prvo i zme|u i stra` i va~a na ameri ~ki m uni verzi teti ma, a potom za potrebe ameri ~kog mi ni starstva odbrane. Pregl edan tekst o tome nal azi se na Vi ki pedi ji , <http://en.wikipedia.org/wiki/History_of_the_Internet>.

4 Tim Berners-Lee, *Information Management: A Proposal*, CERN, March 1989, dostupno na adresi <<http://www.w3.org/History/1989/proposal.html>>.

~i me se sugeri { e da je upravqawe i nf ormaci jama u samoj sr` i postojawa i nterneta. Berners-Li jev predl og odnosi o se na „gubi tak i nf ormaci ja“ u i nsti tutu CERN u [vajcarskoj, gde je tada radi o kao i stra` i va~, kao i na nemogu}nost da mul ti naci onal ni sastav i stra` i va~a u i nsti tutu efi ka- sno razmewuje i nf ormaci je i podatke koje su ~uval i na svoji m ra~unari - ma sa ugl avnom razl i ~i ti m hardverski m i sof tverski m arhi tekturama.

Ako „i nf ormaci ju“ def i ni { emo kao „sadr` aj poruke“ i li „predmet komuni kaci je“,⁵ upravqawe i nf ormaci jama mo` emo def i ni sati kao orga- ni zovani i nf ormaci oni si stem za odr` avawe komuni kaci oni h kanal a u jednoj organi zaci ji . Domen i nf ormaci oni h si stema barata sa i nf ormaci - jama koje su: 1) stvori li qudi , 2) zapi sane i li zabel e` ene na neki medi j i 3) koje se smatraju dovoqno vredni m da budu sa~uvane.⁶ Podaci (metapo- daci) koji se ti ~u procesa di gi tal i zaci je u jednoj organi zaci ji poput bi - bli oteke i spuwavaju sve tri kategori je, jer su stvoreni od strane qudi i li ma{ i na/programa krei rani h od strane ~oveka, zapi sani su u nekoj f ormi (anal ognj i li di gi tal noj) i bli ` e opi suju objekte (dokumente) ko- ji se ~uvaju od strane bi bli oteke – zna~i da i m je pri dodata dovoqna va- `nost od strane ustanove da budu sa~uvani . Probl emati ka upravqawa i n- f ormaci ja u bi bli otekama dobi ja na zna~aju sa sve pri sutni ji m poi mawem bi bli oteka kao si stema i nf ormaci ja, a bi bli otekara kao „i n` ewera i n- f ormaci ja“.⁷ To naro~i to dol azi do i zra` aja u moderni m usl ovi ma posl o- vawa, kada te{ ko}e upravqawa podaci ma/i nf ormaci jama rastu zajedno sa ekspanenci jal ni m rastom sami h i nf ormaci ja. Vi { e je uzro~ni ka te{ ko- }a upravqawa i nf ormaci jama, a wi hovi i zvori mogu bi ti :

1. nesrazmeran rast kol i ~i ne podataka/i nf ormaci ja i tehnol ogi ja za wi hov pri jem, odnosno mogu}nosti qudi da i h obrade;
2. i nf ormaci je su ugl avnom „razbacane“ i wi hova organi zaci ja u ure|ene si steme podataka ne sti ` e da prati stal ni pri li v novi h i nf or- maci ja;
3. pri li v i nf ormaci ja i z mno{ tva razl i ~i ti h i zvora;
4. stvarawe potpuno novi h vrsta i nf ormaci ja, ~i ja se upotreba mora „nau~i ti “;
5. zastarevawe postoje}i h i nf ormaci ja;
6. ugro` enost i nf ormaci ja i z perspekti ve wi hove ta~nosti , verodo- stojnosti i trajnosti .⁸

⁵ Ilejn Svenonijus, *Intelektualna osnova organizovanja informacija*, Beograd, 2007, str. 24.

⁶ *Ibid.*, str. 25.

⁷ Iv-Fransoa Le Koadik, *Nauka o informacijama*, Beograd, 2005, str. 17.

⁸ Keli R. Rajner ml., Efraim Turban, *Uvod u informacione sisteme*, Beograd, 2009, str. 106.

Pobrojani problemi samo su „vrh ledenog brega“, jer se tek u praksi mogu sagledati svi aspekti određenog projekta i, u skladu sa tim, predviđeni metodi za prevazi la`ewe pote{ ko}a tokom realizacije. Iskustvo *Centra za digitalizaciju*⁹ Gradske biblioteke „Vladi slav Petkovi} Dis“ u ^a~ku govori da Rajnerova i Turbanova teorijska postavka uzro~ni ka te{ ko}a upravljanja i informacijama u praksi digitalizacije gra|e javne biblioteke i zgl eda na sl ede}i na~i n:

1. unapre|ewe znawa, ve{ tina i tehnol ogi je tokom vremena dovodi do ubrzavanja digitalizacije gra|e, { to zaposlene primorava da sve vi { e vremena posve}uju i dentifi kovawu, skladi { tewu i pristupu gra|i;

2. rad na vi { e ra~unara, od strane vi { e zaposlenih, uslovi o je „razbicanost“ podataka o gra|i, kao i same digitalne gra|e;

3. vremenom je pro{ i ren dijapazon akti vnosti, pa se pored digitalizacije papirne gra|e pre{ lo i na digitalizaciju multimedijalnih i zvora (audio i video gra|e), kao i na digitalizaciju i zvora koji nisu def onda Biblioteke, { to je znatno ote` alo obradu i u~i ni lo dotada{ wi stem upravljanja i informacijama neadekvatni m;

4. intenzivan rad na digitalizaciji mora biti pra}en i sto tako intenzivnom i zgradwom si stema upravljanja i informacijama, zasnovanog na standardima za metapodatke, kako bi se obezbedila ta~nost, verodostojnost i trajnost informacija, kao i kori { }ewe digitalizovane gra|e nakon { to postoje}e tehnol ogi je budu prevazi |ene.

Upravljanje i informacijama ~esto se sagledava kao sof tverski problem, gde odre|eni program ili sof tver pru` a re{ ewa toka i informacija u organizaciji i mogu}nost da menaxment donosi odl uke zasnovane na uspostavljenom i informacijom si stemu. Me|uti m, problematika upravljanja i informacijama je kompleksnija, kao { to je ve} navedeno, i predvi|a ukqu~i vawe dodatnih aspekata kao { to su qudski resursi organizacije i wi hovo optimalno i skori { }avawe u procesu rada.¹⁰ Poslednjih decenija pojavi li su se mnogobrojni si stemi za upravljanje dokumentima (Document Management System, DMS) i li sadr` aji ma (Content Management System, CMS), korporativni si stemi upravljanja (Enterprise Management System), odnosno elektronski i digitalni repozitorijumi i druge baze podataka,

⁹ *Centar za digitalizaciju* formiran je januara 2008. godine, sa osnovnom name-nom da se kroz to odecewe organi zovano vodi dugoro~an program digitalizacije gra|e u Gradskoj biblioteci ^a~ak.

¹⁰ U ovom radu bazi rali smo se na upravljanje i informacijama putem kori { }ewa sof tvera, bez anali ze drugih faktora, jer osnovu rada predstavqa pri kaz sof tverskog re{ ewa *Centra za digitalizaciju* Gradske biblioteke u ^a~ku, koje se kori sti u procesu digitalizacije biblioteke gra|e [pri m. aut.].

koji su naj~e{ }e kori { }eni za upravqawe i nformaci jama. Odre|eni broj ovi h si stema dostupan je kori sni ci ma bespl atno, poput re{ ewa otvorenog koda. Sa druge strane nal aze se komerci jal na re{ ewa mnogobrojnih kompa- ni ja u svetu, koja omogu}avaju pra}ewe toka i nformaci ja u organi zaci ja- ma od najni `eg do najvi { eg ni voa i , u skl adu s ti m, pru `aju osnove za do- no{ ewe odluka od strane menaxmenta. Najrasprostraweni ji , pa stoga i najpoznati ji , repozitori jumi otvorenog koda koji se kori ste u projekti ma di gi tal i zaci je su DSpace¹¹, Fedora¹² i EPrints¹³, dok je me|u si stemi ma di gi tal ni h bi bli oteka to Greenstone¹⁴. Od komerci jal ni h si stema za di - gi tal ne bi bli oteke pomenu}emo samo CONTENTdm¹⁵, koji se razvi ja od strane OCLC-a i predstavqa veoma popul arno re{ ewe za di gi tal ne bi bli i - oteke u SAD.

Od pokretawa prvog projekta di gi tal i zaci je u Gradskoj bi bli oteci „Vl adi sl av Petkovi } Di s“ u ^ a~ku 2006. godi ne¹⁶ uo~eno je da i ntenzi vna produkci ja di gi tal i zovani h dokumenata veoma brzo stvara probl eme l oka- li i zovawa i i denti f i kaci je odre |enog dokumenta u kol ekci jama. Tako |e je postavqeno pi tawe si stema i nterne kontrol e rada i kval i teta di gi tal i - zaci je, naro~i to u usl ovi ma kada vi { e pojed i naca radi na di gi tal i zaci - ji , { to sve aktuel i zuje potrebu za stvarawem si stema i l i al ata koji mogu da pru `e zadovolqavaju}e re{ ewe opi sani h probl ema. Zbog svega navedenog jo{ krajem 2006. godi ne stvoren je dokument *Dnevni k di gi t al i zaci je* u Microsoft Word f ormatu, kao propratni i nstrument za pra}ewe i eval ui - rawe toka di gi tal i zaci je u ustanovi . Tokom vremena ovaj dokument je pre- rastao, preko tabel arnog obrasca, u sveobuhvatni si stem baze podataka, ko- ji na osnovu pra}ewa vi { e el emenata di gi tal i zaci je omogu}uje zaposl eni - ma da unose metapodatke za di gi tal i zovane dokumente, dokumentuju proces di gi tal i zaci je, ostvare uvi d u di nami ku di gi tal i zovawa gra |e u odre |e- nom vremenskom peri odu, eval ui raju sadr ` aj „Di gi tal ne bi bli oteke“¹⁷ i i zra |uju potrebne i zve{ taje di gi tal i zaci je.

11 <http://www.dspace.org/>

12 <http://www.fedora-commons.org/>

13 <http://www.eprints.org/>

14 <http://www.greenstone.org/>

15 <http://www.contentdm.org/>

16 Bogdan Tri f unovi }, *Di gi t al na bi bli o t eka - i z perspekt i ve javne bi bli o t eke* (prezentaci ja). V naci onal na konf erenci ja „Di gi tal i zaci ja naci onal ne ba{ ti - ne 2006“, Naci onal ni centar za di gi tal i zaci ju, Beograd, 2. jun 2006. <http://www.cacak-dis.rs/dokumenti/digitalna_biblioteka2.ppt>.

17 Di gi tal na bi bli oteka ^ a~ka <http://www.cacak-dis.rs/dig_bibl/index.html>.

Дневник дигитализације

Dnevnik digitalizacije je jedno od softverskih rešenja upravljanja informacijama digitalizacije grafičkim ustanovama kulture, kakve su javne biblioteke, muzeji i lične arhive. On je proizvod trogodišnog projekta u digitalizaciji Gradske biblioteke u ^a~ku, pa je mehanizam usavršen van kako bi se tobože odgovorilo svrhama i potrebama digitalizacije.¹⁸ Istovremeno, to je veoma prilagodljiva aplikacija koja se može jednostavno i zmeniti da odgovara potrebama korisnika, odnosno procesu digitalizacije koji se sprovodi.

U osnovi, *Dnevnik digitalizacije* je lokalno instalirana Microsoft Access (MS Access) baza podataka, koja radi u okviru lokalne (intranet) mreže. Opređene za ovakvo rešenje projektovanje i analiza potreba i mogućnosti ustanova kulture i srodnih ustanova, pa je odluka za korišćenje mlivenciranosoftvera doneta iz sledenih razloga:

- MS Access je deo softverskog paketa Microsoft Office, koji je široko rasprostranjen i najčešće korišten od strane korisnika u našoj zemlji, pa je stoga upotrebljivost aplikacija za ovaj softver veća, kao i mogućnost prilagodavanja softvera potrebama korisnika;

- Access je relacionalna baza podataka, što omogućava stvaranje veza između entiteta, ali i sprežavanje duplirane podataka koji se unose;

- zahvaćujući svojoj arhitekturi, Access omogućava relativno lako unos i izveštavanje tabeli podataka iz drugih aplikacija, kao i eksport svojih podataka u druge aplikacije i na druge softverske platforme.

Potrebno je naglasiti da *Dnevnik digitalizacije* nije aplikacija za objavljivanje digitalizovane grafične interneta, niti za stvaranje online izdobilidigitalnih kolekcija, odnosno digitalnih biblioteka. Wegovana mena je da se na jednostavan način pokrene, organizuje i vodi proces digitalizacije u jednoj ustanovi. I ako ovo nije sistem za dokumentovane masovne programe digitalizacije, i skustvo Biblioteke u ^a~ku pokazuje da baza podataka bez problema može da sadrži kolekciju od preko 6.000 jediničnografičnografi. Savremeni elektronski katalozi za obradu i inventarisanje grafičnog veličinim i kojim i ne izlaze ni postojeće ovakve baze podataka, jer u svojoj arhitekturi predviđaju i nteroperativnost sa dru-

¹⁸ Kratak pregled razvoja *Dnevnik digitalizacije* objavljen je u: Bogdan Tri funovi], *Digitalizacija zavičajne grafične u Gradskoj biblioteci „Vladislav Petkovič” Diš u ^a~ku: digitalizacija „^a~anskog glasa”* (1932-1935). *Glasi biblioteka 14/2007*, Gradska biblioteka „Vladislav Petkovič Diš”, ^a~ak, 2008, str. 38-39.

gi m bazama i jednostavno povezi vawe zapi sa o di gi tal nom dokumentu sa samim dokumentom. Zbog toga ovo re{ewe dolazi do izra`aja u ustanovama koje ni su instalirane i takve kataloge i baze podataka i koje nemaju mnogo iskustva u radu sa digitalnim dokumentima/objektima, to je i daqe naj{e}i slu-aj u Srbiji.

Centar za digitalizaciju Gradske biblioteke ^a-ak objavi o je *Dnevnik digitalizacije* na svom veb sajtu aprila 2010. godine, kao besplatnu aplikaciju za slobodno preuzimanje.¹⁹ Tokom 2010. godine Centar je objavio i detaljno uputstvo za kori{enje *Dnevnik digitalizacije*.

2.1 Softverski i hardverski zahtevi

U osnovi, softverski i hardverski zahtevi svode se na postojawe jednog računara sa instaliranim novijim Windows operativnim sistemom (verzije od Windows 2000) i Access softverom. Ukoliko se `eli omogu}iti rad u mre`nom okru`ewu, dovoqno je fajl koji ~ini bazu *Dnevnik digitalizacije* smestiti u direktorijum koji je bi tedeqen (shared) i zme|u korisnika koji imaju pristup mre`i. Tako|e se baza mo`e snimiti i na eksternim ure|ajima za skladi{tewe podataka, kao to su umre`eni hard diskovi.

2.2 Instalacija i pokretawe

Po otvarawu *Dnevnik digitalizacije* ulazi se u interfejs MS Access baze, gde se nalazi glavni korisnik imenisa slede}im opcijama: UNOS PODATAKA, PREGLED PODATAKA, I ZVE{TAJI, BROJ DIGITALIZOVANIH STRANICA, I ZLAZ. Imenova pre-ica ukazuju na wihovu funkciju, tj. koji se zadatak mo`e uraditi i zborom svake od njih. Prve tri pre-ice kasnije su u tekstu detaljnije obja{wene, dok *Broj digitalizovanih stranica* prikazuje i zve{taj o broju skeniranih dokumenata (digitalizovanih stranica) prema vrsti gra|e koji su uneti u bazu, sa zbirnim brojem ukupno skeniranih dokumenata.

¹⁹ Adresa je <http://www.cacak-dis.rs/dokumenti/digitalizacija/dnevnik-digitalizacije.mdb>.

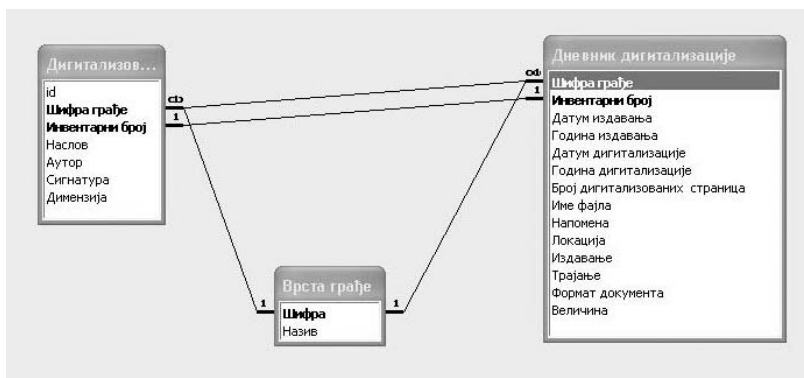

Слика 1. Мапа линкова корисни-ког интерфејса

2.3 Структура

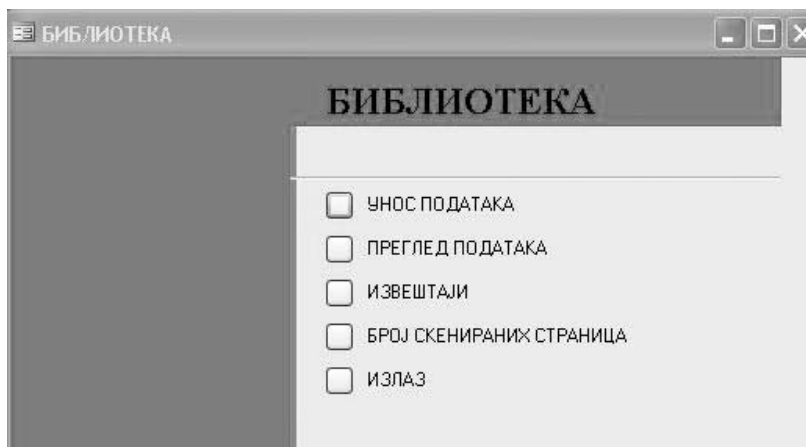
Структуру саме базе ~ не три табеле са свим неопходним метподацима, потребним за документовање процеса дигитализације који су у току. Прва табела под називом Врста грађе садржи следеће метподатке: Цифра и Назив грађе. Табела Дигитализована грађа садржи опционе метподатке: Цифра грађе, Инвентарни број, Наслов, Аутор, Сигнатура, Дизајнер (подаци који опisuју једну публикацију или документ). Табела Дневник дигитализације предвиђена је за административне, као и структуралне метподатке који се користе за стварање дигиталних колекција,²⁰ а садржи: Датум издавања, Година издавања, Датум дигитализације, Година дигитализације, Број дигитализованих страница, Назив документа, Локација, Издавач, Трајање, Формат документа, Величина, Напомена (подаци који опisuју дигитализоване документе или публикацију). Обавезни метподаци су само Цифра грађе и Инвентарни број, док су остали опциони и користе се у зависности од врсте грађе која се уноси, односно према потребима. Сви називи табела и метподатака могу се такође мењати.

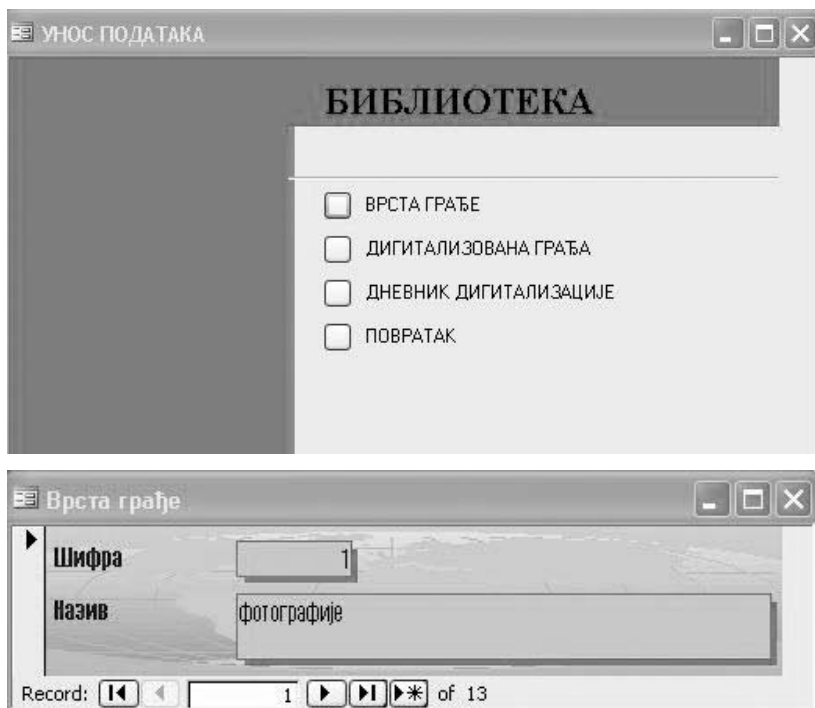
²⁰ Више о типовима метподатака у: Гејл Ходџ, *Метподаци на лак на ин: водич за библиотеке*, Гласник Народне библиотеке Србије, год. 6, бр. 1 (2004), стр. 157-180.

Slika 2. Entiteti baze podataka Dnevnika digitalizacije (Vrsta građe i Digitalizovana građa) i vezni entitet Dnevnik digitalizacije sa pripadajućim atributima koji ih opisuju

Prednosti ovako dizajnirane baze su sljedeće: ne postoji mogućnost da se dva puta unese podatak o jednom digitalizovanom dokumentu (dokumentu pod jednim inventarnim brojem), baza se može zahtijevati i izformirati od neovlaštenog pristupa, jednostavna pretraga, lak eksport podataka. Naglasili bismo mogućnost da korisnici mogu slabodnevno obavljati atributne (metapodatke) koje se čuvaju u bazi podataka, u skladu sa vrstom građe koju digitalizuju i prema svojim potrebama. U najvećem nedostatak može ubrojati nemogućnost da višestruko koriste server tehnologiju u potpunosti, što prevaziđe namenu *Dnevnika digitalizacije*. Takođe smatramo da se za serversko rešenje mogu koristiti rješenja zasnovana na sistemima otvorenog koda, kao što su kombinacije Apache servera i MySQL baze podataka, ali to već izlazi iz okvira našeg teme.

Slike 3, 4 i 5. Po-etni formular i unos gra|e u bazu

2.4 Unos podat aka

Podatke je u bazu mogu}e uneti na dva na~ina, preko tabel a ili preko formulara. Kori { }ewe formulara pru`a jednostavnije kori sni ~ko okru`ewe i prilago|eno je unosu novih zapi sa, izme|u ostalog i zato { to je to podrazumevan i zbor pri likom pokretawa aplikacije. Formulari za unos vode kori sni ka kroz tri forme, za unos vrste gra|e (formular Vrsta gra|e), opisne metapodatke (formular Digtalizovana gra|a) i administrativne metapodatke (formular Dnevnik digtalizacije). Tabele baze podataka, s druge strane, daju sveobuhvatni prikaz podataka o tipovima gra|e u jednom prozoru, odnosno pojedina~nim zapi si ma u okviru kol ekcija, ali podrazumevaju i odre|eno iskustvo rada u takvom okru`ewu. U oba slu~aja podr`an je unos }iri li ~ni m i lati ni ~ni m pi smom.

Дигитализована грађа

Шифра грађе

Инвентарни број

Наслов

Аутор

Сигнатура

Димензија

Record: 1 of 1

Слика 6. Formular за unos opisnih metapodataka

Врста грађе : Table

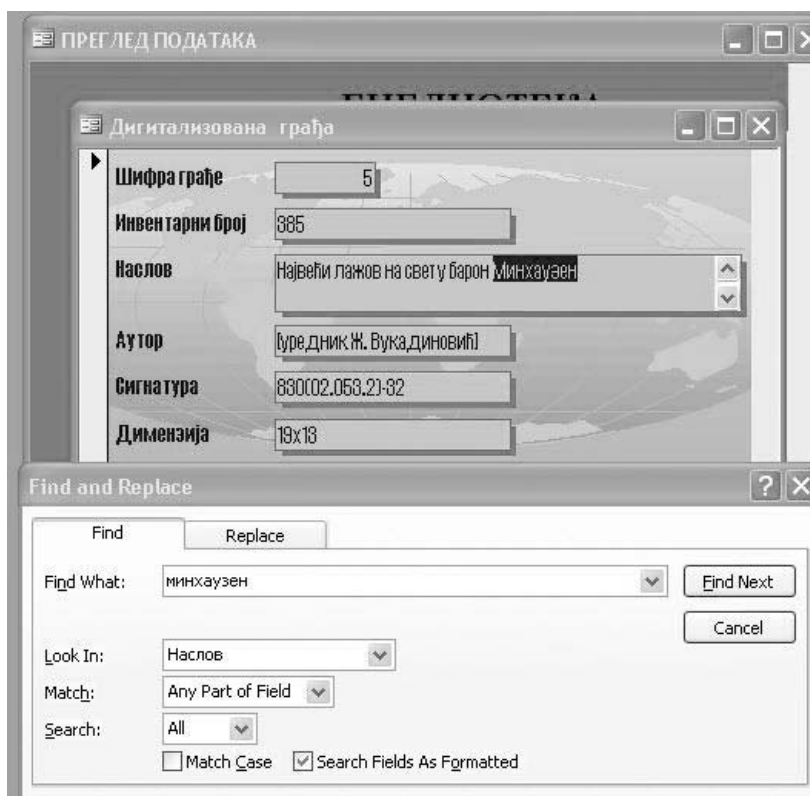
Шифра	Назив
+ 1	фотографије
+ 2	часописи
+ 3	разгледнице
+ 4	позивнице
- 5	књиге

Инвентарни број	Наслов	Аутор	Сигнатура	Димензија
+ 1011	Дахома или живот црнаца у америци	Хофман	820(73)(02-053.2)-32	20x14
+ 1018	Данске приче	Ханс Кристијан Андерсен	839.8-32	19x13

Слика 7. Unos opisnih metapodataka преко табела

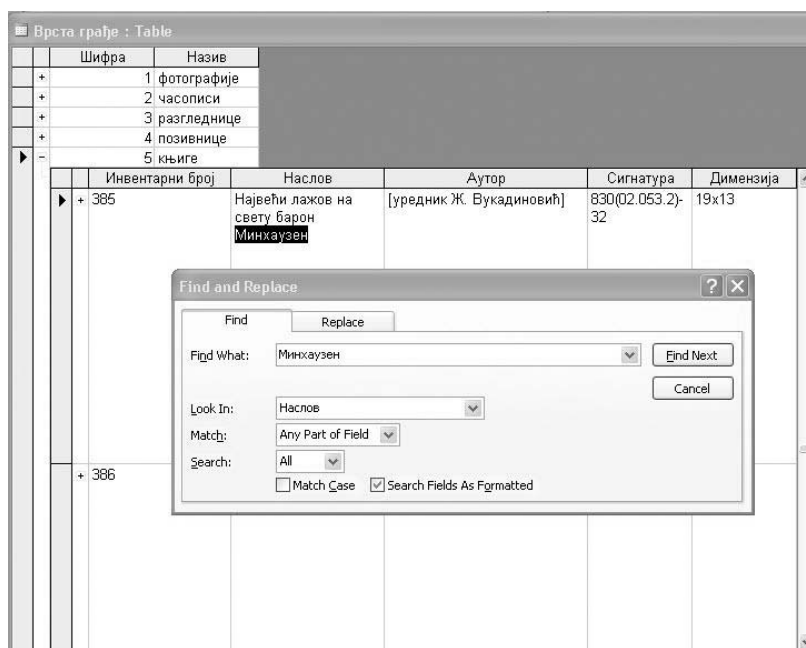
2.5 Pret raga

Jedna od karakteri sti ka ove baze podataka je jednostavna pretra` i -vost. Zadavaju}i kri teri jume za pretragu (lokaci ja, godi na i zdavawa, datum i zdavawa, vrsta gra|e, inventarni broj, naslov...) ili kombi naci ju kri teri juma (vrsta gra|e i godi na i zdavawa, vrsta gra|e i autor...), dobi -jaju se zapi si i z baze po ti m kri teri jumi ma. S obzi rom da podr{ ka za Bu -l ove operatore sof tverski dol azi uz MS Access, wi hove uobi ~ajene kombi -naci je mogu suzi ti rezul tate pretrage. Kao i u slu~aju unosa podataka, pretra` i wawe se mo` e vr{ i ti na }i rili ci ili lati ni ci .

Слика 8. Pret raga преко форме

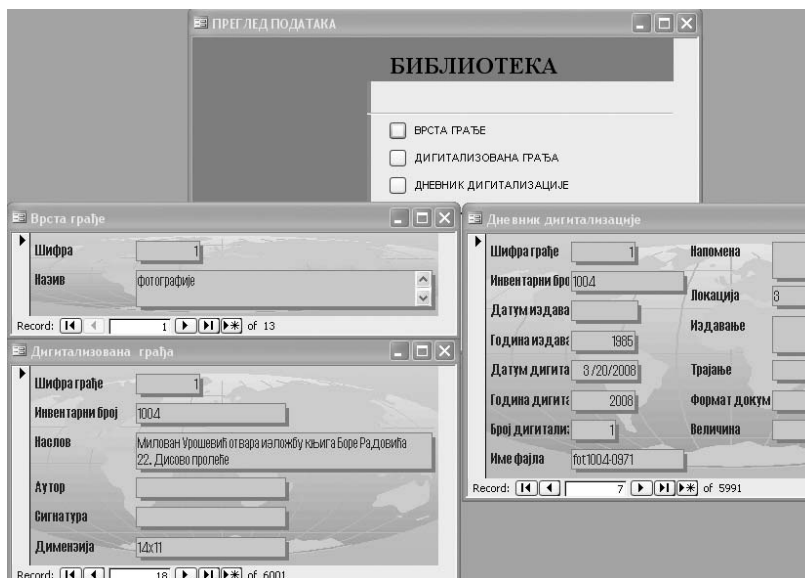
Pretraga se mo` e vr{ i ti di rektno преко табела или форме, где је могу}е pretra` i vati metapodatke i i zvr{ i ti pretragu по целом zapi su i l i по делу zapi sa. Тако|е је могу}е vr{ i ti pretragu преко upi ta (query) по задати m kri teri jumi ma: godi na i zdavawa, naslov, vrsta gra|e...

Слика 9. Претрага преко табела

2.6 Преглед података

Преглед података унети х у базу омогућен је преко корисничког интерфејса, тј. директно из формулара који је за то предвиђен. Корисницима је омогућен преглед података за сваку од табела и структуру базе података, што унапред омогућава знаменит преглед врста грађа са додатим ифрмацијама за сваку врсту, као и опцијски административни метаподатака (библиотекарство, врста грађе, дигитализована грађа и дневник дигитализације). Прегледом записи са поштом од најстаријег унетог, који има најмањи јединствени ID број под којим се води у бази података. Могуће је прегледати и оне који записи са уносом одговарајућег броја у предвиђеном пољу. Корисницима сва три формулара истовремено добија се и списак комплетних метаподатака за одређени објекат, као у следећем прилици:

Слика 10. Pregled metapodataka za fotografiju otvarawa izlo`be kwiga Bore Radovi}a na 22. „Disovom prole}u“ 1985. godine

2.7 Sastavqawe i zve{t aja

Jedna od najprakti~ni ji h funkcija *Dnevni ka di gi t al i zaci je* veza-na je za mogu}nost dobi jawa i zve{t aja o di gi tal i zovani m dokumenti ma prema zadatom kri teri jumu. I zve{taji su zbi rni rezul tati pretrage baze podataka, koji rezul tate predstavqaju u tabel arnoj f ormi , pri l ago | enoj {tampawu ili prenosu u druge programe za obradu. Kri teri jumi za sasta-vqawe i zve{t aja mogu bi ti l okaci ja, vrsta gra | e, i nventarni broj, godi na i zdavawa, si gnatura ili naslov. Svaki od dobi jeni h i zve{t aja se mo ` e konvertovati u Word ili Excel, odnosno {tampati di rektno i z Access ba-ze. I zve{t aj se mo ` e pri l ago | avati prema potrebama kori sni ka, bi l o po strukturi podataka ili graf i ~kom pri kazu rezul tata.

uneti godinu

1951|

OK

Cancel

По години издавања

Година издавања

1951

Врста грађе *press clipping*

<i>Опис</i>	<i>Датум издавања</i>	<i>Број скенираних страница</i>	<i>Име фајла</i>	<i>Локација</i>
Застављена последних Обреновића на аукцији - Сеница Пауновић		1	ciaSP97-0819	138
Дворези Љубе Ивановића - Сеница Пауновић	1. 1. 1951	2	ciaSP 98-0820 и ciaSP98-0821	138
Кад је рођен Борислав Станковић - Сеница Пауновић	25. 2. 1951	1	ciaSP99-0822	138
Поводом 75-годишнице од рођења Борислава Станковића - Сеница Пауновић	19. 3. 1951	1	ciaSP100-0823	138
Поводом 75-годишнице од рођења Борислава Станковића Три сретася Бориславом Станковићем - Сеница Пауновић	25. 3. 1951	1	ciaSP101-0824	138

20. april 2010

Page 1 of 7

Slika 11. Izveštaj po godini izdavawa

Ukol i ko se di gi tal ne kol ekci je ~uvaju i na opti ~ki m medi ji ma, kao { to su CD i li DVD di skovi , jedan od najva` ni ji h podataka u tom sl u-aju je lokacija, odnosno na kom mestu se nalazi di gi tal i zovani dokument (hard di sk, eksterni hard di sk, DVD), tako da lokacijski podatak u okvi - ru *Dnevni ka di gi t al i zaci je* omogu}ava pronal a` ewe f i zi ~kog medi juma na kome se tra` eni dokument nal azi . To je veoma va` no u usl ovi ma kada su kol ekci je narezane na vel i kom broju di skova, kao dodatnog ni voa ~uvawa di gi tal ni h dokumenata.²¹ Uno{ ewem rednog broja di ska dobi ja se i zve-

²¹ Centar za di gi tal i zaci ju Gradske bi bl i oteku u ^ a~ku od svog f ormi rawa uveo je standard ~uvawa svakog di gi tal nog dokumenta u tri i denti ~ne gl avne kopi je, na tri f i zi ~ka ure| aja: dva odvojena hard di ska i jedan DVD. *Dnevni k di gi t al i zaci je* omogu}ava uvi d u ta~nu lokaci ju jedne kopi je na hard di sku i na DVD-ju, dok je preostal a kopi ja na drugom hard di sku rezervna (backup) sa pri marnog hard di - ska. Baza podataka *Dnevni ka di gi t al i zaci je* opi suje preko 700 gi gabajta di gi tal - ne gra| e, koja je krajem 2009. godi ne bi la arhi vi rana na 162 DVD-ja [pri m. aut.].

{ taj u kome se nalaze podaci o svim dokumenti ma koji se nalaze na tom di-
sku, a tako | e i svi ostali i zve{ taji sadr` e ovaj podatak, odnosno redni
broj di ska na kome se nalazi odre| eni dokument.

Резиме

Upravljanje informacijama (menadžment informacija) jedan je od
ključnih zadataka, ali i izazova, pred profesionalcima koji se bave di-
gitalizacijom i digitalnom za{ tito (Digital Preservation) nau- ne i kul-
turne ba{ tine. Kod analognih kolekcija (kao { to su { tampane kvi ge)
prioritet je skladi { tewe kolekcija (prostor gde se kvi ge dr` e), kada je
u pitawu dugoro- no ~uvawe, dok je kod digitalnih kolekcija prioritet
upravljanje (menadžment) kolekcijama na du` i rok. Koliko je bitno kvali-
tetno skenirati papirnu i li drugu vrstu gra| e prebaciti u digitalni ob-
lik, jo{ je va` ni je, prema na{ em mi { qewu, imati organi zovan si stem za
vo| ewe svih podataka koji su zna- ajni za skladi { tewe, ~uvawe, i denti fi-
kovawe i kori { } ewe digital i zovane gra| e u budunosti . Digitalizacija
gubi svoj osnovni smisao (l aka dostupnost i kori { } ewe gra| e) u slu- aje-
vi ma kada je odre| eni digitalni dokument te{ ko i li nemogu} e i denti fi-
kovati u velikim kolekcijama. Upravljanje informacijama ~esto se sagl e-
dava kao softverski problem, gde odre| eni program i li softver pru` a re-
{ ewa toka i informacija u organizaciji i komoditet menadžmentu u dono-
{ ewu odluka zasnovani h na uspostavljenom i informacionom si stemu. Me-
| utim, problematika upravljanja informacijama je kompleksnija i pred-
vi | a ključnawe aspekata kao { to su ljudski resursi organizacije i wi-
hovo optimalno i skori { } avawe u procesu rada.

Литература

1. Tim Berners-Lee, *Information Management: A Proposal*, CERN, March 1989, dostupno na adresi <<http://www.w3.org/History/1989/proposal.html>>.
2. Piter Klejton, Gari Juxin Gorman, *Upravljanje izvorima informacija u bibliotekama*, Beograd, 2003.
3. Iv-Fransoa Le Koadik, *Nauka o informacijama*, Beograd, 2005.
4. Keli R. Rajner ml., Efraim Turban, *Uvod u informacione sisteme*, Beograd, 2009.
5. Ilejn Svenonijus, *Intelektualna osnova organizovanja informacija*, Beograd, 2007.

6. Bogdan Tri funovi }, *Di gi t al na bi bli ot eka - iz perspekt i ve javne bi bli ot eke* (prezentaci ja). V naci onal na konf erenci ja „Di gi tal i zaci ja naci onal ne ba{ ti ne 2006“, Naci onal ni centar za di gi tal i zaci ju, Beograd, 2. jun 2006, dostupno na adresi <http://www.cacak-dis.rs/dokumenti/digitalna_biblioteka2.ppt>.
7. Bogdan Tri funovi }, *Di gi t al i zaci ja zavi ~ajne gra/e u Gradskoj bi - bli ot eci „Vladi slav Pet kovi } Di s“ u ^a~ku: di gi t al i zaci ja „^a~anskog gl asa“* (1932-1935). *Gl as bi bli oteke 14/2007*, Gradska bi bli o - teka „Vladi slav Petkovi } Di s“, ^a~ak, 2008, 27-47.
8. Gejl Hodž, *Metapodaci na lak na in: vodi za biblioteke, Gl asni k Narod - ne bi bli oteke Srbije*, god 6, br. 1 (2004), str. 157-180.

INFORMATION MANAGEMENT IN THE PROCESS OF DIGITIZATION OF LIBRARY MATERIAL

Summary

This paper addresses main aspects of information management and practical implementation of one simple system in the Public Library „Vladislav Petkovich Dis“ in Chachak, based on Microsoft Access, which has been created as a documentation system for digital preservation and a tool for organizing all important information in the process of digitization.

Key words: information, management, digitization, digital preservation, systems, Public Library „Vladislav Petkovich Dis“

Bogdan Trifunovich, M. A.
Aleksandar Vukajlovich

VESNA I WAC-MALBA[A4
Narodna biblioteka Srbije,
Beograd

UDK: 027-052:004.738.1(100)

SADA[WI I BUDU] I KORISNICI VEBA U BIBLIOTEKAMA

Sa`etak: U radu su prikazane navike i potrebe sada{ vi h i budu} i korisnika veba u bibliotekama kroz predstavljane nekih savremenih i strah i vava o studentskom vi{ewu biblioteka i informacionih izvora, o promjenama u bibliotekama, o karakteristici kataloga, o Google generaciji.

OCLC (Online Computer Library Center) je 2006. godine sproveo istra{ i vawe „Kako studenti vide biblioteku i informacione izvore“. Cilj istra{ i vava bio je, najpre, da se informacije u samim rukovoditeljima OCLC-u, kako u budućnosti donosi i kvalitetni strategije odluke, a potom, da studija poslu{ i kao referentni dokument za bibliotekare iz celog sveta koji rade na strategijama u svojim zajednicama i institucijama.

U istra{ i vawu o budućnosti kataloga, „Promena priroda kataloga i njegovo povezivanje sa drugim sredstvima za pretra{ i vawe“, koje je Karen Kalun sproveo za Kongresnu biblioteku 2006. godine, govori se o tome da je katalog jedan od bibliotekarskih uspeha iz prošlosti, ali i da studenti i istra{ i vawe sve više zaobilaze kataloge u korist drugih alata za pretra{ i vawe.

Bri tanska biblioteka je 2008. godine sproveo istra{ i vawe „Informaciono pona{awe i istra{ i vawe budućnosti“ u kojoj se preokre{ete verovawe da je takozvana Google generacija, mladi ro{eni posle 1993. godine, informaciono najpismenija od svih dosada{ vi h generacija.

U zakljuku su prikazani neki mogu{ i pravci budućeg razvoja biblioteka, bibliotekarstva i informacionih nauka koji ma bi trebalo da budu zadovoljene potrebe i sada{ vi h i budu} i korisnika veba i istra{ i vawe u bibliotekama.

Kqu-ne re-i: Korisnici veba u bibliotekama, OCLC, Google, Bri tanska biblioteka, Kongresna biblioteka.

Uvod

Kada je ser Ti m Berners-Li (London, 1955) stvorio prvu veb stranicu 1991. godine, niko nije ni slutio kojom se brziom razvijati World Wide Web. Svi znamo da veb nije sinonim za Internet, jer Internet obuhvata i vi{e drugih servisa, kao {to su elektronska po{ta (e-mail), prenos datoteka (FTP), razgovor ili ~avrcawe (chat), Usenet, i tako daqe. I pak, veb je najpoznatiji i mo'emo slobodno re}i da se najbr`e razvija. Od samo nekoliko korisnika Interneta te „daleke“ 1991. godine, oni h koji su radili u CERN¹-u u @enevi, do{li smo do toga da je u septembru 2009. u celom svetu bilo preko 1,7 milijardi korisnika Interneta (Internet World Stats²), a i u Srbiji situacija nije takoloka kao {to se obi~no pretpostavlja. Republi~ki zavod za statistiku sproveo je istra`i vawe u januaru 2009. godine i objavi o publikaciju „Upotreba i nformaci onokomunikaci oni h tehnologi ja u Republici Srbiji “. ³ Prema tom istra`i vawu 46,8% domastinstava u Srbiji poseduje računar, a 36,7% i Internet pri kcu~ak. Google, najpoznatiji pretra`i vaw Interneta, nastao 1996, ve} 2000. objavljuje da u bazi poseduje preko milijardu veb stranica, a 2008. godine on regi struje preko bilion jedinstvenih URL adresa.

Svakako smo svi svesni da su se sa pojavom i razvojem Interneta i veba promenile navike, ali i potrebe korisnika i istra`i vawa u bibliotekama. Neki od njih ne mogu ~ak ni da se sete kako su se uop{te bavili istra`i vawima pre pojave veba, a svakako su se bavili. ^ekali su da im iz sveta sti gnu ~asopi si u papi rnoj formi, a danas im pristupaju elektronski, gotovo istog dana kada se objave. ^ekali su stru~ne skupove da saznaju o najnovijim istra`i vawima svojh kolega, a danas ih prate onlajn. U svetu su sprovedena neka zna~ajna istra`i vawa o potrebama i navikama sada{we i budu}e generacije korisnika koja }emo ovde predstaviti.

1 CERN – Conseil européen pour la recherche nucléaire – Evropski savet za nuklearna istra`i vawa.

2 Internet usage statistics. The Internet Big Picture (2009). World Internet Users and Population Stats. [on-line] Dostupno preko: <http://www.internetworldstats.com/> [25.12.2009.]

3 Republi~ki zavod za statistiku. Upotreba i nformaci onokomunikaci oni h tehnologi ja u Republici Srbiji, 2009. [on-line] Dostupno preko: <http://webzrs.statserb.sr.gov.yu/axd/drugastrana.php?Sifra=0018&izbor=odel&tab=152> [25.12.2009.]

OCLC – Kako študenti vide biblioteke i informacione izvore

OCLC (Online Computer Library Center) – Onlajn kompjuterski bibliotek-centar je 2006. godine sproveo istraživanje „College students' perception of libraries and information resources“⁴ („Kako studenti vide biblioteke i informacione izvore“). Istraživanje je obuhvaćeno preko 3.500 korisnika iz Australije, Kanade, Indije, Singapura, Velike Britanije, a iz Sjedinjenih Američkih Država učestvovalo je 396 studenata od 15 do 57 godina starosti na diplomskom i postdiplomskom studiju iz estetike; u studiju je uključeno 625 mladih osoba, uzrasta od 14 do 17 godina, da bi se videlo ponašanje, kao budući studenata, upoređeno sa ponašanjem sadašnjih studenata. Cilj istraživanja bio je, najpre, da se informiraju sami rukovodioci u OCLC-u kako bi u budućnosti donosili kvalitetnije strategije odluke, a potom, da studija posluži i kao referentni dokument za biblioteke iz celog sveta koji rade na strategijama razvoja u svojoj zajednici i nastižući. U uvodu studije kaže se „da sve te stvari postaju okarakterisane i opisivane svrhu korišćenja biblioteke. Odnos između informacionog strukturnog, korisnika i ponudjenog sadržaja promeni osećanje nastavnika da se nastavka da se nastavka neprestano“. Naime, nesklad između okruženja i sadržaja koji biblioteka nudi i okruženja i sadržaja koji korisnici očekuju i koji se postaje sve veći. Osnovni zadaci studije bili su da se sazna više o tome kako se korisnici ponašaju pri pretraživanju informacija, koliko su im biblioteka i elektronski izvori koje im biblioteka nudi i koliko kvalitetno biblioteka mogu da odgovore na njihove zahteve i potrebe. Jedan od najvažnijih zadataka bio je da se utvrdi šta predstavljaju i da se bolje razume „brend“ biblioteke, te je i jedan od najvažnijih zaključaka bio da je došlo „vreme da se brend biblioteke podmladi“. Studija je pokazala da oko 60% korisnika predstavljaju takozvanu onlajn populaciju, jer poseduju Internet pri stup, koji u poslednjih pet godina pre istraživanja raste u procentu od 50 do 100%. Korisnici sve više koriste Internet, kako u biblioteci, tako i na drugim mestima, kod kuće, na poslu, u kafeternama. U studiji je zaključeno da je po-etna hipoteza bila ta-na, to jest da korisnici lako koriste veb i izvore kao biblioteke i izvore, bez obzira iz koje su one zemlje, starosne grupe, i da li su mladi ili stari. Utvrđeno je da su studenti mnogo svesniji zna-

4 OCLC (Online Computer Library Center) (2006). College student's perception of libraries and information resources. [on-line] Dostupno preko: <http://www.oclc.org/reports/pdfs/studentperceptions.pdf> [25.12.2009.]

~aja bi bl i oteke i da je kori ste mnogo vi { e nego drugi gra|ani . Tako|e je jasni je da studenti ma sve vi { e odgovara da i zvore pronal aze sami , bez pomo}i stru~waka, to jest da se „samoposl u` uju“. Ml a|a popul aci ja sve vi - { e kori sti I nternet pretra` i va-e, a sve mawe el ektronske i zvore u bi - bl i otekama. Mi { cewe svi h i spi tani ka o bi bl i oteci je ugl avnom pozi - ti vno, i ako ml a|a popul aci ja bi bl i oteku vi di pre svega kao mesto na ko - je i de da pozajmi kwi ge.

U studi ji su pri kupceni i sl ede}i stati sti ~ki pokazateqi :

- 45% i spi tani ka se dobro snal azi sa pretra` i va-i ma, a 34% u bi - bl i otekama;
- 89% i spi tani ka i stra` i vawe zapo~i we preko pretra` i va-a (od ~e - ga 62% wi h kori sti Google), a 2% na sajtu bi bl i oteke;
- 42% i spi tani ka kori sti onl ajn baze podataka bar jednom mese~no, a 15% i h ni kada ni je kori sti lo;
- 52% i spi tani ka mi sl i da je pomo} bi bl i otekara i stog kval i teta kao i pomo} pretra` i va-a;
- 87% i spi tani ka je zadovoljno kval i tetom i nf ormaci ja dobi jeni m u bi bl i oteci , a 91% i nf ormaci jama dobi jeni m preko pretra` i va-a;
- 84% i spi tani ka je zadovoljno kori { }ewem bi bl i oteke, a 93% kori - { }ewem pretra` i va-a;
- 96% i spi tani ka poseti lo je javnu bi bl i oteku, 61% kori sti veb sajt bi bl i oteke, 90% i ma ~l ansku kartu.

Zbog kori { }ewa I nterneta:

- 40% studenata mawe gl eda TV;
- 39% mawe pose}uje bi bl i oteke;
- 24% mawe ~i ta novi ne;
- 19% mawe sl u{ a radi o;
- 14% mawe pose}uje pri jateqe i rodbi nu.

Samo 10% i spi tani ka u bi bl i oteci nal azi sve i nf ormaci one i zvore koji su i m potrebni , 50% o i nf ormaci oni m i zvori ma saznaje od prof eso - ra, 36% preko bi bl i ote~kog sajta, a 33% od bi bl i otekara. Samo 10% i spi - tani ka je zadovoljno sajtom bi bl i oteke.

I spi tani ci daju i savete bi bl i otekari ma: „Budi te zabavni ji !“, „Stal no u~i te da bi ste mogli vi { e da pomognete kori sni ci ma“, „Sl u{ aj - te zahteve svoji h kori sni ka!“, „U~i ni te svoje katal oge jednostavni ji m“.

**Конгресна библиотека – Променљива природа каталога и његово
повезивање са другим средствима за истраживање**

Svom i stra` i vawu o budu}nosti katal oga, koje je Karen Kal un sprovel a za Kongresnu bi bl i oteku 2006. godi ne, dal a je nasl ov „The changing nature of the catalogue and its integration with other discovery tools“⁵ („Promenqi va pri roda katal oga i wegovo povezi vawe sa drugi m sredstvi ma za pretra` i vawe“). U svom i zve{ taj u, ona govori kako su destabi li zuju}i uti -caj ve ba, sve { i ra upotreba personal ni h ra~unara i narastaju}a i nf ormaci ona pi smenost dovel e do potrebe neprestani h promena u i stra` i va~ki m bi bl i otekama, kao i do toga da bi bl i ote~ki uspesi i z pro{ l osti ni kako ne predstavqaju garanci ju opstanka u budu}nosti . Bi bl i ote~ki katal og je jedan od ti h uspeha i z pro{ l osti , al i je ~i weni ca da studenti i i stra` i -va~i sve vi { e zaobi l aze katal oge u kori st drugi h al ata za pretra` i vawe. Po{ to je kori { }ewe katal oga u opadawu, i po{ to su wegova sada{ wa struktura i procesi neodr` i vi , autorka smatra da su hi tno potrebne promene. Tako |e je ~i weni ca da seri jske publ i kaci je i kwi ge ni su jo{ uvek „mrtve“, kao i da ni su jo{ sve di gi tal i zovane. Trenutna ekspanzi ja di gi -tal ni h projekata, onl ajn ~asopi sa i tr` i { te koje kao da je usmereno samo ka el ektronski m kwi gama, zapravo predstavqaju pretwu katal ozi ma. Ul oga katal oga u pronal a` ewu i pretra` i vawu i nf ormaci ja svetski h bi bl i -ote~ki h zbi rki i zgl eda da }e opstati samo jo{ nekol i ko deceni ja, ukol i -ko ne do |e do kqu~ni h promena u wi hovom shvatawu. Ovaj i zve{ taj nudi anal i zu aktuel ne si tuaci je, opci je za revi tal i zaci ju bi bl i ote~kog katal oga, vi zi ju potrebni h promena, predl oge za budu}e konkretne akti vnosti .

Autorka smatra da treba podr` ati i ni ci jati ve kao { to su Google Book Search, Google Scholar, Open WorldCat, RedLightGreen. Potrebno je tako |e prou~i ti postoje}e proi zvode, odabrati pri stup (l okal ni i li uzajamni katal og), odabrati strategi ju razvoja (nastavi ti sa otkri vawem, i novaci -jama i upravqawem i ntegrisani m si stemom i li i daqe ostavi ti razdvoje -ni m f unkcije otkri vawa gra |e, i sporuke i i nventarne kontrol e), i zvr{ i -ti pri preme za povezi vawa u samom katal ogu i sa drugi m katal ozi ma. I novaci je i smawewe tro{ kova su neophodni . Katal ogi zatori moraju pri hva -ti ti i mi ni mal ne zapi se, jer su i oni boqi od ni kakvi h. Zapi se treba obo -gati ti i skustvom kori sni ka (recenzi je, rangi rawe). Kori sni ci ma treba

⁵ Kalhoun, C. (2006). The changing nature of the catalogue and its integration with other discovery tools. [on-line] Dostupno preko: <http://www.loc.gov/catdir/calhoun-report-final.pdf>. [25.12.2009.]

ponudi ti linkove ka punom tekstu, a boqe odluke }e se svakako donosti ako se istra`uju zahtevi i iskustva korisnika. Potrebno je tako|e organizovati marketin{ke kampanje i promocije biblioteka.

***Британска библиотека – Информационо понашање
истраживача будућности***

Британска библиотека je 2008. godine sproveo istra`ivanje „Information Behaviour of the Researcher of the Future“⁶ („Информационо понашање истраживача будућности“). Та studija preokre}ete verovawe da je takozvana Google generacija, mladi ro|eni posle 1993. godine, kada je Internet ve}u {ao u {iru upotrebu, informaciono najpismenija od svih dosada{njih generacija.

U istra`ivawu je pokazano da pripadnici te generacije, i ako poseduju privilago u rukovawu bibliotekom, koja uglavnom po~iva na kori{ }ewu poznatih pretra`iva~a, vi{e vole samo da „gljedaju“ nego da „~itaju“ i ne poseduju kriti~ke i analiti~ke ve}tine potrebne za procenu informacija koje pronalaze na webu. Utvr|uje se tako|e da je pogre{na hipoteza da su samo mladi korisnici nestrpqivi u pretra`ivawu i navigaciji i da im je pragtolerancija vrlo niska kada je re~o`eqi za brzim zadovoljavanjem njihovih informacionih potreba – takav zahtev je postao norma za sve starosne grupe, od u~enika osnovnih {kolosve do starijih univerzitetskih profesora. U studiji je upu}en poziv svim bibliotekama da hitno moraju da odgovore na nove potrebe kako {iroke publike tako i uskog kruga istra`iva~a, da ne bi do{le u situaciju da postanu zastarele i ostanu bez korisnika. Zaklu~ak je da je potrebno hitno uvesti informacione opismewavane svim nivou, ako se ima u vidu ~i weni ca da je onijednog dana postati istra`iva~. Kako je rekla Lin Brinton, direktorka Britanske biblioteke, „biblioteka moraju da prihvate ~i weni cu da je budućnost ve} po~ela“.

Neophodna je promena od biblioteka kao fizi~kog prostora ka virtualnom digitalnom okru`ewu. Korisnici zahtevaju pristup dvadeset ~etiri sata sedam dana u nedelju, brzu informaciju na samo jedan „klik“, onitra`e „odgovor“, a ne „format“, lak pristup, veliki izbor, jednostavne alate za pretra`ivanje. I gledi da su ekwivale}a pristupa uspehu i z-

⁶ British Library, JISC Study, (2008) Information Behaviour of the Researcher of the Future. [on-line], Dostupno preko: <http://www.bl.uk/news/pdf/googlegen.pdf> [25.12.2009.]

dava{ tva. Kori sni ci tra` e i nf ormaci je hori zontal no (pogl edaju samo dve-tri strane), prel aze brzo sa jednog sadr` aja na drugi), „pregl eda~i “ su (zadr` avaju se na i zvoru od ~eti ri do osam mi nuta), „veveri ce“ (i nsti k-ti vno ski daju sadr` aje koje ~esto i ne pogl edaju), raznovrsni su (geograf-ski , po pol u, po ti pu ustanove, dru{ tvenom statusu).

Da vi di mo koje su to jo{ osobi ne Google generaci je:

- i nf ormaci ona pi smenost ni je pove} ana sa l aki m pri stupom novi m tehnol ogi jama;

- mal o vremena provode u proceni i nf ormaci ja;

- sl abo poznaju svoje i nf ormaci one potrebe;

- vi { e vol e da se i zra` avaju na pri rodnom jezi ku nego da smi { cqaju kcqu~ne re~i ;

- bi raju prve rezul tate sa l i ste prona| eni h i zvora;

- nemaju jasnu predstavu o tome { ta je I nternet („zbi rka umre` eni h i zvora razl i ~i ti h provajdera“);

- Google je gl avni brend;

- sl abo kori ste bi bl i ote~ke sajtove;

- i maju vi soka o~eki vawa od i nf ormaci oni h tehnol ogi ja;

- prednost daju i nterakti vni m si stemi ma;

- potpuno su pre{ l i na di gi tal ne f ormate, radi je pi { u poruke nego { to pri ~aju;

- u i sto vreme rade vi { e stvari na I nternetu;

- vol e da se zabavqaju, te o~ekuju da i f ormal no obrazovawe bude za-
bavno;

- vi { e vol e vi zuel ne i nf ormaci je nego tekst;

- ni zak i m je ni vo tol eranci je jer ` el e da sve i nf ormaci je dobi ju „odmah“;

- „drugare“ smatraju pouzdani ji m i zvorom i nf ormaci ja od „autori-
teta“;

- ose}aju potrebu da stal no budu povezani na netu;

- oni su generaci ja „cut-and-paste“;

- kompjuterske ve{ ti ne sti ~u metodom „probaj-pogre{ i -nau~i “;

- prednost daju l akoj skra} enoj i nf ormaci ji , a ne punom tekstu;

- mi sl e da je sve na vebu;

- ne po{ tuju i ntel ektual nu svoji nu.

Po{ to je soci jal no umre` avawe postal o pri ori tet za ml ade, i bi-
bl i oteke moraju pri hvati ti tu real nost i ukqu~i ti se na Facebook, MySpa-
ce, Flickr – „Treba bi ti od pomo}i kori sni ci ma tamo gde oni jesu“.7 I stra-

7 I st o.

` i wawe je tako | e pokazal o da sadr` aje na YouTube i Wikipedia-u stavqaju najvi { e osobe od 35 do 54 godi ne starosti , a da i h preuzi maju najvi { e ml adi od 18 do 24 godi ne. Katal o{ ke odredni ce treba obogati ti sl i kama kori ca, sadr` aji ma, mi { qewi ma kori sni ka o kwi gama, rangi rawem, onako kako to ve} radi Amazon. Treba nabavqati vi { e e-kwi ga i obezbedi ti i n-terakti vnost. Od ml adi h, svi kori ste edi tor teksta i I nternet za doma}e zadatke, a i pak, samo 65% kori sti sof tver za i zradu prezentaci ja, 63% za tabel e, 49% za graf i ku, 25% za i zradu veb strana.

I , na kraju studi je, da vi di mo kako }e sve i zgl edati 2017. godi ne:

- postoja}e gl obal na veb kul tura, a I nternet }e bi ti dostupan u sva-koj ku}i ;

- neo~eki vano }e porasti broj e-kwi ga koje }e se { i roko pri mewi va-ti u obrazovawu, a bi }e i sve vi { e „{ tampawa na zahtev“;

- bi }e i mnogo vi { e di gi tal ni h sadr` aja, kako oni h u otvorenom pri stupu, tako i oni h na zahtev i uz pl a}awe;

- pojavi }e se nove f orme publ i kovawa u krugovi ma i stra` i va~a (pre-publication, i nsti tuci onal ni repozi tori ji , bl ogovi , li ~ni sajтови ...);

- sve vi { e }e se razvi jati i vi rtuel ne f orme publ i kovawa (Second Life...);

- semanti ~ki veb }e dovesti do revol uci je u pretra` i vawu pri rod-ni m jezi kom.

Закључак

Na kraju, poku{ a}emo ukratko da uka` emo na neke mogu}e pravce bu-du}eg razvoja bi bli oteka, bi bli otekarstva i i nf ormaci oni h nauka koji bi trebal o da omogu}e da potrebe sada{ wi h i budu}i h kori sni ka veba i i s-tra` i va~a u bi bli otekama budu zadovoljene na adekvatan na~i n.

Nai me, ~i weni ca je da su se promeni le ne samo bi bli oteke kao mesta, ve} je i sama pri roda i nf ormaci ja promewena prel askom od li i nearnog, na tekstu zasnovanog okru` ewa, na umre` eno i nf ormaci ono okru` ewe, za-snovano na hi perl i nkovi ma i vebu. Promeni le su se i stru~ne studi je – od bi bli otekarstva preko i nf ormaci oni h nauka do{ li smo do upravqawa znawem i i nf ormaci onog umre` avawa. Promeni li su se i stru~waci – od bi bli otekara preko i nf ormaci oni h menaxera do{ li smo do admi ni stra-tora mre` a i di gi tal ni h ref erensni h servi sa. Promeni lo se i dru{ tvo – od i ndustri jskog dru{ tva preko i nf ormaci onog dru{ tva i dru{ tva zna-wa i demo ka umre` enom dru{ tvu.

Ukol i ko bi bli oteke ne `el e da ostanu bez kori sni ka, one }e svakako morati da:

- pri hvate i zazove novog umre`enog i di gi tal nog sveta;
- kona~no krenu tamo gde su kori sni ci - u onl ajn okru`ewe;
- na nov na~i n re{ e pi tawa autorski h prava i i ntel ektual ne svoji ne;
- i znova def i ni { u svoje odnose sa pri vatni m komerci jal ni m proi z-vo|a~i ma i nf ormaci ja i da budu wi hovi saradni ci i konkurenti ;
- sara|uju sa organi zaci jama koje su posve}ene prevazi la`ewu di gi -tal nog jaza kako bi u budu}nosti svoji m usl ugama obuhvati li kori sni ke gl obal no, a ne samo na l okal nom i li naci onal nom ni vou;
- svoje i nf ormaci one i di gi tal ne sadr`aje ponude na svi m vrstama ure|aja (ra~unar, netbuku, mobi l nom tel e fonu, elektronskom ~i ta~u kwi ga⁸);
- svoje usl uge nude na mnogi m mesti ma na koja kori sni ci najvi { e do- l aze (kao { to su soci jal ne mre`e, Facebook, YouTube, MySpace, Flickr, Rss, Google, iTunes, iTunesU, Amazon...);
- vi { e kori ste audi o, vi deo i mul ti medi jal ne f ormate jer wi h ko- ri sni ci sve vi { e tra`e;
- svoje zapi se i z kl asi ~ni h katal oga ponude kori sni ci ma i putem ve- li ki h i popul arni h pretra`i va~a;
- sadr`aje svoji h veb sajtova, di gi tal ni h bi bli oteka i drugi h i n- f ormaci oni h i zvora podel e sa drugi ma i postave na vi { e mesta kako bi bi li vi dq i vi ji i vi { e kori { }eni ;
- omogu}e da pri stup wi hovi m sadr`aji ma bude br`i , jednostavni ji i pri jem~i vi ji ;
- sve vi { e kori ste prednosti otvoreni h i zvora;
- poprave di zajni f unkcional nost svoji h sajtova;
- vi { e sara|uju sa sl i ~ni m organi zaci jama na l okal nom, naci onal - nom, regi onal nom i me|unarodnom ni vou;
- vi { e po{ tuju svoje kori sni ke, wi hove potrebe, zahteve i mi { qewa o pru`eni m usl ugama.

Jer, kako su rekli neki kori sni ci u i stra`i vawu koje je sproveda Bri tanska bi bli oteka - „Svi smo mi sada postal i bi bli otekari “. Jer, mo- ` da „Google ubi ja op{ te znawe“,⁹ al i je sasvi m si gurno da se Google gene-

⁸ Oudenaren, J. Van. (2009). Strategies for institutions: Responding to the Digital Challenge. Paper presented at IFLA World Library Information Conference, Digital Library Offsite Session, Milan, August 25, 2009. [on-line] Dostupno preko: <http://www.atheneaurope.org/getFile.php?id=341> [25.12.2009.]

⁹ Cathcart, B. (2009). Is Google killing general knowledge? Intelligent Life Magazine, Summer 2009. [on-line] Dostupno preko: <http://www.moreintelligentlife.com/content/brian-cathcart/no-passes> [25.12.2009.]

raci ja ne}e odre}i Google-a da bi stekl a to op{ te znawe. Bi bl i otekari mo-
raju po}i u susret Google generaci ji , to jest svoji m ve} sada{ wi m, al i i
budu}i m kori sni ci ma.

Извору

1. British Library, JISC Study, (2008) Information Behaviour of the Researcher of the Future. [on-line] Dostupno preko: <http://www.bl.uk/news/pdf/googlegen.pdf> [25.12.2009.]
2. Cathcart, B. (2009). Is Google killing general knowledge? Intelligent Life Magazine, Summer 2009. [on-line] Dostupno preko: <http://www.moreintelligentlife.com/content/brian-cathcart/no-passes> [25.12.2009.]
3. Internet usage statistics. The Internet Big Picture (2009). World Internet Users and Population Stats. [on-line] Dostupno preko: <http://www.internet-worldstats.com/> [25.12.2009.]
4. Kalhoun, C. (2006). The changing nature of the catalogue and its integration with other discovery tools. [on-line] Dostupno preko: <http://www.loc.gov/catdir/calhoun-report-final.pdf>. [25.12.2009.]
5. OCLC (Online Computer Library Center) (2006). College student's perception of libraries and information resources. [on-line] Dostupno preko: <http://www.oclc.org/reports/pdfs/studentperceptions.pdf> [25.12.2009.]
6. Oudenaren, J. Van. (2009). Strategies for institutions: Responding to the Digital Challenge. Paper presented at IFLA World Library Information Conference, Digital Library Offsite Session, Milan, August 25, 2009. [on-line] Dostupno preko: <http://www.athenaeurope.org/getFile.php?id=341> [25.12.2009.]
7. Republ i ~ki zavod za stati sti ku. Upotreba i nf ormaci ono-komuni kaci - oni h tehnol ogi ja u Republ i ci Srbi ji , 2009. [on-line] Dostupno preko: <http://webzrzs.statserb.sr.gov.yu/axd/drugastrana.php?Sifra=0018&izbor=odel&tab=152> [25.12.2009.]

PRESENT AND FUTURE WEB USERS IN LIBRARIES

Summary

In this article the author tries to show the habits and the needs of present and future web users in libraries through the presentation of some contemporary research papers on student opinions of library and information resources, on the changing role of library catalogs, on the characteristics of the Google generation.

OCLC (Online Computer Library Center) in 2006. conducted research „College students' perception of libraries and information resources“. The aim of this study was, first, to inform executives in OCLC in order to bring them the quality of strategic decisions in the future, and then, that the study serves as a reference document for librarians from around the world working on strategic planning in their communities and institutions.

In the study on the future of the catalog, „The Changing Nature of the Catalog and its integration with other discovery tools“, which is conducted by Caren Kalhoun for the Library of Congress in 2006, the author says that the catalog is the library success story of the past, but also that present students and researchers are increasingly bypassing the catalogs in favor of other search tools.

In 2008. the British Library conducted the research „Information Behavior of the Researcher of the Future“ in which is transformed the general belief that the so-called Google generation, young people born after 1993, is the most information literate generation than all previous generations.

In conclusion are given some possible directions of future development of libraries, librarianship and information sciences that should meet the needs of present and future web users and researchers in libraries.

Key words: Web users in libraries, OCLC, Google, British Library, Library of Congress

Vesna Injac-Malbasha

TAMARA BUTI GAN-VU[^] AJ
 Narodna biblioteka Srbije
 Beograd

UDK: 027.7:51]:004(497.11)"2005/2009"

MATEMATIKA ZA SVE: DIGITALNA BIBLIOTEKA

Sa`et ak: U zemci u kojoj su digitalne biblioteke još uvek usamčena ostrvca, veliki je luksuz da bibliotekari za neka od njih ne znamo. Digitalna biblioteka Matemati~kog fakulteta u Beogradu jedno je od njih i svoji mnogobrojnim re{ewi ma (a ni {ta mawe se i ne o~ekuje od matemati~ara) predstavqa pravu rizi cu digitalnog biblioteka za sve korisnike koji vole i razumeju matemati~ke nauke.

Kqu-ne re-i: matemati~ke nauke, digitalna biblioteka, metapodaci, PDF/A

Uvod

Matemati~ki fakultet u Beogradu spada u pionire digitalizacije u Srbiji. Jedan je od pokreta~a inicijative za osnivanje Nacionalnog centra za digitalizaciju, domaćin osam konferencija na temu digitalizacije i zdava~ prvog ~asopi sa izoblasti digitalizacije u Srbiji, *Pregled Nacionalnog centra za digitalizaciju*, sa međunarodnim nazivom *SEEDI communications*. Ali to nije sve – Matemati~ki fakultet ima i značajnu digitalnu biblioteku od 700 knjiga sa preko 200.000 stranica i 500 doktorskih disertacija,¹ to ga svrstava među vodeće naučne institucije u ovoj oblasti.

Urednik biblioteke, prof. Dr. Miroslav Jović, svoji mnogobrojnim entuzijazmom pokrenuo je ovaj projekat i uhvatio se u koštac sa svim izazovima

¹ Podaci su iz decembra 2009. godine.

ma koje nosi krei rawe di gi tal ne bi bl i oteke. Ova di gi tal na bi bl i oteka je di nstvena je u Srbi ji zato { to nudi kompl etne di gi tal ne kwi ge za preuzi - mawe, pri premaju} i teren za prevl ast ~i ta~a e-kwi ga² i sami h e-kwi ga.

I nterf ejs di gi tal ne matemati ~ke bi bl i oteke je na engl eskom jezi ku, { to dovoqno govori o otvorenosti sadr` aja i te` wi uredni { tva da ~i tav projekat u~i ni vi dqi vi ji m na { to { i rem vi rtuel nom prostoru. I za na- zi va *Virtual Library*, { to ni je neta~no, al i je ne{ to mawe preci zno,³ nal a- zi se nekol i ko di gi tal ni h zbi rki matemati ~ki h sadr` aja na veb l okaci - ji <http://elib.matf.bg.ac.rs:8080/virlib/>.

Na pri stupnoj strani ci stoji da je ci q ove di gi tal ne bi bl i oteke da oformi sveobuhvatnu i semanti ~ki povezanu zbi rku di gi tal i zovani h kwi ga i drugi h di gi tal ni h dokumenata i z matemati ~ki h nauka. Radi se u prvom redu o staroj gra|i koja se di gi tal i zuje i pri re|uje za onl ajn pri - stup. Vodi se ra~una o kopi rajtu, nai me, u sl obodnom pri stupu je samo gra- |a objavqena pre Prvog svetskog rata (odnosno 1914. godi ne). Pored ovog kri teri juma vezanog za autorska prava, del a koja }e bi ti ukqu~ena u di gi - tal nu bi bl i oteku ugl avnom i maju srpske autore, i li su na neki na~i n ve- zana za prostor Bal kana. Pokri vaju se sl ede}e obl asti : matemati ka, meha- ni ka, astronomi ja, fi zi ka i matemati ~ka geografi ja.

Kwi ge obuhva}ene ovom zbi rkom u vel i kom broju pri padaju bi bl i ote- ci Matemati ~kog fakul teta, al i i drugi m bi bl i otekama nau~ni h i nsti tu- ci ja. I nteresantno je da se radi o retki m kwi gama, budu}i da se ve}i na wi h ne mo` e na}i u uzajamnom katal ogu Vi rtuel ne bi bl i oteke Srbi je, te na neki na~i n predstavqaju i rari tet.

Projekat podr`ava Mi ni starstvo za nauku, nosi lac projekta je Ma- temati ~ki fakul tet, a bi bl i oteka i ma i jednog zaposlenog vi rtuel nog bi - bl i otekara, i na~e programera koji vodi di gi tal nu bi bl i oteku.

Техничко окружење

[to se ti ~e tehni ~ki h re{ ewa, ~i tava di gi tal na bi bl i oteka je u procesu mi graci je na novi si stem DSpace (www.dspace.com). Od samog po- ~etka se te` i lo di gi tal ni m f ormati ma koji su jednostavni za preuzi ma- we i dozvoqavaju kori sni ku da preuzme cel okupna del a. Prvo re{ ewe za onl ajn pri kazi vawe iz 2005. godi ne podrazumeval o je DjVu format

2 E-book readers, <http://en.wikipedia.org/wiki/E-book_reader>

3 O odnosu el ektronska - vi rtuel na - di gi tal na bi bl i oteka, vi deti u: Vesna Injac, "Digitalne biblioteke u svetu", *Pregled Nacionalnog centra za digitalizaciju*, br. 1, 2002, <<http://elib.mi.sanu.ac.rs/files/journals/ncd/1/d004download.pdf>> [11.01.2010.]

(www.djvu.org). Ovo re{ewe je bilo dobro u domenu brzine u-itavawa stranica, naime, malokoliko kompletnadokument, u-itavao se sistemom strana po strana, tako da se relativno brzo listao sadra{aj. Mavkavosti ovog prvog re{ewa brzo su se pokazale, naime, ovaj format nije standard, tako da je za pregledawe dokumenata u DjVu formatu bilo neophodno instalirati poseban alat za otvarawe u-itau, {to je usporavaloo odbijalo potencijalne korisnike. I pored toga, ovaj format je u {i rokoj upotrebi u Poqskoj, gde se masovno koristi za digitalne zbirke.⁴ Prva mi gracija i mala je za ciq da se izbegne instalacijaplagina, te su svi dokumenti u DjVu formatu konvertovani u PDF. Sl edea mi gracija, koja je u toku, za ciq ima prevo|ewe standardnog PDF formata u PDF/A, format za dugotrajno arhivirawe elektronskih dokumenata.

PDF/A⁵ standard baziran je na PDF referenci 1.4 koju je razvila firma Adobe Systems Ltd. Kompletno je definisano standardom ISO 19005-1:2005, a implementiran u verziji programa Adobe Acrobat 5. Ovaj format je odredio strukturu elektronskog dokumenta koja osigurava da }e na potpuno identinanimoi da se reprodukuje u budunosti. Kqu-niel element sigurnosti jeste imperativ da PDF/A dokument bude u potpunosti samostalan. Sve informacije, neophodne za prikaz dokumenta uvek na istinain, sadrane su u samom dokumentu. Ove informacije ukqu-uju kompletnadra{aj, tekst, slike, kao i boje i fontove. Dakle, jednom PDF/A dokumentu nije dozvoljeno da zavisi od spoqa{wih programa. Tako }e je zabraveno pokretawe Javascript i drugih dokumenata koji mogu samostalno da se izvr{avaju. Ijo{ je obavezno koristi }ewe standardnih metapodataka.

Digitalna matematika biblioteka, pored opisnih metapodataka za digitalnu grafiku, ukqu-uje i tehni~ke metapodatke (kao {to su datum skeniranja i onlajn objavqivawa) koji su dostupni korisniku.

Сагржај

Sadr`inski, ova biblioteka pru`a odli~an uvid u istoriju matematikih nauka na prostoru Srbije, {to ukqu-uje i pregled prvih doktora-ta iz matematikih nauka koje su mladi srpski nau~nici branili na poznatim evropskim univerzitetima u 19. i prvoj polovini 20. veka, a zatim

⁴ <http://dlibra.psnc.pl>, poqski sistem za digitalne zbirke, razvijen u Poznawu (Supercomputing and Networking Center), koristi DjVu dokumente kao osnovne.

⁵ Vi{eo PDF/A formatu mo`ese nai u: Aleksandar Pejovi, }arko Mijajlovi, „Conversion of TEX generated documents to PDF file format“, *Pregled Nacionalnog centra za digitalizaciju*, br. 15, 2009. <<http://elib.mi.sanu.ac.rs/files/journals/ncd/15/ncd15019.pdf>> [11.01.2010.]

ste~eno znawe donosi li u Srbiju i nesebi ~no ga deli li na prvi m uni ver-
ziteti m katedrama matemati ~ki h nauka.

Jedna od prvi h di gi tal i zovani h kwi ga, ujedno i najstari ja u zbi rci ,
je kwi ga Ru|era Bo{ kovi } a *Elementorum Universae Matheseos*, { tampana na
lati nskom jezi ku u Veneci ji 1757. godi ne. Ova kwi ga je deo f onda bi bl i o-
teke Matemati ~kog i nsti tuta u Beogradu. U zbi rci je i prvi matemati ~ki
uxbeni k { tampan na srpskom jezi ku u Budi mu, *^i sleni ca* Jovana Do{ eno-
vi } a i z 1809. godi ne. Jo{ je stari ja kwi ga o ari tmeti ci na starosl oven-
skom jezi ku od Vasi li ja Damjanovi } a i z 1767. godi ne, i na~e u posedu Bi-
bli oteke Mati ce srpske, sa kojom se sara| i val o i u postupku di gi tal i za-
ci je. Svakako treba pomenuti i prvu kwi gu i z anal i ti ~ke geometri je na
srpskom jezi ku Bogdana Gavri lovi } a, posve} enu Savi Tekel i ji , i z 1896.
godi ne, kao i ~i tavu zbi rku kwi ga Mi l uti na Mi l ankovi } a, koja pored we-
govi h najpoznati ji h del a *Kanon osun~avawa zemqe i Nebeska mehani ka*,
sadr` i i i nteresantno i za prakti ~ni ` i vot jo{ uvek aktuel no del o *Re-
forma jul i janskog kal endara*. U „prvi h 10“ svoje mesto na{ li su jo{ i na-
u~ni ci Kosta Stojanovi } , Mi jal ko V.] i ri } i Mi lan J. Andonovi } .

Doktorske di sertaci je tako| e sadr` e li stu „prvi h 10“, na kojoj se
nal aze Mi hai lo Petrovi } Al as sa di sertaci jom i z obl asti di f erenci jal-
ni h jedna~i na, odbrawenom 1894. u Pari zu. Najstari ja di sertaci ja u di gi-
tal noj bi bl i oteci dati ra i z 1885. godi ne, a odbrani o ju je Di mi tri je Da-
ni } u Jeni , kao prvi doktorant matemati ~ki h nauka i z Srbije. Do kraja 19.
veka, jo{ tri doktora nauka odbrani li su svoje teze: Bogdan Gavri lovi } ,
\ or| e Petkovi } i Petar Vuki } evi } .

Osi m i stori jskog pregl eda matemati ~ki h nauka na prostoru Srbije,
di gi tal na bi bl i oteka nastoji da odsl i ka i matemati ku u sada{ wem vreme-
nu, i to kroz 450-500 magi starski h i doktorski h teza savremeni h nau~ni-
ka, koje su dostupne u punom tekstu.

Di gi tal na matemati ~ka bi bl i oteka ne bi bi l a kompl etna bez peri o-
di ke. Baza matemati ~ki h ~asopi sa sa 3.300 ~l anaka i z 240 svezaka i z sedam
~asopi sa⁶ nal azi se na adresi http://elib.mi.sanu.ac.rs/pages/browse_journals.php. Ovaj segment ure| uje Zoran Ogwanovi } , i stra` i va~ i prof esor
Matemati ~kog i nsti tuta u Beogradu.

Закључак

O~ekujemo da } e se matemati ~ka bi bl i oteka daqe razvi jati i kval i-
tati vno i kvanti tati vno, a budu} i da je ve} uspostavqena saradwa oko dok-

6 Podaci od 14. januara 2010.

torski h teza sa matemati~ari ma u regi onu, mo` e se o~eki vati da ovo mre-
`no mesto preraste u regi onal ni portal za matemati~are i sve druge koji
matemati ku razumeju i vole.

I , kako je prof. @ arko Mi jajl ovi } na jednostavan na~i n poru~i o ko-
ri sni ci ma u emi si ji *Digi t al ne i kone*⁷: „...Neka samo odu na sajt Matema-
ti ~kog fakul teta, www.matf.bg.ac.rs, u okvi ru sl obodnog pretra` i wawa
i ma zai sta i zvrnsni h del a, eto, od *Kanona osun~avawa Mi l ankovi }* evog, pa,
reci mo, do Kani ca i *Put opi sa po Srbi ji* i z 19. veka...“.

MATHEMATICS FOR ALL: DIGITAL LIBRARY

Summary

In a country where digital libraries are still isolated islands, it's a luxury that we librarians for some of them do not know. Digital Library of the Faculty of Mathematics in Belgrade is one of them and their original solutions (and nothing less than expected of mathematicians) is a real treasure of digital contents for all users who like and understand the mathematical sciences.

Keywords: mathematical sciences, digital library, metadata, PDF/A

Tamara Butigan-Vuchaj

⁷ Emi si ja uredni ce i vodi teqke Tamare Vu~enovi }, emi tovana na programu Radi o Beograda 2, 22. decembra 2009.

Dr SVETLANA MI R[^]OV
 Bi bli oteka Pravnog fakulteta,
 Beograd

UDK: 027.7:34(497.11)(091)

BI BLI OTEKA PRAVNOG FAKULTETA UNI VERZI TETA U BEOGRADU

Sa`et ak: Vi soko{ kol ske bi bli oteke zadovoljavaju savremene bi bli ote-ke i inf ormacione potrebe korisnika – nastavnika, saradnika i studenata, te dopri nose optimalizacijii aktuelne reforme fakultetskijestudija. Vi soko{ kol sko obrazovawe je i u svetu i kod nas u procesu zna-ajnijih i su{tinskih promena, a fakultetske bi bli oteke su u tome aktivni sudeonici i bitna potpora svim korisnicima, posebno studentskoj populaciji. Bi bli oteka Pravnog fakulteta Univerzitetu u Beogradu jedna je od najve}ijih, najstarijih i najbogatijih fakultetskih bi bli oteka u regionu. U ovoj Bi bli oteci je ve} optimalizovan rad svih slu`bi, a popuwavawe fondova odvijase u skladu sa zahtevima i potrebama novog, reformisanog nastavnonau-nog procesa. Bi bli ote-ki prostor je pro{iren, funkcionalno preure|en i opremljen savremenom ra-unarskom opremom, tako da je studentskoj populaciji, ali i ostalim korisnicima, omogu}eno kori{ }ewe celokupnog inf ormacionog aparata Bi bli oteke, svih drugih dostupnih elektronskih izvora podataka, kao i inf ormacioni opismevavawe.

Kqu-ne re-i: Bi bli oteka Pravnog fakulteta Univerzitetu u Beogradu, visoko{ kol ske bi bli oteke

Vi soko{ kol ske bi bli oteke prerastaju u inf ormacionu sredinu koja aktivno distribuiraju znawe pohraveno na svim medijima, zadovoljavaju}i inf ormacione potrebe korisnika – nastavnika, saradnika i studenata i dopri nose}i optimalizacijii aktuelne reforme fakultetskijestudija. Vi soko{ kol sko obrazovawe je, i u svetu i kod nas, u procesu zna-ajnijih i su{tinskih promena, a fakultetske bi bli oteke su u wemu kreativni

u-esnici i bitna potpora korisnicima, posebno studentskoj populaciji. Stoga one ne samo da obogaćuju fondove, {ire slu`be i usluge, ve} i zgrađuju i informacionu kompetentnost korisnika i razvijaju kreativnost u stvaranju.

Da bi se novi zadaci realizovali, potrebna je neposredna saradnja partnerski odnosibilite-ki hstru-waka i celokupnog nastavnog osoblja u planiranju i zvođenju obrazovnog procesa. Zadatak bilitekara je da upoznaju prvenstveno studente, ali i sve druge korisnike, sa osnovama bilitekarstva, informacionim izvorima, i osposobe ih za pronalazewe i evaluaciju informacija. Pored toga, novina studira obavezuje fakultetske biliteke i da redovno obogaćuju zbirku referentne literature i opredeljena, leksikonima, rečnicima, bilitegrafijama i svom drugom relevantnom sekundarnom literaturom, kao i da formiraju zbirke preporene literature za svaki nastavni predmet, u pisanju i didaktički zvanju formi. Biliteka Pravnog fakulteta Univerzita u Beogradu se uspešno prilagođava i funkcionalno transformira {ekako bi optimalno odgovorila zahtevima i formatima ~kog doba i referentne nastave.

Biliteka, koja je danas naučnoistra`iva ~ka radna jedinica Pravnog fakulteta, jedna je od najstarijih, najvećih i najbogatijih fakultetskih biliteka u regionu, te je ne samo va`na podrška obrazovaju budućih pravika, ve} i nezaobilazan centar za pravna i istra`iva va`na svih nastavika, saradnika i studenata matičnog fakulteta, ali i naučnika i stru-waka iz drugih institucija, kako iz zemlje, tako i iz inostranstva.

Zametak Biliteke treba tra`iti u Kviru gohrani listu Ličija, utemeljenog 1844. godine, dok je Biliteka postala samostalna posle dve decenije 19. veka. Prvi *Pravilnik o radu* Savet Biliteke usvojio je aprila 1904. i on je primenivan do 1911. godine, kada je delimično izmenjen. Biliteka nije imala zasebne prostore, ve} je bila smeštena u prostorijama Pravnog fakulteta, u Kapetan Mišićinoj zgradu, da bi 1910. godine bila premeštena u zgradu na Toplicinoj ulici broj 1. Time je rešeno pitanje smeštaja biliteke ~kog fonda, ali ne i prostora za ~i taonice. Narednih godina je kvirni fond rastao, a povećavao se i broj studenata, pa se dekani Pravnog fakulteta uporno zalagali da se obezbede dodatne prostorije za Biliteku, {to je realizovano tek 1934. godine. U izveštaju za tu godinu pominje se da Biliteka pohraruje 25.000 kvirga i svezaka ~asopisa i da opslu`uje oko 3.200 studenata, a da u ~i taonici ima mesta samo za 50 korisnika, pa ministar prosvete dodequje Pravnom fakultetu prostorije za studentske ~i taonice u Kosmajskoj ulici broj 50. Fakultet i Biliteka su se uselili u danawu zgradu 1940. godine, a tokom izgradnje zgrade posebna pa`va poklavana je delu projekta koji se odnosi o na Biliteku. Fakultetska komisija prethodno je obilazila i ko biliteka u Italiji - Univerzitetu u Rimu, Vatikansku biliteku i ote-

ku, Bi bli oteku Pravnog fakulteta, Bi bli oteku Insti tuta za uporedno pravo i filozofiju prava, i u [vajcarskoj, u @enevi – Bi bli oteku Dru- { tva naroda i Bi bli oteku Me| unarodne organi zaci je rada. Tek tada je, po ugl edu na pomenute bi bli oteke, i zvanredno dobro i f unkcional no ura| en i real i zovan projekat Bi bli oteke beogradskog Pravnog fakulteta. Podatak da su najsi roma{ ni ji studenti i mal i jedi no obavezu pl a} awa dopri nosa za nabavku kwi ga svedo~i o tome da se pri ori tet davao Bi bli oteci i popuwawawu weni h f ondova.

Bi bli oteka, od samog osni vawa vaqano i vi sokostru~no utemeqena i usmerena pogl avi to na li teraturu i z svi h obl asti pravni h, ali i drugi h dodi rni h dru{ tveni h i humani sti ~ki h nauka, danas u svoji m f ondovi ma pohrawuje 91.200 nasl ova u preko 143.000 pri meraka monograf ski h publ i kacija i 2.926 nasl ova (1.272 doma}i h, 1.654 strana nasl ova), odnosno 33.820 godi { ta serijski h publ i kacija u oko 350.000 svezaka. Fond ref erensne zbi rke sadr` i preko 2.000 enci kl opedi ja, leksi kona, re~ni ka, pri ru~ni ka i drugi h kapi tal ni h i zdawa na na{ em i strani m jezi ci ma. ^ uvaju se i pri merci svi h, na Pravnom fakul tetu odbraweni h doktorski h i magi starski h teza, semi narski radovi posl edi pl omaca, speci jal i sti ~ki radovi , a nakon ref orme studi ja, i master radovi . Pre nekol i ko godi na ustanovqen je depozi tni fond monograf ski h publ i kacija koje su publ i koval i na{ i nastavni ci i saradni ci , kao i sva fakul tetska i zdawa. I zdawa~ka del atnost je i z godi ne u godi nu sve pl odni ja i kval i teni ja, jer se pored ud` beni ~ke li terature objavquje znatan broj kapi tal ni h i vredni h del a na{ i h i strani h, sada{ wi h i nekada{ wi h znameni ti h pravni ka. Posebno obezbe| ena dragocena zbi rka rari teta i uni kata broji preko 100 kwi ga (pored ostal i h, tu je i nekol i ko retki h i zdawa Justi ni janove kodi fi kaci je i z 17. i 18. veka, rari tetni pri merak *Corpus iuris canonici* i td). Uz to, u jednom od magaci na opremqeni h speci jal ni m pomi ~ni m poli cama, pohrawena je vel i ka zbi rka srpski h kwi ga objavqeni h do 1868. koje su pokretno kul turno dobro, zati m stari h strani h kwi ga, kao i znatan broj retki h i stari h ~asopi sa. Bi bli oteka~legat prof. dr Draga{ a Denkovi }a sadr` i 1814 kwi ga i 54 nasl ova peri odi ke. U op{ ti fond su ukqu~ene mnogobrojne publ i kaci je koje su u li ~ni m bi bli otekama posedoval i nekada{ wi prof esori na{ eg fakul teta, kao i publ i kaci je sa wi ho vi m ex libris~i ma i posvetama.

Fond se popuwava monograf ski m, serijski m, audi o~vi zuel ni m i el ektronski m publ i kaci jama, prvenstveno i z obl asti prava, ali i i z fi lozof i je, soci ol ogi je, i stori je, ekonomije i drugi h srodni h nau~ni h obl asti , s ti m { to se posebna pa` wa posve}uje oboga}i wawu referensne zbi rke. Zastupqeni su svi vi dovi nabavke – kupovi na, razmena i poklon, a godi { wi pri li v je oko 2.000 monograf ski h i 172 nasl ova peri odi ~ni h publ i kacija, od toga 96 strani h i 76 doma}i h ~asopi sa. Na osnovu objedi we-

ni h dezi derata nastavni ka i saradni ka svake katedre, kupuju se sve potrebne, doma}e i strane monograf ske i serijske publi kaci je. Te` i { te je na stranoj li teraturi , ne zanemaruje se ni doma}a produkcija, ali se, zahvacuju}i prodajni m i zlo` bama koje se organi zuju u hol u Bi bl i oteke, ve}i broj ovi h publi kaci ja dobi ja po povocni joj ceni . Fond donaci ja Bi bl i oteci Pravnog fakul teta ustanovcen je 2004. godi ne i u wega se upla }uju nov~ana sredstva namewena kupovi ni publi kaci ja za Bi bl i oteku.

Razmena, posl edwi h godi na pro{ i rena, odvi ja se sa 91 i nsti tuci jom (38 i z Srbi je i regi ona i 53 i nostrane) i , { to je posebno va` no, sa svi m pravni m fakul teti ma, ali i drugi m pravni m i nsti tuci jama i z na{ eg regi ona. Bazu razmene ~i ne *Anal i Pravnog fakul t eta u Beogradu* koji , kao glasi lo mati ~ne ku}e, egzi sti raju od 1953. godi ne i ve} ~etvrtu godi nu i maju i me|unarodno i zdawe na engl eskom jezi ku. Kako Fakul tet i ma sve brojni ju i kval i tetni ju i zdawa~ku produkciju, posti gnut je dogovor sa Upravom Fakul teta da se po deset pri meraka svakog i zdawa odvaja Bi bl i oteci za razmenu. Boqoj razmeni , ali i svi m drugi m vi dovi ma saradwe, pogoduje i ~i weni ca da je u oktobru 2008. godi ne u na{ oj Bi bl i oteci na tradi ci onal nom okupqawu bi bli otekara i z regi ona odr` ana Osni va~ka skup{ ti na Dru{ tva bi bli otekara pravni h i srodni h bi bli oteka Jugo i sto~ne Evrope.

Poklonu, kao dragocenom vi du nabavke, posve}uje se posebna pa` wa, te je vel i ki broj darodavaca, i nsti tuci ja i pojed i naca. Tako je 2008. godi ne fond Bi bl i oteke obogati lo 127 darodavaca sa bl i zu 2000 publi kaci ja. Kompl etan pri li v pokl ona se lektori { e, pa se publi kaci je koje ne odgo varaju prof i lu fonda, kao i one u ve}em broju pri meraka, daju na pokl on drugi m bi bli otekama. I mena darodavaca se objavquju u fakul tetskom bi l -tenu Acta diurna i na sajtu Fakul teta, a svi m darodavci ma se jednom godi -{ we na pri godnoj sve~anosti dodequju zahval ni ce.

Katal o{ ki se obra|uju i predmeti zuju sve monograf ske publi kaci je, kao i ~lanci i z doma}e i strane peri odi ke i zborni ka. Naredne godi ne po~i we i zrada el ektronskog katal oga nasl ova serijski h publi kaci ja. Sa el ektronski m katal ogom paral el no egzi sti raju i li sni katal ozi .

Ukupna povr{ i na Bi bl i oteke je 2.338 m². Usl u` i vawe kori sni ka se odvi ja u kval i tetno opremcenoj, l epo di zajni ranoj i funkci onal noj kori sni ~koj ~i taoni ci koja i ma 75 mesta sa kompjuterski m pri kqu~ci ma. Sam prostor je podeqen u dve ~i taoni ce - studentsku, u kojoj se publi ka ci je daju na posl ugu i nastavni ~ku, u kojoj je sme{ tena i daje se na kori -{ }ewe i teku}a peri odi ka. Bi bl i oteku, koja radi od 8 do 19 ~asova, kori sti desetak hi qada na{ i h akti vni h studenata, nastavni ci i saradni ci , Fakul teta, ali su weni fondovi pri stupa~ni , pod posebni m usl ovi ma, i svi m drugi m kori sni ci ma. U ~i taoni cama Bi bl i oteke se, pored davawa publi kaci ja na posl ugu kori sni ci ma, pru` a stru~na pomo} u pretra` i -

vavu elektronskog i listih kataloga, kao i u pretraživanju elektronskih pravnih baza, izlasku i zboru literature, izdavačkim i grafičkim, seminarskim radovima, magistrskim i doktorskim tezama.

Kao klasični izvori informacija su elektronski i predmetni katalogi monografskih publikacija, katalogi domaćih i stranih izdanaka objavljeni u časopisima i zbornicima do 1995. godine, kao i *Bilten prirođenih monografskih publikacija* koji se tromesečno objavljuje u papirnoj i elektronskoj formi. Od elektronskih baza podataka i drugih elektronskih izvori informacija publikacija dostupni su: elektronski katalog svih monografskih publikacija koje Biblioteka pohranjuje, elektronski katalog izdanaka objavljeni u domaćim i časopisima i zbornicima, koji se izlaze od 1995. godine, elektronske pravne baze Paragrafnet-a i Intermex-a. Biblioteka je 2005. postavila ravnopravan i lagan i pristupačan elektronski katalog Srbije i uzajamnog elektronskog kataloga COBIB.SR, a posredstvom KoBSON-a, omogućen je pristup najvećim i nostranim elektronskim servisima koji u ovom trenutku sadrže preko 8.000 časopisa pravne i srodne tematike u punom tekstu. Dostupne su i elektronske pravne baze: Oxford University Press, Cambridge University Press, Ebsco, J-store i HeinOnline.

Do početka školske 2006/07. godine adaptirane su i proširene galerijske prostorije u dvije sale za učionice u kojima su preko 788 m² i 350 mesta za radionice i studenata i 120 kompjuterskih priključaka. I u drugim prostorijama Biblioteka preuređenim su prostorima za rad i proširene funkcije. Izdavačica referentne literature smeštena je u posebnoj prostoriji i tu je najvećim deponirana leksična, rečnik, pravna i drugi prirodnika, kao i druga sekundarna literatura koju Biblioteka poseduje. Naučna izdavačica je u spomen-sobici prof. dr Dragana Denkovića. Centralni prostor od oko 100 m² namenjen je svim vidovima kulturnog, naučnog, prosvetnog, promotivnog i propagandnog rada Biblioteka, kao i prezentaciji i popularizaciji svih važnih aktivnosti nastavnika, saradnika i studenata Pravnog fakulteta. U ovom se organu izlaze i nove objavljeni kvartalni fakulteta, pri godne tematske i izlaze stari pravni kvartali i periodike, na Pravnom fakultetu odbrani doktorske teze, prodajne izlaze i drugo. U Biblioteci je postavljena i stalna izložba fotografija odabranih naslova stranih i domaćih i reperi i kvartala, a holu i sprednim izdavačicama poklonom je formirana fond bibliotekističke i druge neophodne materijale i literature koju studenti slobodno pozajmljuju.

Broj radnika koji se koriste u Biblioteci značajno je uvećan, kako bi ih mogli koristiti svi bibliotekari i svi izdavači Biblioteka. Neminovna je i digitalizacija najaktivnijeg dela fonda, najvrednijih i najznačajnijih publikacija, ali i izdavačica fonda.

Bi bli ote~ka gra|a pohravena je u magacini i raspore|ena po tekucem broju na metalnim policama ~ija du`ina i znosi preko 4.700 m. Magacinske prostori je zahvataju preko 1.008 m², i u kojima se ~uva dragoceni i zuzetno bogat biblioteki fond. Tako|e su vaqano preure|ene, kako bi se sve publikacije trajno sa~uvale, a radi se i povezi prepovez brojnih vrednih dela koje su vreme i vlaga o|etili.

Na sajtu Pravnog fakulteta Biblioteka je zastupqena glavnom stranicom sa koje se mo`e pre|iti na detaljan pregled fonda, popis darodavaca, *Biblioteka pri nova Biblioteka*, i informacije o radnom vremenu i sluzbama, pretra`ivanje elektronskih kataloga, na Pravidnik o radu Biblioteka, i informacije o radu Bibliotekskog odbora gde su dati planovi, i zveztaji i druga va`na dokumenta, kao i na info koji sadr`i vesti iz Biblioteka i druge aktuelne informacije o wenom radu.

Rad Biblioteka regulisan je *Pravidnikom o radu*, a wom rukovodi Bibliotekski odbor, koji ~ine predsednik i po jedan predstavnik svake katedre Fakulteta. Najva`nijim zadacima Bibliotekskog odbora su da prati i poma`e optimalizaciju rada svih bibliotekskih poslova, sluzbi i uslugama, razmatra dugoro~ne programe, planove, i zveztaji i druga dokumenta u vezi sa radom Biblioteka, predla`e dekanu na usvajawe sve odluke vezane za dobro funkcioni sawe i napredak Biblioteka, kreira nabavnu politiku i dekanu predla`e raspodelu sredstava za nabavku bibliotekskog materijala, vode}ira~una o potrebama i zahtevima katedri i drugih organizacija jedinica Fakulteta i predla`e tehni~ko-tehnolo~ko unapre|ewe rada Biblioteka.

Da bi optimalno odgovorila zahtevima novog i informati~kog doba i reformisane nastave, Biblioteka Pravnog fakulteta Univerzitetu u Beogradu omogu}ava studentskoj populaciji, ali i ostalim zainteresovanim korisnicima, ovladawawe celokupnim informacionim aparatom Biblioteka, i informati~ko opismewawawe i sticawewe {tine vrednovawawe dobijenih podataka. U tome presudnu ulogu i maju osposobqeni medijatori – bibliotekari i informacioni stru~waci, dobri poznavaoi svih medija znawawe i ve{tedukatori koji svakog zainteresovanog korisnika uvode u klasi~ne i moderne metode nalawawe i evaluacije i informacionija, a najboqi naminda se novi zadaci realizuju je objedi wawawe Biblioteka i Raunarskog centra u jedinствenu multimedijalnu i nfrastrukturu za informacionije, komunikacije i upravqawe znawem. Takav centar bi, kao ~lan razli~itim multimedijalnih konzorcijuma i online servisa i programa, obezbedio slabodan pristup svim raspolo`ivim resursima znawawe. U okviru centra bi se mogao formirati i predmetni repozitorijum sa otvorenim pristupom koji bi prikupqao digitalne sadr`aje i digitalna dokumenta, repriente, radne verzije ~lanaka, objavqene ~lanke, obrazovni materijal, teze i sve druge relevantne skupove podataka koje publikuje nau~instucija.

Uspe{ nom radu Bi bl i oteke zna~ajno dopri nosi i svestrana saradwa svi h bi bl i oteka pravni h fakul teta u Srbi ji , kao i vel i kog broja pravni h bi bl i oteka u regi onu. Saradwa je, kao { to je pomenuto, ozvani ~ena formi -rawem Dru{ tva bi bl i otekara pravni h i srodni h bi bl i oteka Jugoi sto~ne Evrope, a ova asoci jaci ja }e se pri dru` i ti i sl i ~noj svetskoj organi zaci ji . Me| ubi bl i ote~kom saradwom obuhva}eni su svi segmenti stru~nog rada, posebno razmena publ i kaci ja, i nf ormaci ja i i skustava. Publ i kaci je na koji ma se temeqi razmena su: ud` beni ci , zborni ci sa nau~ni h skupova, i zdawa mati ~ni h i nsti tuci ja, sl u` bena dokumenta koja se ti ~u pri l ago| avawa Bol owskoj ref ormi , zbi rke pravni h propi sa, kao i publ i kaci je i z obl asti bi bl i otekarstva. Asoci jaci ja }e pokrenuti i razmenu bi bl i ote~ki h stru~waka, i zradu i real i zaci ju projekata vezani h za napredak pravni h bi bl i oteka, usagl asi }e se najva` ni ja dokumenta poput *Pravi l ni ka o radu i Pri nci pa dugoro~ne nabavne poli t i ke*, koordi ni ra}e se nabavka i podsta}i formi rawe central ni h katal oga, { i ri }e se konzorci onal na nabavka el ektronske gra|e i el ektronski h baza podataka.

Mada je u Bi bl i oteci zaposl eno svega deset stru~ni h radni ka, a svi posl ovi se veoma prof esi onal no i a` urno obavqaju, bi bl i otekari nal aze vremena i da se bave i zradom bi bl i ografi ja nekada{ wi h i sada{ wi h prof esora, da sara|uju u stru~ni m i pravni m ~asopi si ma, a krana tog rada je *Bi bl i ografi ja Anal a Pravnog fakul t et a u Beogradu : 1953-2008.*, koju su sa~i ni l e Svetl ana Mi r~ov, I vana Paji }, Vawa Eror i Katari na Petrovi }.

Dakl e, Bi bl i oteka Pravnog fakul teta Uni verzi teta u Beogradu l i -teraturom prati svetska nau~na dosti gnu}a, pri mewuje novi ne u edukaci -ji kori sni ka i sl edi najva` ni je trendove savremenog bi bl i otekarstva, kako bi sada{ wi m i budu}i m pravni ci ma obezbedi la kval i tetni je i permanentno sti cawe znawa.

LIBRARY OF LAW SCHOOL IN BELGRADE

Summary

Faculty libraries meet contemporary library and information requirements of users – teachers, collaborators and students and give their contribution to bringing actual reform studies to an optimum level. Both in the world and with us faculty education is undergoing a process of important and essential changes and faculty libraries are an active participants in that process and an important support to all their users and especially so to student population. The Library of the Belgrade University Law School is one of the biggest, the oldest and the richest faculty libraries in the region. This library has brought to an optimum structure all the apartments and the acquisition of book holdings is running in

compliance with the requirements and needs of the new reformed teaching and scientific process. The library space is extended, functionally rearranged and equipped with contemporary computer outfit so that the student population and other users as well are enabled to use the overall library information apparatus, all other accessible electronic data sources as well as teaching the users how to read electronic media.

Key words: Library of the Belgrade University Law School, faculty library

Svetlana Mirchov, Ph. D.

^ i t a o n i c a B i b l i o t e k e P r a v n o g f a k u l t e t a

Mr QUBI CA] OROVI]
Bi bli oteka grada Beograda

UDK: 025.176:027.022(497.11)"1991/2008" ;
026.06:912

KARTOGRAF SKA ZBI RKA A] I MOVI] U BI BLI OTECI GRADA BEOGRADA - MODELI PREZENTACI JE

Sa`et ak: Kart ograf ska zbi rka A}i movi } pokl owena je 1991. godi ne Bi - bli oteci grada Beograda. Predstavqena je javnosti i zl o` bama (1991, 2005), { tampani m publ i kaci jama (1993, 2008) i u PDF f ormatu. Zbi rku je detaqno obradi o i opi sao @eqko [kal amera, autor prvog katal oga i i zl o` be ori - gi nal a (1991). Posl e vi { e od jedne deceni je pri vremenog sme{ taja, *Kart o - graf ska zbi rka A}i movi }* je 2004. godi ne dobi l a propi sanu za{ ti tu i od tog trenutka su ori gi nal ni pri merci i zl agani samo u posebni m usl ovi ma. I n - f ormaci je oti snute na kartograf ski m l i stovi ma, koji su nastajal i od 16. do 19. veka, dostupne su kori sni ci ma u { tampani m publ i kaci jama i u PDF f ormatu na sajtu Bi bli i oteke grada Beograda.

Kqu-ne re-i: Kartograf ska zbi rka, za{ ti ta kartograf ske gra|e, modeli prezentaci je, di gi tal na za{ ti ta, di gi tal i zaci ja, central ni katal og kar - tograf ske gra|e, dostupnost i nf ormaci ja

Порекло збирке

Kart ograf ska zbi rka A}i movi }, dragocen pokl on Bi bli i oteci grada Beograda, prvi put je predstavqena javnosti u gal eri jskom prostoru Knez Mi hajl ove 56 krajem maja 1991. godi ne. Na osnovu podataka koje nal azi mo u katal ozi ma i novi nski m ~lanci ma koji su prati l i ovu i zl o` bu, zbi rka je u Bi bli i oteku dospel a „zahvaquju}i humanom gestu I l i nke Petkovi } i Gordane Marti novi }, nasl edni ca Ri ste i Radmi l e A}i movi }, koje su ti me i spuni l e posl edwu ` equ ovog i zuzetnog kol ekci onara“.

Iz pera @eqka [kal amere, autora prve i zl o` bene postavke i vrsnog poznavaoa kartograf i je srpski h zemaqa, saznajemo i { ture podatke o kolekci onaru i zadu` bi naru Ri sti A}i movi } u. Ro|en u Nevesi wu 15. oktobra 1914. godi ne, gi mnazi ju zavr{ ava u Mostaru, u Beogradu studi ra prava uz rad u advokatskoj kancel ari ji . Od 1939. je sl u` beni k Narodne banke Srbi je; u novoosnovanoj „Jugobanci “ je od samog po~etka, od 1958. godi ne, i to na vi soki m pol o` aji ma. Sa mesta general nog di rektora, 1968. godi ne odl a zi za vi { egodi { weg predstavnika ove banke u Londonu, gde je bi o u pri li ci da f ormi ra svoju kartograf sku zbi rku posve}enu i stori ji i etnograf i ji Srbi je i Bal kanskog pol uostrva. Umi re 1974. u Beogradu.

Садржај збирке

Kart ograf ska zbi rka A}i movi } sadr` i 187 kartograf ski h dokume nata nastal i h od kraja 16. do kraja 19. veka. Odabrani pri merci stari h ma pa nastal i su u evropski m ekonomski m i graf i ~ki m centri ma Augsburgu, Amsterdamu, Pari zu, Ni rnbergu, Londonu, Oksf ordu, ugl avnom kao li sto vi vel i ki h atl asa najpoznati ji h kartograf ski h radi oni ca i i zdava~ki h ku}a. Najstari je reprodukcije, s kraja 16. veka, ra|ene su tehni kom drvo reza. Ve}i na karata nastal i h od 17. do po~etka 19. veka oti snuta je sa ba kroreznih pl o~a a nekol i ko pri meraka nastal i h pol ovi nom 19. veka sa li tograf skog kamena, tako da zbi rka reprezentuje sve tri osnovne { tam parske tehni ke. Ve}i na karata je naknadno, ru~no kol ori sana.

Погаџи о картографском материјалу

Odmah po pri spe}u zaostav{ ti ne Ri ste i Radmi le A}i movi } u Bi bli oteku grada Beograda 1991. godi ne, kartograf sku zbi rku je detaqno obradi o i opi sao @eqko [kal amera. Dostupna su nam dva wegova rada, i to jedan op{ i rni ji i sveobuhvatni ji : *Kat al og Kart ograf ske zbi rke A}i mo vi }* (kucan na pi sa}oj ma{ i ni , 46 li stova teksta i 45 li stova reprodukcija) i drugi , znatno sa` eti ji , propratni katal og i zl o` be odr` ane u Bi bli oteci grada (1 presavijen li st). I danas, skoro dve deceni je docni je, podaci i z ova dva Katal oga ~i ne osnov na{ eg poznavawa kartograf ski h graf i ~ki h li stova zbi rke.

@eqko [kal amera sve geograf ske karte i pl anove gradova, prema te ri tori jama koje obuhvataju, del i u ~eti ri osnovne grupe koje odra` avaju i storijski razvoj kartograf i sawa na{ i h zemaqa i wi hovo pojavqi vawe u okvi ri ma { i ri h geograf ski h cel i na. Prvu grupu ~i ne karte Evrope, I li ri ka i pojedni h ri mski h provi nci ja. Na{ e se zemqe pojavquju na prvi m

{ tampani m i zdawi ma Ptol emejeve *Geograf i je*, krajem 16. veka, i to na fH tabl i Evrope (Daki ja, Mezi ja, Traki ja...). Drugu grupu geograf ski h karata, na koji ma su pri kazane i na{ e zemqe, ~i ne karte Ugarske, ~i ji ju` ni obod dopi re do u{ }a Save u Dunav, al i se pri kazuju i { i re teri tori je, sve do Jadranskog i Crnog mora. Tre}u grupu ~i ne karte Turskog carstva i posebno Evropske Turske sa svi m bal kanski m zemqama. ^ etvr tu grupu ~i ne karte Srbije i planovi Beograda, od najstari je karte \akoma Kantel i ja (Ri m, 1689) *Il Regno della Servia...* (BGB KZ 178) do etnograf ski h karata i z druge pol ovi ne 19. veka.

Zbi rku A}i movi } [kal amera je razvrstao najpre po opi sanom, teri tori jal nom osnovu, da bi unutar osnovne ~eti ri grupe karte numeri sao po { tuju}i wi hov redosl ed od op{ ti h do posebni h i pojedina ~ni h, kao i hronol o{ ki . Autorske odredni ce i zostal e su samo u nekol i ko pri mera, kada je autor ostajao nepoznat. Svaka katal o{ ka jedi ni ca sadr` i nasl ov karte, ugl avnom u skra}enom obl i ku i bez dedi kaci je, zati m: i mena autora, geograf a, kartograf a, crta~a i gravera, mesto i zdawa, i zdava~a i godi nu i zdawa, broj li stova, vrstu { tampe i vel i ~i nu karte i li sta (u zagradama), i zra` ene u centi metri ma. Uz karte ni su odre | ene broj~ane razmere, i ako mnoge karte sadr` e graf i ~ke razmerni ke i geograf sku mre` u. Svi katal o{ ki podaci uzeti su sa sami h karata. Najve}i broj je o~i gl edno i strgnut i z atl asa, pa karte ~esto nemaju podatke potrebne za katal o{ ki opi s. Podaci su uno{ eni i prema napomenama anti kvara i prema relevantnoj li teraturi .

Промоције и њубликације

Kart ograf ska zbi rka A}i movi } promov i sana je u Bi bl i oteci grada Beograda i zl o` bama (1991, 2005) i dvojezi ~ni m i zdawi ma (tekst na srpskom i engl eskom jezi ku), i to kal endarom za 1993. godi nu i monograf skom publ i kaci jom (2008) u { tampanoj i PDF verzi ji .

Prate}i materi jal i odr` ani h i zl o` bi ostal i su ne{ tampani , pa i pomenuti *Kat alog*@eqka [kal amere. I nf ormaci je koje su prati le i zl o` ene ori gi nal e najpre su kucane na pi sa}oj ma{ i ni , a docni je f otokopi rawem umno` avane za potrebe i stra` i va~a i poseti laca. Prednost je, u povoqni ji m pri li kama, davana publ i kovawu l uksuzni h, dvojezi ~ni h i zdawa u boji , najpre kal endara za 1993. godi nu (Bi bl i oteka grada Beograda u saradwi sa Beogradski m i zdava~ko~graf i ~ki m zavodom), potom i monograf i je *BEOGRAD nad Dunavom : prema evropski m kart ograf ski m i zvori ma XVI-XIX veka : Bi bl i ot eka grada Beograda, Kart ograf ska zbi rka A}i movi }*, 2008 (pod pokrovi teqstvom Skup{ ti ne grada Beograda).

Za prvu i zl o` bu 1991. godi ne, u gal eri ji u Knez Mi hai l ovoj 56, [kal amera je odabrao dvadeset ~eti ri reprezentati vne karte. To je ujedno i

najve}i broj ori gi nal a ove zbi rke i zlo` eni h javnosti . U i ntervjuu koji je autor i zlo` be povodom svog i zbora dao novi narki *Pol i t i ke ekspres* Maji ^ el ar-Marjanovi }, nagl a{ ena je vrednost zbi rke, obrazl o` ena nau~na metodol i gi ja pri mewena pri l i kom stru~ne obrade, ali i i staknuto mesto koje Bi bl i oteka grada Beograda sti ~e posedovawem jedne ovakve kol ekci - je. „Ove karte }e nas uvek i znova prenosi ti u uzbudqi ve prostore i vreme na nemi rne pro{ l osti ovog tla. Hronol o{ ki m pra}ewem karata u zbi rci , vi di mo da i h je najvi { e nastal o u vreme ratni h zbi wawa i prel omni h pol i ti ~ki h pri l i ka. Zbi rka u cel i ni odra` ava i nteresovawe evropske kartograf i je po i zdava~ki m centri ma, od Veneci je i Be~a do Amsterdama, Pa ri za i Londona“, i sti ~e @ eqko [kal amera, ali nagl a{ ava i ~i weni cu da te, 1991. godi ne, jo{ uvek nema jedi nstvenog, central nog katal oga stari h geograf ski h karata, kao ni cel ovi te i potpune bi bl i ograf i je kartograf skog materi jal a koji se ~uva u na{ i m muzeji ma, i nsti tuti ma, bi bl i otekama ...

Kal endar za 1993. godi nu donekl e je nadoknadi o potrebu za vi zuel - ni m uvi dom u dragocenosti zbi rke *A}i movi* }. [tampano je dvanaest kara ta u i zboru i uz predgovor Si ni { e @ i vkovi }a. Recenzenti su bi l i akade mi k Radovan Samard` i } i dr Di nko Davi dov. Nanovo je i staknuta i zvor na nau~na vrednost kartograf skog materi jal a nastal og u najzna-ajni ji m evropski m radi oni cama kasne renesanse. Ova vredna muzejska dobra, neza menqi vi deo na{ eg cel okupnog kul turnog nasl e|a, kori sna su etnol ozi ma i etnograf i ma, urbani sti ma i arheol ozi ma, geograf i ma i l i ngvi sti ma, kao i svi m prou~avaoci ma i stori jskog usmerewa. Graf i ~ko bogatstvo budi sna` ne estetske do` i vqaje, a sli ke grbova, obi ~aja, no{ wi , kao i razne druge predstave – prave su enci kl opedi je znawa o na{ i m zemqama, i sti ~e @ i vkovi }. U nemi rni m devedeseti m godi nama pro{ l og veka autor uvodnog teksta ne mo` e, a da ne poredi nekada{ we pri kaze bi taka i opsade grado va, grani ce i wi ma obel e` ene nesi gurne mi rovne ugovore sa savremenom si tuacijom. Stare graf i ~ke l i stove i poznate obri se na{ i h zemaqa posmatramo u za nas sasvi m novom kontekstu. Forma kal endara dopusti la je reprodukovawe u vel i kom formatu, dok je svaka kartograf ska jedi ni ca, pored osnovni h podataka, pra}ena i komentarom okol nosti u koji ma je nastal a, kao i speci fi ~nosti ma pojedni h i zdawa.

Druga i zlo` ba ori gi nal a *Kart ograf ske zbi rke A}i movi* } predstav - qena je publi ci povodom mani festaci je *Dani evropske ba{ t i ne - el e - ment Zemqa* u septembru 2005. godi ne. I zlo` eni su najstari ji pri kaz i „starog konti nenta“, nastal i od sredi ne 16. do sredi ne 19. veka. I zbor eks - ponata nastojao je da na popul aran na~i n pri bli ` i posmatra~i ma i sto - ri jski razvoj kartograf i je, kao i pojavqi wawe na{ i h zemaqa u okvi ri ma { i ri h geograf ski h cel i na l i samostal no. Okosni cu i zlo` be predstav - qal a je, svakako, *Kart ograf ska zbi rka A}i movi* } (11 od ukupno 13 i zlo -

benih celina), ali i prvi nacionalni kartografski zapisi, { tampani kao priloga najstarijim srpskim kvi gama. Posetioci izlo`beni li su u prilici da upoznaju svu raznovrsnost i specifi~nosti interesovane evropske kartografije za geografsko poznavanje i h zema~a u rasponu od tri veka.

Prvu grupu prikazanih eksponata ~inile su karte Evrope, izra`ene prema astronomskim i matemati~kim prora~unima slavog anti~kog geografa Klaudijsa Ptolemeja (oko 87-150. god. n. e.). Zanimljivo je, ove predstave ~inile su grubu sliku razme{tajuva`nih nase~enih mesta, reka i planina, ucrtane bez pravog poznavanja terena. Posle gubitka srpske dr`avne samostalnosti, po~ev od 16. veka, u Srbiju su retko zalazili evropski putopisci, pa su i geografska znanja o vojnoj sporoprodrala u kartografije pri kazanim modernim zovanim i zdanima anti~kim geografa.

Sredinom 16. veka, velika geografska otkri`a i trka za kolonijama evropskih dr`ava zahteva precizne podatke o svim znanim, ali i o „novim“ krajevima. Dok su se u Evropi razvijale kartografije { kole i gotovo svakodnevno bele`ila kartografska otkri`a, podru~je Srbije, kao i ostalih balkanskih zema~a pod turskom vladu, popunjava se podacima sa starijih karata i nepouzdanih narativnih izvora. Uslu`nepoznavanje terena i stanovni{tva, pogre{no se upisuju geografski elementi. Komplikacija gra`e sa karata razli~itim razmerama dovodi do toga da se i sto nase~enih suje dva, pa i tri puta na istom otoku. Davno i { ~ezli gradovi i oni koji su nastali pogre{nim ~injenjima starijih naziva, ~ine nepouzdan i inventar nase~enosti i re~ef Srbije, ~ak i na kartama najboljih kartografa 16. veka. Otomanskoj imperiji nikako nije odgovaralo da podru~je pod vladom upravom budu kartografisana. Svaka mistifikacija polovajareka, planina, dolina, puteva... odgovarala je turskim vlastima, jer je samo zbuvala mogu}e neprijateljce. Poznati autori kao { to su Sebastijan Mi~ter (1489-1552) i Abraham Ortelius (1527-1598), za podru~je pod turskom okupacijom koriste podatke tada ve} prevazi`ene Ptolemejeve *Geografije*, naziviti h oblastima sujo{ uvek iz anti~kog perioda: Ilirik, Trakija, Dacija... Ovakvo stavanje se zadr`ati nebi~no dugo, sve do pada Otomanske dr`ave i formiranja nau~ne geografije u Kne`evini Srbiji, krajem 19. veka.

Posebnu izlo`benu celinu ~inile su karte istorijskih doga`aja, ta~nije austro-turskih ratova 17. i 18. veka. Poraz kod Be~a 1683. ozna~io je preokret, Turska se do kraja 18. veka postepeno povla~i iz Srednje Evrope. Od 1688. do 1693. godine Beograd je se tri puta nalaziti u velikim opsadama, dve austrijske i jednoj turskoj. Opsada 1717. je ~etvrta bitka za grad za nepunih tri deset godina. Austrijske trupe su svaki put bile pomognute ustanicima Srba koji su se nadalje oslobodili od Turaka. Na mapama, ~esto nepoznatih savremenih autora, mo`emo pratiti ne samo raspored

snaga na boji { tu (Bi tka kod *Slankamena* 16. avgusta 1691), nego i oseti ti di nami ku ~i tavog sukoba. Crte` u prvom pl anu pri kazuje poredni ke, austrijske vojskovo|e na kowi ma, kako pucwi ma i z pi { toqa obaraju na zemcu turske proti vni ke naoru` ane ma~evi ma i strel ama. Nadmo} poredni ka je nagl a{ avana i u cel i ni i u detaqi ma, kao { to i pri li ~i propagandni m bakrorezi ma, umno` avani m u vel i kom broju pri meraka (BGB KZ 181, I nv. br. 171).

Razvoj { tamparske tehni ke doveo je krajem 18. i po~etkom 19. veka do znatni ji h ti ra` a kartograf ski h pri kaza. I nteresovawe vel i ki h si l a za Evropsku Tursku postajal o je sve ve}e. Re{ ewe takozvanog I sto~nog pi ta wa po~el o se sve br` e nazi rati ... Nedovoqno poznate zemqe jugoi sto~ne Evrope sve ~e{ }e su postajal e gl avna tema me| unarodni h kongresa. Stal na previ rawa, ustanci , ratovi , mewawe grani ca na podru~ji ma puteva prema I stoku, pri vl a~i li su pa` wu zai neresovani h vi { i h krugova, al i i { i re javnosti . Tek posle Berl i nskog kongresa, od 1878. godi ne, nazi vi karata *Evropska Turska*, bi }e zameweni nazi vom *Balkansko pol uost rvo*.

Prvi naci onalni kartograf ski zapi si , { tampani kao pri log najstari ji m srpski m kwi gama, na i zl o` bi su bi li zastupqeni del i ma Zahari ja Orfel i na (1726-1785), ta~ni je, sa dve wegove karte { tampane u kwi zi i stori ~ara Jovana Raji }a: fSTORfA RAZNfHf SLAVENSKI Hf NARODOVf NAI PA^E @ E BOLGARf, HORVATOVf, I SERBOVf (1794. i docni ja i zdawa...). *Karta: Sarmacæ evropeyskaæ i azi at skaæ* (Tom f, posl e str. 82) pri kazuje pradomovi nu Sl ovena, dok *Pannonæ Mi zæ, Dacæ I l i i ri kp* (Tom ff, posl e str. /24/) sl i ka wi hova nova stani { ta.

Prva geograf i ja na srpskom jezi ku objavqena je 1804. godi ne u Veneci ji . Re~ je o del u Pavl a Sol ari }a *Novo gra` dansko zeml jopi sani æ*, uz koje je pri lo` ena i atl asna karta. Odu{ evqen Prvi m srpski m ustankom, srpski pol i ti ~ar i pi sac Sava Popovi } Tekel i ja i zdaje u Be~u 1805. godi ne kartu: *Zeml joo bra` ennæ Srbske, Bosne, Dal macæ, Dubrovne, Crne Gore i ogranæ~nhp predal p*. Zajedni ~ki i meni teq svi h ovi h kartograf ski h pri kaza je nesamostal nost, tj. preuzi mawe sa ve} poznati h i zvara.

Adam f on Vajngarten (1788-1831) objavi }e 1820. godi ne i storijsko-geograf ski spi s *Über Serbien*, sa kartom Srbi je. *Karte von Serbien* predstavqala je vel i ki napredak u odnosu na rani je pri kaze, i spravqene su mnoge ne ta~nosti . Ve} dve godi ne docni je, 1822. srpski grani ~ni of i ci r Stefan Mil o{ evi } preveo je i objavi o Vajngartenov opi s Srbi je. Vajngartenovu kartu je }i ri li com transkri bovao i reza o u kamenu u~eni k Carskog i kra qevskog Pol i tehni ~kog i nsti tuta u Be~u Vasi l i je Ni kol i }.

Заштита картографске збирке

Posle vi{e od jedne decenije pri vremenog sme{taja, Kartografska zbirka A]i movi } je tek 2004. godine doblapropisanu za{titi u renoviranom prostoru Odeqewa stare i retke kwi ge i kwi ge o Beogradu – Zavi~ajnom odeqewu Bi bli oteke grada Beograda. Stare karte polo`ene su u metalni orman, u hori zontalni polo`aj. Shodno pravilima za{tite kartografskog materijala, od tada su originalni primerci izlagani samo u prostori jama odeqewa u kome se i nalaze.

Izlo`beriginalnih kartografskih otisaka odr`ane u Bi bli oteci grada Beograda bile su i zuzetno pose}ene, pri ~emu ni kako ne smemo zanemariti ni estetske vrednosti, i zuzetnu vizuelnu lepotu Zbirke A]i movi }. I pak, bez obzira na dostupne mere za{tite eksponata, svako izlagawe predstavqalo je i izvestan rizik. Vi{ednevni boravak starih karata na osvetqenim panoima (20. maj – 20. jun 1991), kao i svaki vid neadekvatnog sme{taja pretili su krtime kartografskim listovima.

Razumqivo i interesovawe publikacije iziskivalo je i kompleksnija obja{wewa, prate}e materijale koje nije bilo mogu}e na adekvatan na~in pru`iti u okvirima klasi~ne postavke. Tako|e, pri rodu izlo`enog, geografske vizuelne esto potpuno suprotne nam dana{wim znawima, zahtevali su moderni jivid prezentacije, mogu}nost dugotrajnijeg posmatrawa i prou~avawa detaqa...

Актуелни модели презентације

Savremena tehnologija ponudila je u novije vreme re{ewe ni za ovakvih i sli~nih problema. Osetqivi listovi publikacije nastajali h od 16. veka do dana{wih dana svoju punu dostupnost naj{irem krugu korisnika sti~u tek postupkom digitalizacije i postavqawem na sajtove matini h i nstiatucija. Otvorena je i mogu}nost dugo pri`eqki vanog, jedinstvenog centralnog kataloga starih geografskih karata, kao i celovite i potpune bibliografije kartografskog materijala koji se ~uva u na{im muzejima, i nstiatucijama, bibliotekama... U ovom pravcu, 2008. godine, krenula je i Biblioteka grada Beograda odlukom da publiku u {tampanom obliku ponudi monografiju: *BEOGRAD nad Dunavom : prema evropskim kartografskim izvorima XVI-XIX veka : Biblioteka grada Beograda, Kartografska zbirka A]i movi } = Belgrade above the Danube : According European Cartograph Sources Between XVI and XIX century. Belgrade City Library Cartograph Collection A imovi* – dostupnu naj{irem krugu zainteresovanih i u PDF formatu.

Na promociji kwi ge, odr` anoj 19. aprila 2008. u Ri mskoj dvorani Bi bli oteke grada Beograda, govori la je dr Gordana Tomovi } i tom pri li - kom i stakl a odavno poznatu praksu vel i ki h evropski h bi bli oteka da si - stematski objavquju katal oge posebni h f ondova, me | u koji ma su zbi rke ka - rata na prvom mestu. Del ovi i zl agawa dr Tomovi } najboqe i l ustruju oso - bi ne monograf i je o kojoj je re~:

„Reprezentati vno i zdawe u boji , vi sokog kval i teta i zrade, sadr` i kratak uvod i reprodukcije dvadeset sedam karata. Na pol e| i ni svakog pri merka karte nal azi se wegova katal o{ ka obrada, uz koju su dodate i na - pomene anti kvara od kojega je karta pri bavqena. Tekst je dvojezi ~an, na srpskom i engl eskom jezi ku. Sve je ura | eno sa pa` wom i bri ` qi vo, pa ni - su i zostal i na kraju spi sak odabrane l i terature, porekl o ~eti ri i l ustra - ti vna detaqa sa karata koji se pojavquju na kori cama, na po~etku i na kra - ju kwi ge, ~i me je broj reprodukovani h karata u stvari uve} an na dvadeset osam.

Na predwoj kori ci kwi ge s pravom je reprodukovana karta, koja je mo` da najvredni ji deo zbi rke A} i movi } , retka u bi bli ote - ki m i muzej - ski m zbi rkama, jednako kao i u kol ekci onarski m. Predstavqa IV segment karte autora Petra Berta, koju je i zradi o prema ri mskoj putnoj karti na - zvanoj *Tabula Pojt i ngeri jana*, jedi nom sa~ uvanom pri merku ri mske kar - tograf i je. Osobeni i zdu` eni i zgl ed, u obl i ku svi tka koji je { i rok 0,34 i dug 6,75 m, karta duguje nameni , jer pri kazuje putnu mre` u cel oga Ri mskog carstva. Prvobi tno je nastal a u 2. veku, dopuvena je i revi di rana krajem 4. i po~etkom 5. veka [...] Prvi put je del ove karte objavi o Johan Moret 1591. godi ne u Antverpenu, a potom i cel u kartu decembra 1598. godi ne u i stom gradu [...]

Pet karata pri padaju produkciji razl i ~i ti h evropski h kartograf - ski h { kol a i radi oni ca koja se zasnoval a na kartama i z *Geograf i je* gr~ kog kosmograf a 2. veka Kl audi ja Ptol emeja. Od 1477. godi ne do kraja 16. ve - ka objavqeno je preko tri deset i zdawa obnovqene Ptol emejeve *Geograf i je*.

Vrednost i storijski h i zvoru sa savremeni m podaci ma i maju pri mer - ci regi onal ni h karata zastupqeni u kwi zi , kao { to su *Kart a Ugarske* ma - | arskog i stori ~ara i kartograf a Jano{ a @ amboki ja (Be~, 1579); zati m *Kart a Slavoni je, Hrvat ske, Bosne i Dal maci je* vode} eg kartograf a 16. ve - ka Gerharda Merkatora (1512-1584), objavqena u pozni jem i zdawu Johana Jansona u Amsterdamu 1631. godi ne, kao i Merkatorova *Kart a Vla{ ke, Sr - bi je, Bugarske i Romeje*, i z engl eskog i zdawa oko 1635. godi ne [...] Dosta sa - vremeni h detaqa sadr` i i *Kart a Ugarske* hol andskog i zdava~a Pi tera Vandera i z 1683. godi ne, i zra | ena prema novi m podaci ma, na kojoj su na - zna~ene grani ce Srbi je koji ma su na jugu obuhva} eni Pri { ti na, Jawevo, Pri zren, \akovi ca i Pe}.

Osam pri loga u kwi zi sadr` e pl anove i vedute Beograda. Na pojedini ma su prikazane ratne situacije, kao { to je *Osvajawe Beograda 18. avgusta 1688. godi ne*, koje je izradio nema~ki kartograf Gabriel Bodener (Augsburg 1690); zatim karta okoline Beograda i plan samog grada, pod naslovom *Raspored vojske pod Beogradom 14. avgust a 1717. godi ne*, nepoznatog autora, koja sadr` i i vi { e bel e` aka i va` ni h obja{ wewa. Zastupcane su i dve razli ~i te slike Beograda u vreme austrijske opsade grada 1717. godine, koje je izradio ~uveni holandski kartograf Johan Baptista Homan (1720). Veduta grada Beograda i plan sa okolnom pojavuju se na karti iz 1788. godine nepoznatog francuskog autora, na kojoj su ozna~ena mesta vojnih sukoba oko grada od 15. veka do 1739. godine. Poslednju kwi zi je plan Beograda iz 1802. godine koji je engleski izdava~ Don Lufman svrstao u svoju zbirku odabranih planova gradova. U napomeni je nazna~eno da je Beograd sna`no utvr|eni grad, sedi { te jednog od ~etiri turska sand`akata Srbije, koji ima veoma pogodan polo`aj za trgovinu.

I zborom reprodukovanih karata u kwi zi ni je zanemaren evropski kontekst Srbije i Beograda. Nova karta Transilvanije, nepoznatog holandskog autora iz 1720. godine, okru`ena je nizom veduta razli ~itih evropskih gradova, među kojima je i Beograd. Lepa veduta Beograda posebno je istaknuta, pored Temi {vara, na *Kart i Evropske Turske* Hermana Mola, Holan|ani na koji je `i veo i radio kao kartograf u Londonu, koja je objavljena 1734. godine.

Kartograf ska zbirka A] i movi predstavljena je sa nekoliko primeraka regionalnih karata sa zanimljivim savremenim sadr`ajem, kao { to su *Karta Ugarske*, koju je izradio francuski kartograf @or` Le Ru` 1743. godine i ~etiri pregledne karte Evropske Turske u velikoj razmeri, koje su objavili londonski izdava~i Xon Hari son 1784. godine, Robert Lori 1801, Kadel i Dejvis 1803. i Xon Rapkin 1850. godine.

Kao { to pokazuju reprodukcije u kwi zi, sve karte i planovi veoma su dobro sa~uvani, i imaju visoku kartografsku vrednost i kvalitet, a to pokazuje da su bri`ci vo i znal a~ki sakupceni. Objavljeni na dostojan na~in, postaju dostupni razli ~itim vrstama i strah`i vawa, koja dodatno podstie i digitalni oblik predstavljawa kwi ge na svetskom planu. Mo`emo samo po`eljeti da kwi ga *Beograd nad Dunavom*, o kojoj danas govori mo, bude prva u nizu koji ma }e biti katalo{ki obra|ena i objavljena celokupna *Kartograf ska zbirka A] i movi* koja se ~uva u Biblioteci grada Beograda. Pored ostalog, ostvari wawe takvog poduhvata, kao prava mera staravolegati ma i zbirka, odr`al a bi i podstakla ne samo pri vatno kolonizaciju, ve} i predaju vrednih zbirki i nasti tucionalnoj obradi, starawu i objavljawu.“

Уместо закључка

Re~eni ce koji ma je dr Gordana Tomovi } zavr{ i l a svoje i zl agawe na promociji monografije *BEOGRAD nad Dunavom* na neki na~i n predstava u i pravi zakqu~ak ovog razmatrawa o model i ma prezentacije *Kart ograf ske zbi rke A}i movi }* Bi bl i oteke grada Beograda kroz peri od dug gotovo dve decenije. Kl asi ~ne i zl o` be ori gi nal ni h oti saka, kao i l uksuzno { tampane reprodukcije uvek } e i mati svoju posebnu vrednost, al i u na{ em veku prava mera naj{ i re dostupnosti i nf ormaci ja koje se ti ~u posebni h f ondova ni je zami sl i va bez si stematske di gi tal ne obrade i dostojne veb prezentacije. Na ` al ost, jo{ uvek je aktuel na vi { edeceni jska potreba f ormi rawa jedi nstvenog, central nog katal oga stari h geograf ski h karata. Cel ovi ta i potpuna bi bl i ograf i ja kartograf skog materi jal a koji se ~uva u na{ i m muzeji ma, i nsti tuti ma i bi bl i otekama, uz di gi tal ne reprodukcije postavqene na I nternet, vi { e nego dostojno bi predstavi l e ovaj dragoceni segment na{ e kul turne ba{ ti ne.

Литература

1. ankovi , Duřanka: *Organizacija i ure enje zbirki geografskih karata u knji- žnicama*. – Zagreb : Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1977.
2. [kal amera, @eqko: *Kart ograf ski eksponat i na i st orijskoj i zl o` bi*. – Beograd : Zborni k I storijskog muzeja Srbi je, br. 13-14 (1977).
13. ISBD (CM) *Me unarodni standardni bibliografski opis kartografske gra e* (International Standard Bibliographic Description for Cartographic Materials) / preporuke Zajedni ke radne grupe za izradbu Me unarodnog standardnog bibliografskog opisa kartografske gra e, řto su je osnovale Komi sija za katalogizaciju i Podsekcija za zemljopis i zbirke zemljopisnih karata Me unarodne federacije bibliotekarskih društava i ustanova / prevela, hr vatske primjere odabrala i izradila Duřanka ankovi . – Zagreb : Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1981. [Prevod standarda i z 1977. godi ne]
4. *Kart ograf ska pokl on zbi rka Ri st e i Radmi l e A}i movi }* / autor i z l o` be @eqko [kal amera. – Beograd : Bi bl i oteka grada Beograda, 20. maj – 20 jun. 1991. [Jedan presavi jen l i st sa osnovni m i nf ormaci jama]
5. *Srbi ja i susedne zemqe na st ari m geograf ski m kart ama / Serbia and the neighbouring countries on early maps*. – Beograd : Gal eri ja SANU, 1991.
6. ^el ar-Marjanovi }, Mi wa: *Tajne st ari h mapa : Zbi rka-l egat i zl o` e na u Bi bl i ot eci grada sadr` i 200 kart ograf ski h dokumenat a na*

- st alih t okom t ri i po veka.* – Beograd : Pol i ti ka ekspres, 21. maj 1991. Rubri ka „Kul tura-Umetnost“, str. 8.
7. [kal amera, @ eqko: *Kat al og Kart ograf ske zbi rke A}i movi }*. – Beograd : Bi bl i oteka grada Beograda, 1991. [Tekst kucan na pi sa}oj ma{ i ni]
 8. *Srpske zemqe na st ari m kart ama = Serbian Lands on the Old Maps / tekst i i zbor karata Si ni { a @ i vkovi }* [Kal endar za 1993. godi nu]. – Beograd : Bi bl i oteka grada Beograda, BI GZ, [1992].
 9. ISBD(CM) 1987 Revised Version 1999.
<http://www.ifla.org/en/publications/isbdcm-international-standard-bibliographic-description-for-cartographic-materials> **ISBD(CM): International Standard Bibliographic Description for Cartographic Materials Proposals for a Revision to include Electronic Resources.** [PDF, 364KB]
 10. Stef anovi }, Ol i vera: *St ari at lasi kart ograf ske zbi rke Narodne bi bl i ot eke Srbi je.* – Beograd : Gl asni k Narodne bi bl i oteke Srbi je. – God. 3, br. 1 (2001), str. 67-70.
 11. Stef anovi }, Ol i vera: *Srpska kart ograf i ja 19. veka.* – Beograd : Gl asni k Narodne bi bl i oteke Srbi je. – God. 5, br. 1 (2003), str. 99-106.
 12.] orovi }, Qubi ca: *Dani evropske ba{ t i ne – element zemqa : I zl o`ba kart ograf ske zbi rke*, 9-18. septembar 2005. [Rukopi s]
 13. *BEOGRAD nad Dunavom : prema evropski m kart ograf ski m i zvori ma XVI-XIX veka : Bi bl i ot eka grada Beograda, Kart ograf ska zbi rka A}i movi }* = *Belgrade above the Danube : According European Cartograph Sources Between XVI and XIX Century. Belgrade City Library Cartograph Collection A imovi / uredni k i pi sac predgovora Qubi ca] orovi }*. – Beograd : Bi bl i oteka grada Beograda, 2008.
 14. Strugar, Vuki ca: *Beograd na kart ama svet a.* – Beograd : Ve~erwe novosti – Dodatak „Kul tura“, 29. apri l 2008, str. fα-α.
 15. Tomovi }, Gordana: *Beograd nad Dunavom prema kart ograf ski m i zvori ma XVI-XIX veka.* – Beograd : Novi ne Beogradskog ~i tal i { ta, br. 37 (novembar-decembar 2008 / januar 2009), str. 20.
www.bgb.rs Odeqewa / Zavi ~ajno odeqewe / BGB-Beograd nad Dunavom-katalog-web.pdf

CARTOGRAPHIC COLLECTION A IMOVI IN THE BELGRADE CITY LIBRARY – MODELS OF PRESENTATION

Summary

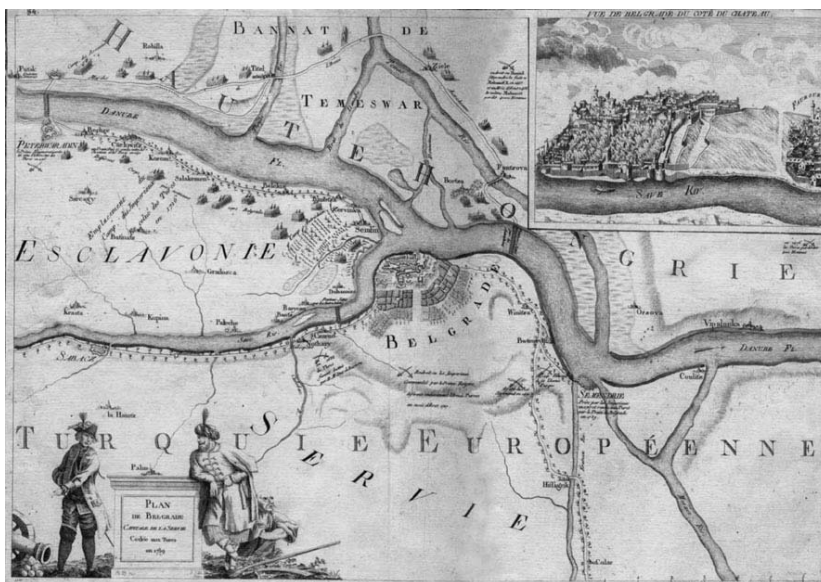
Belgrade City Library acquired Cartographic collection A}imovi} as a present in 1991. Since then, it has been presented in public in two exhibitions (1991 and 2005), printed publications (1993 and 2008) as well as a PDF file. The collection was described and analyzed in detail by Mr. Željko Škalamera, who was the author of the first catalogue and the exhibition of the original material (in 1991). The collection had been kept for longer than a decade in a temporary storage, and in 2004. it got the adequate protection. From that moment on, the original copies have been exhibited only in special conditions. The information printed on the cartographic leaves, which had been made in the period between XVI till XIX century, is available for the library users in the printed publications, as well as in PDF file on the Belgrade City Library Internet site.

Key words: Cartographic collection, protection of the cartographic material, models of presentation, digital protection, digitalization, central catalogue of the cartographic material, availability of information

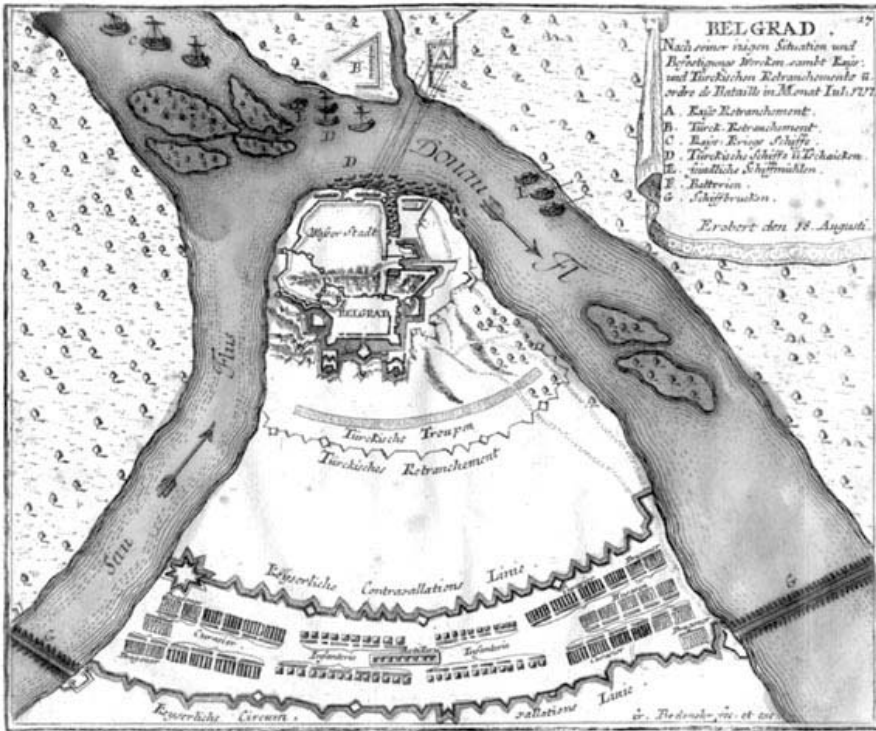
Ljubica Chorovich, M. A.

Johan Baptist Homann: Opsada beogradskog grada i tvrđave, detajl, 1720. godine

Nepoznat i autor: Plan Beograda, glavnog grada Srbije [o.m.], 1788. godine

Gabr i jel Bodener: Beograd osvojen 18. avgust a 1688.

OLI VERA NEDEQKOVI]
 Gradska bi bli oteka
 „Vladi slav Petkovi } Dis“, ^a~ak

UDK: 028.5:06.06(470) ;
 37.018.1:028(470)

GODI NA PORODI CE U BI BLI OTEKAMA RUSKE FEDERACI JE

Vsæ semýæ vmest e, t ak i du{ a na mest e.
 (Ruska posl ovi ca)

Sa` et ak: U okvi ru dugoro~ne pol i ti ke koju Ruska Federaci ja sprovodi na pl anu ja~awa porodi ce i porodi ~ni h vrednosti , posebno mesto zauzi maju ak ti vnosti proi stekl e i z Ukaza o sprovo |ewu Godi ne porodi ce u Ruskoj Fede raci ji tokom 2008. godi ne, donetog 15. juna 2007. godi ne. Zna~ajno mesto u sprovo |ewu mera koje je donel a dr`ava, pri pal o je vel i kom, razu |enom i raznovr snom svetu ruski h bi bli oteka. Obel e` avawu Godi ne porodi ce, one su, u zavi snosti od ti pa kome pri padaju, vrednosti i speci fi ~nosti kwi `nog f onda, broja i strukture kori sni ka, al i pre svega, ni voa kval i fi kovanosti i obu~enosti sami h bi bli otekara, pri stupal e na najrazli ~i ti je na~i ne, uvek pol aze}i od i stog uverewa: da ~i tawe po~i we u rodi teqskom kri lu i da su upravo rodi teqi najva` ni ji uzori i podr{ ka u toku razvi jawa quba vi prema kwi zi i ~i tawu. U radu su i zabrana i pred o~ena samo neka od dra goceni h i skustava na vra}awu kwi ge u porodi cu i neki od najzani mqi vi ji h, najkreati vni ji h i najef i kasni ji h obl i ka rada, pri meweni tokom protekl e godi ne u bi bli ote~ki m ustanovama Ruske Federaci je, koji mogu za` i veti i u drugi m jezi ~ki m i kul turni m sredi nama i li posl u` i ti kao pri mer i podsti caj svi ma koji se ovom probl emati kom bave.

Kqu~ne re~i: porodi ca, porodi ~ne vrednosti , soci jal na pol i ti ka, Ruska Federaci ja, Godi na porodi ce, bi bli oteke, porodi ~no ~i tawe, obl i ci i me tode rada, rezul tati

Породица и породичне вредности у схваћању руског човека

Stara ruska narodna poslovića koja podsećaju da je dužina na mestu ako je porodića na okupu, najsigurnije je izražavati tu osobinu koju su u shvataju drevnog slavenskog ~oveka zauzimali porodića i negovane ~vrste i porodični veza. Ovu misao potvrđuje i prof. dr Mila Stojnić koja, baveći se ruskom civilizacijom i njenom istorijom, zapažljivo: *Rusi su pri vrhuni porodićima i maju veoma razvijenu porodičnu i vot. Posebno se stvaraju otvorenim i udobnost i svoga doma i neguju slavenski kult domaćeg ogvika. U srednjem i XVIII veku, Rusi su i veliki u nekoj vrsti porodičnih zadruga i potri, i et i ri generacija su bile okupčene oko jednog ogvika. Vremenom su se porodice podelile i deliti, naročito u XIX veku posle „oslobođenja kmetova“ (1861), ali su se stvarali nekadašnji i vot a podistim krovom sa-uvaj i u prirodnim odnosima među i članovima i stog roda i porodićama sa koji ma su se oni i eni dbeno-udobni m vezama povezi val i ...¹ Poslovićice društveno-istorijski h promena koje su na ruskom podneblju bile tako snažne da su se epohe smenjivale skoro potpuno potiru i jedna drugu i sasvim odriču i nasleđe prethodnih generacija, o i tuju se i u pojmašu porodice kao najvažniji i jeg uticaj i ta, i uvara i prenosi oca trajnih vrednosti svekoliki kog ruskog nasleđa. U sovjetskom periodu ovo shvataje se do i veliki koreni te i zmene, ali je uloga porodice kao temeljne vrednosti i pak i sticanje i veliki značaj pri davanju je upravo brižljivoj. I deološki komunistički i ~kog vaspitawa, na određen način zasnovana na naučnom, filozofskom, socijalno-eti i ~kom planu, koja je sa-uvaj a kontinuitet u odnosu na u Rusiji i radići onalno pravoslavno vaspitawe, oslova a se na skladan sistem socijalno-vaspitanog rada. Bila je i zgrađena jasna hijerarhića i qeva vaspitawa, detaqno razrađena i sadržaj za svaki od njih vaspitawa.² U toku sedamdesetogodišnjeg stvaranja sistema de-je za i te, koji je bio veoma utemeljen u pravni m i izvornim materijalno snažno podržan, sprovođenje ni raznovrsnih mera koje su podsticale natalitet i bile usmerene na za i tu naj i reg kruga korisnika – majki i dece, ali i i tave porodice. Pored novonastalih prestaci i olakšica koje je uvodio zakonodavac, u SSSR su tradicijonalna postala naročita odl i kovawa za majke sa i e dece i po-asne diplome – Medaqmat eri nst va, Mat eri nska slava i Mat i – heroj.³*

¹ Mila Stojnić, *Ruska civilizacija*, Centar za geopolitiku, Beograd, 1994, str. 19-20.

² O. V. Gukalenko, A. J. Dawiluk, „Vaspitanje u savremenoj Rusiji“, u: *Nastava i vaspitanje* (Beograd). – God. 69, br. 2 (2007), str. 189.

³ Marko Mladenović, *Društvena zaštita porodice i dece*, Rad, Beograd, 1973, str. 159.

Slom komunističke ideologije, teška ekonomska situacija, i zuetno niži životni standard stanovništva, etničko i nacionalno sukobi, protivuženosti karakteristične za rusko društvo proistekle iz sudara Istoka i Zapada, bede i raskoči, pravoslavnica i ateizma, uslovlile su duboko, složno i bolno tragawe za postsovjetskim i denticetom. Svi ovi, kao i brojni drugi i nioci, odrazilisu se na polovaj i ulogu porodice kao socijalne institucije, a uporedo sa problemima koji su se stekli,⁵ tokom prethodnih decenija, uruavani su veopuqan autoriiteti i društvene institucije vaspitawa. Gubi tak moralnih kri terijuma i potirawe vrednosti koje su obeleile prethodni period, koji manije na lena ni pri blieno adekvatna zamena, rezultirateškim posledicama – brojni mobl i ci ma devijantnog ponaawa. *U sit uaciji kritt i -nog su avawa sfere društvenog vaspitawa upravo je porodica postala jedna od najvannijih vrednosti mladog pokolawa. Sociološkimi s t ra i wavi ma je ustanovqeno da je uticaj porodice na dete u sadašem momentu mnogo snašniji nego uticaj kole, sredstava masovnih i nformacija, ulice: uticaj porodice 40%, sredstava masovnog i nformisawa – 30%, kole 20%, ulice 10%. Naraslu vaspitnu ulogu porodice podvlavi veji na roditelja. Pri odgovoru na pitawe o priorit etnim i votnim vrednostima, najvannijom od njih je 75,7% roditelja ozna il o vaspitawe dece, postavi v i na drugo mesto srean bra i ni i vot, na treje – dobro zdravqe, na et vrt o, pet o i est o, odgovaraju e materijalno blagostawe, profesionalna delatnost i kvalit etno druewe s prijatelja ma.*⁶

⁴ Prema poslednjim podacima, u Ruskoj Federaciji i vi neto mawe od 142.000.000 stanovnika. Pored Rusa, koji i ne oko 80% stanovništva, graani Rusije su i predstavnici ak 180 razli itih naroda, tako da je ta velika slovenska i pravoslavna zemqa veoma arol i ka po svom nacionalnom sastavu. U posledwe vreme tako je pri metno kako je sve vi e i pripadnika raznih evropskih naroda odabrao da i vi u Rusiji, navodi or e M. Srbulovi u tekstu „Rusija li i na karta“, u: *Rusija danas* (Beograd). – Br. 1 (2009), str. 24.

⁵ Na osnovu statističkih podataka, u Rusiji godi we bude razveden svaki drugi brak. Oko 70% razvoda deava se u tek sklopqenim brakovima. Svako treje dete se ra/a kao vanbra no, svako sedmo odrasta u nepotpunoj porodici. U pol i ciju evi denciju uvedeno je 276.000 roditelja. Svake godine se u 35.000 slu ajeva postavqa pitawe li i avawa roditeljskih prava. Ovi podaci pokazuju da je demografska situacija najprostokatast rofalna, i st i e L. A. Kuminova, u: *Rol y soci alno-kul ymurnyh i nsmi mumov v formirovani i semejnih cennosmey*, u: Ti honova, L. N., sostavitel y. *Rumæncevskie -meni æ: material y me dunarodnoy nau noy konferencii* (15-16 april æ 2008) : *Rol y bi bli ot ek v razviti i i ukrepleni i i semejnih cennost ey i re i ni i demograf i -eski h problem*, Pa kov dom, Moskva, 2008, str. 59.

⁶ O. V. Gukalenko, A. J. Dawiluk, „Vaspitawe u savremenoj Rusiji“, u: *Nastava i vaspitawe* (Beograd). – God. 69, br. 2 (2007), str. 189.

Te{ ki i odgovorni zadaci – socijalizacija, izgradnja temeljnih moralnih, i ndividualnih i op{ tih vrednosti – pripadaju porodici koja se istovremeno nalazi pred drugim vrlo zahtevnim problemima, kao { to su re{ avawe materijalnih bri ga, stambenog pi tawa i drugo. Detaljna analiza stawa koja je jasno ukazivala da nagomilani problemi ozbiljno ugro`avaju demografiku, socijalnu, a u krajnjem slu~aju i nacionalnu bezbednost, zahtevala je da ja~awe i nstici tuci je porodice bude prioritarna zadatka dr`ave i weni h i nstici tuci ja i organa.

Година њородице у Руској Федерацији

U okviru dugoro~ne politike koju Ruska Federacija sprovodi na planu vitalizacije porodice i porodi~nih vrednosti, posebno mesto zauzimaju aktivnosti proistekle iz *Ukaza o sprovo|ewu Godine porodice u Ruskoj Federaciji*,⁷ donetog 15. juna 2007. godine. Ovim dokumentom, nakon slui~nih projekata uspe{no sprovedenih prethodnih godina,⁸ 2008. bila je progla{ena Godinom porodice. [est osnovnih ta~aka dokumenta koji ma je propisano formirawe Organizacionog komiteta za ~ijeg predsednika je postavqen Dmitrij A. Medvedev, uz godi{wiplan predvi|enih aktivnosti, kao i beseda predsednika Vladi mira Putina na ceremoniji otvarawa Godine porodice, nagove{tavalisu da nije u pitawu tek efektivna retorika fignra i lipuko umirivawe savesti u vidu kratkotrajne kampanje, ve{ da je u pitawu dobroplaniрани projekat koji treba da objedini, koordinira i oja~a sve dru{tvane, dr`avne i privredne potencijale. ^estitaju}i grad|anima Ruske Federacije Novogodi{nu i Bo`i}, Putin je u svom obra}awu 24. decembra 2007. istakao: *Qudi koji se okupqaju ove prazni~ne ve~eri, shvataju neprolaznu vrednost porodi~nog ogwi{ta, nezamenqivost pa`we koju nam ukazuju najro|eni ji i najbliski ji... Svi iz vlastitog iskustva znate, koliko je te{ko obezbediti i obiqe, blagostawe, udobnost i toplinu porodice~nog okriqa. I u svakoj od va{ih porodica stvarawe povoljni h uslova podrazumeva ogromne svakodnevne napore, trud, trpqlewe i odgovornost. Zat o je va`no da Godina porodice pomogne stvarawe i izgradwu upravo t akvog odgovornog odnosa i po{tovawa prema porodi~nim vrednostima.*⁹ Ukazuju}i u svom govoru na neraskidivospregu izme|u porodice i dr`ave, kao i na negativne tendencije u savremenom ruskom dru-

7 <http://archive.kremlin.ru/text/docs/2007/06/134443.shtml>

8 Godina 2007. bila je progla{ena za Godinu ~itawa i ruskog jezika, a 2009. Godinom mladosti.

9 <http://archive.kremlin.ru/text/appears/2007/12/155406.shtml>

{ tvu, Putin je dodao da ako porodi ce ` i ve u harmoniji i saglasju, ako su one povezane op{ ti m ci qevi ma i pri rodni m zakoni tosti ma, onda i dru{ tvo postaje humanije, ali i obrnuto – nezai nteresovanost dru{ tva i potcewi vawe ul oge porodi ce i maju tragi ~ne posl edi ce, kao { to su odbaci vawe dece i zaboravqawe stari h rodi teqa.

Ci q ka kome su bile upravqene brojne i raznovrsne akti vnosti u svim oblastima dru{ tvenog del ovawa sprovedeni h pod znakom Godi ne porodi ce je stvarawe nove dr` avne koncepcije porodi ~ne pol iti ke i izgradwa odgovaraju}e normati vno-pravne osnove, ~emu su prethodile teme qne pri preme. Neposredno posl e progla{ ewa, donet je paket zakona u oblastima za{ ti te porodi ce i weni h soci jal no najugro` eni ji h ~l anova. U skladu sa dokumentima donetim na najvi { em nivou, i zvr{ ene su i promene u regionalnim zakonodavstvima, a najve}i broj tih zakonskih i zmena obezbe|uje materijalnu podr{ ku i sigurniji status ugro` enim i mladi m porodi cama.

Tako|e, u ni zu pri prema za sprovedewe Godi ne porodi ce, pol ovinom oktobra 2007. godi ne, Vl ada Ruske Federacije utvrdila je plan sa vi { e od 50 osnovnih mera, grupisani h u nekol i ko oblastima: *Porodi ca i st a bil an razvoj, Porodi ca i kul t ura, Porodi ca i zdravqe, Porodi ~ni sport i odmor i Porodi ca i dru{ t venoodgovorni bi zni s*. Organizacioni komitet za sprovedewe Godi ne porodi ce pri premo je sveruski plan koji sadr` i eksperti zu stawa u soci jalnoj pol iti ci, ali i kalendar zna~ajnih praznika, konkursa, izlo` bi, organizacija soci ol o{ ki h i stra` ivawa, me|unarodnih konferencija, tel emaratonu, sveruskih konkursa, festivala i takmi ~ewa i drugih sl i ~nih akcija, obuhvataju}i sve sf ere porodi ~nog ` i vota.¹⁰ Nakon sve~anog progla{ ewa Godi ne porodi ce, u januaru 2008. godi ne, organ zovan je tel emaraton *Ponosim se svojom porodi com*, na kome su u~e{ }e uzela radni ~ke, umetni ~ke, sportske i druge porodi ce, a od po~etka do pol ovine godi ne bio je raspi san sveruski konkurs zaposlenih u obrazovnim ustanovama na temu *Vaspi tat i ~oveka*. Tokom aprila se na konkurse za li terarno stvarala{ tvo na teme *Moja porodi ca i ja – zajedno u budu}nost i i I st ori ja moje porodi ce* odazvao znatan broj u~esnika. U istom mesecu odr` ano je savetovawe na temu *Realizacija mera soci jalne pol iti ke, usmerenih na podr{ ku porodi ci i pove}awe natalit et a uz u~e{ }e predstavnika zai nteresovani h federalnih organa vlasti i organa dr` avne vlasti subjekata Ruske Federacije*. Najbrojniji programi bili su planirani za maj: festival kl ubova mladi h porodi ca, \square festival kratkometra` nog fil ma na temu *Porodi ca Rusije*, kao i \square fil mski forum *Moja porodi ca i ja*, dok je za septembar bila pripremiena i realizovana in-

¹⁰ http://vmo.rgub.ru/actual/family_act.php

ternet-konferenci ja, ~i ji su u~esni ci bi li rodi teqi u~eni ka koji poha-
 |aju seoske { kol e. U narednom mesecu objavqen je stati sti ~ki zborni k *Ru-
 ska porodi ca*, a *Dan majki* obel e` en je 30. novembra. Pomenuti m pl anom
 predvi |ene su i real i zovane mere koji ma se podsti ~e zdrav na~i n` i vota.
 U skl adu sa wi ma, 7. apri la je obel e` en Me|unarodni dan zdravqa, dok je
 u oktobru organi zovana me|unarodna konf erenci ja *St udent ska porodi ca*
 - *zdrav nara{ t aj*. I pak, ~i tavu godi nu obel e` i o je dobro osmi { qeni pro-
 gram *Zdrava porodi ca*. U te` wi da se { to konkretni je sagl edaju i l ak{ e
 otkl one postoje}i probl emi, sprovedena su ozbi qna i veoma obi mna soci-
 ol o{ ka i stra` i vava posve}ena ja~awu uzajamni h odnosa i veza stari ji h
 i ml a| i h pokoqewa u porodi ci i dru{ tvu. Posebno uspe{ na bi la su oku-
 pqawa porodi ca na sportski m tereni ma oko i deje *U zdravom t el u, zdrav*
duh, nazvana *Tat a, mama i ja - sport ska porodi ca*, ^i t ava porodi ca - na
 st art ! i *Dan sport ske porodi ce*. Ovi programi pri vukl i su naro~i tu pa-
 `wu porodi ca sa brojni m potomstvom i li oni h u koji ma rastu deca sa po-
 sebni m potrebama.

Va` nu ul ogu u ograni zaci ji i popul ari zaci ji svi h ovi h akti vnosti
 i mal i su { tampani i el ektronski medi ji . Osi m bl agovremenog i zve{ tava-
 wa o brojni m dogaj ma koji su obel e` i li Godi nu porodi ce, oni su poro-
 di ~ne vrednosti u svoji m programi ma propagi ral i emi tuju}i pri loge o
 najbrojni ji m porodi cama, f ami li jama koje su dal e brojne umetni ke, nau~
 ni ke, sporti ste i i staknute pojed i nce, al i i bra~ni m parovi ma koji su to-
 kom godi ne prosl avi l i zl atnu i l i di jamantsku svadbu. Od i zuzetne va` no-
 sti za kval i tetno i brzo i nf ormi sawe, real i zaci ju programa, al i i sabi-
 rawe i sagl edavawe posti gnuti h rezul tata, i mao je of i ci jal ni veb sajt Go-
 di ne porodi ce u Rusi ji ¹¹ koji predstavqa va` an resurs i nf ormaci ja o
 sprovo|ewu svi h akci ja i programa u saveznoj dr` avi . Osnovna ci qna gru-
 pa kojoj je namewen jesu upravo novi nari speci jal i zovani za soci jal nu po-
 l i ti ku, al i i brojni drugi nau~ni radni ci , demograf i , soci ol ozi , psi ho-
 l ozi , pravni ci , lekari , prosvetni radni ci i td. Na wemu se mogu prona}i
 veoma raznovrsni i sadr` ajni tekstovi, kao i bi bl i ograf ski pri lozi o
 odre|eni m temama, kori sni za pri premu razl i ~i ti h i nf ormaci oni h ma-
 teri jal a. U stvarawu ovakvi h baza podataka i bi bl i ote~ko-i nf ormaci o-
 nom obezbe|i vawu pri ori tetni h naci onal ni h projekata vezani h za pro-
 bl eme porodi ce i demograf i je, ja~awu kontakata i zme|u soci okul turni h,
 dr` avni h i dru{ tveni h i nsti tuci ja, ni je i scrpena ~i tava ul oga koju su
 i mal e bi bl i oteke Ruske Federaci je u sprovo|ewu Godi ne porodi ce. Da se
 u toku 2008. godi ne otvaraju znatno { i re mogu}nosti pred ovi m i nsti tu-
 ci jama koje tradi conal no predstavqaju mesta o~uvawa trajni h vrednosti

11 www.semya2008.ru

- kwi ge i porodi ce - nagove{ teno je jo{ u uvodnom tekstu sveruske akci- je Godi ne porodi ce: *oml adi nske bi bl i ot eke post a}e neprest ani u-esni - ci vel i kog broja nabrojani h mera i st varal a-ki }e dopri net i real i zaci - ji regi onal ni h akci ja, jer ve} i maju zavi dna i skust va u radu sa porodi - com.¹² U *Met odi -kom pi smu o sprovo/ewu Godi ne porodi ce u Ruskoj Fede- raciji*¹³ bi bl i otekama su predl o` ene sl ede}e akti vnosti : saradwa sa { ko- lama na organi zaci ji prvog { kol skog ~asa posve}enog Godi ni porodi ce 1. septembra 2008. godi ne, u-e{ }e u real i zaci ji projekta *Porodi ca u svet u najnovi ji h i nformaci oni h t ehnol ogi ja, u-e{ }e* na sveruskom konkursu de-jeg stvaral a{ tva Moja porodi ca koji je obuhvatao konkurse i za foto- graf iju, crte` , esej i poezi ju, organi zaci ja tematski h i zl o` bi na Me|u- narodni dan porodi ce koji se obele` ava 15. maja, u-e{ }e na i zl o` bama *Na{ e doma}e` i vot i we; razvi jawe i zdava-ke del atnosti vezane za prav- nu, soci jal nu i psi hol o{ ku podr{ ku ml adoj porodi ci , u-e{ }e* u kori - sni m akci jama koje sprovodi sl u` ba soci jal ne za{ ti te za podr{ ku ml a- doj porodi ci , porodi cama hendi kepi rani h li ca, hrani teqski m porodi - cama, porodi cama pogi nul i h u ratu i td. Ova uputstva ni su bi l a obavezuju- }a, ve} su bi bl i oteke mogle da i h i zaberu shodno svoji m mogu}nosti ma i probl emi ma i zra` eni m u lokal noj sredi ni , modi f i kuju i pri l agode po- stoje}i m metodama i obl i ci ma rada, pol aze}i od ~i weni ce proveravane u i skustvu prethodni h generaci ja: na formi rawe ~i tal a-ki h, ba{ kao i svi h ostal i h pozi ti vni h, al i i oni h drugi h navi ka, i pak, najpresudni je uti ~u uzori i z porodi ce i najbl i ` e okol i ne. Ovo uverewe potkrepi l a je i nauka, tvrde}i *da mali ~i t al a-ki ri t ual i koje i zgrade rodi t eq i det e, kao { t o su st varawe posebnog mest a za ~i t awe i li bl i zi na t el a dok se zajedni ~ki dr` i kwi ga, zna-ajno podst i ~u razvoj speci f i ~ni h funkci ja mozga, rekl o bi se, kao ret ko koja akt i vnost karakt eri st i ~na za ml a/i uzrast*.¹⁴*

Библиотеке као места очувања шрајних вредности

Danas u Ruskoj Federaciji radi oko 115 000 bi bl i oteka, me|usobno veoma razli ~i ti h po ti pu i vel i ~i ni i rasuti h po prostranstvi ma ogrom- ne i mnogonaci onal ne zemqe u kojoj su se u posl edwi m deceni jama protek- l og veka sudari li *I st ok i Zapad, soci jal i zam i kapi t al i zam, beda i*

¹² http://vmo.rgub.ru/actual/family_act.php

¹³ http://stavlib.org.ru/downloads/family_year.doc

¹⁴ „U~i te li dete da vol i kwi gu“, u: *Tragovi* (Beograd). – God. 5, br. 16 (avgust 2008), str. 32.

*prel i vaju}a rasko{ , pravosl avqe i bezverje.*¹⁵ Uputstvi ma dr` ave u Godi - ni porodi ce one su pri { le veoma odgovorno i kreati vno, osl awaju}i se, pre svega, na svoje osobqe, wi hovo obrazovawe, stru-nost, eti ku i li ~ne osobi ne kao svoj najzna-ajni ji potenci jal . Od presudnog zna-aja za kona-- ni uspeh u real i zaci ji predvi leni h mera, bi l o je znatno i skustvo ste~eno prethodni h deceni ja u poku{ aju da se adekvatno odgovori na imperati v vremena. Bi bli ote~ki centri u megal opol i si ma, javne, { kol ske i speci - jal ne bi bli oteke u ~i ji m f ondovi ma je sme{ teno ogromno kwi ` no bl ago, ~ak i kwi ` ni ce po skrajnuti m seoski m naseqi ma, u peri odu dramati ~ni h soci oeekonomski h promena, na ~i tavom prostoru ome| enom Arkti ~ki m oke - anom, Kazahstanom i Mongol i jom, Bal ti ~ki m morem i Paci f i kom, nastoja - le su da, prevashodno ekonomski , opravdaju svoje mesto u dru{ tvu, jer *da bi funkci oni sal e, moral e su da doka ` u da su neophodne.*¹⁶ I pak, pol aze}i od duge i svetle tradi ci je koju su pri vatne i dr` avne bi bli oteke i mal e u carskoj Rusi ji , kao i u sovjetskom peri odu, one su tokom prethodni h dece - ni ja uspe{ no pre{ le veoma nei zvestan put i od puki h i nstrumenata za po - dr` avawe parti je na vl asti postal e *jedi ni cent ar sl obodnog obrazovawa i rasonode, koji obezbe|uje kul t urni i i nt el ekt ual ni prosperi t et .*¹⁷ Sto - ga je *wi hova i st ori ja od kraja osamdeset i h preko devedeset i h dobar pri - mer profesi onal ne ~vrst i ne, posve}enost i kul t uri , dru{ t vene mi si je bez i kakvog f i nansi rawa od st rane vl ast i , osi m zarada zaposl eni h.*¹⁸

O zna-ajnom mestu koje bi bli otekama pri pada u savremenom ruskom dru{ tvu svedo-i i ~i weni ca da je osvrt na stawe u bi bli otekarstvu Ruske Federaci je na{ ao mesta i u *Redovnoj godi { woj poruci predsedni ka Vl adi - mi ra Put i na Federal noj skup{ t i ni Ruske Federaci je* od 26. april a 2007. godi ne, u kome se i sti ~e: *U na{ oj zemqi je svojevremeno razvi jen jedi nst ven*

15 Jasmi na Mi hajl ovi }, „Rusi ja u Winwordu“, u : *Kwi ` evnost* (Beograd). – Br. 1- 2 (1998), str. 245.

16 Vl adi mi r Zajcev, „Probl emi ruski h bi bli oteka u eri soci jal ni h promena“ / prevel a Al eksandra Begeni { i }, u: *Gl asni k Narodne bi bli i ot eke Srbi je* (Beograd). – Br. 1 (1999), str. 255.

17 Ti m zahtevni m preobra` ajem detaqno se bavi o Vl adi mi r Zajcev, di rektor Ru - ske naci onal ne bi bli oteke u Sankt Peterburgu i predsedni k Bi bli otekar - skog udru` ewa Rusi je u tekstovi ma koji su prevedeni i objavljeni u stru - noj bi bli ote~koj li teraturi na srpskom jezi ku: „Probl emi ruski h bi bli ote - ka u eri soci jal ni h promena“ / prevel a Al eksandra Begeni { i }, u: *Gl asni k Narodne bi bli i ot eke Srbi je* (Beograd). – Br. 1 (1999), str. 245-256 i „I skustvo u radu bi bli ote~ki h asoci jaci ja u Rusi ji “ / V. N. Zajcev, B. I . Mar{ ak ; pre - vela Veri ca [evo, u: *Godi { wak Bi bli i ot eke Mat i ce srpske za 2002* (Novi Sad), str. 177-184.

18 Gordana Stevi }, „Svet bi bli oteka u Rusi ji na po~etku 21. veka“, u: *Javne bi - bli i ot eke* (Ub). – God. 1, br. 2 (2005), str. 98.

*bi bli ot e-ki si st em, koji ni je i mao premca u svet u. Tokom dugi h godi na nedovoqnog ul agawa on je, t reba re}i, pri met no nazadovao. Neophodno je na novoj, savremenoj osnovi obnovi t i doma}e bi bli ot ekarst vo... U okvi ru fe-deral ni h jedi ni ca rukovodi oci regi onal ne i gradske vl ast i t reba da pove-
du ra~una o ja~awu lokal ne i nformat i vno-bi bli ot e-ke mre` e, o mat eri-
jalnoj i fi nansijskoj bazi bi bli ot eka, ukqu~uju}i i one { kol ske. One
t reba da budu ne samo spremi { t a kwi ga ve} i pravi i nformat i vni i kul-
t urni cent ri gde se kval i t et no provodi vreme.¹⁹ U tom smi sl u, bi bli ote-
ke usmeravaju vel i ku pa` wu ka potrebama ~i tal aca: One se, fi gurat i vno
govore}i, okre}u ka li ci ma ~i t al aca. Ovaj ci q je i zmeni o neke st rukt ure
bi bli ot eka. Na pri mer, post ojal o je st ri kt no razgrani ~ewe, bar u grad-
ski m podru~ji ma, i zme/u pru` awa usl uga deci i odrasl i ma; sada su ust a-
novqene i „porodi ~ne bi bli ot eke. Ve}i broj bi bli ot eka je f okusi ran ka
speci fi ~ni m segment i ma ~i t al a-ke publ i ke - ` enama, oml adi ni, hendi-
kepi rani m osobama, st ru~waci ma, preduzet ni ci ma i drugi m.²⁰ Stoga su
mnoge od wi h, u sprovo|ewu odl uke o progl a{ ewu Godi ne porodi ce i sl i ~-
ni m dr` avni m akci jama vi del e i zuzetnu pri li ku da jo{ jednom ponude ru-
skom dru{ tvu prave vrednosti , al i i ponovo potvrde svoju nepri kosnovenu
ul ogu u savremenom svetu koji je i zl o` en brzi m promenama. U zavi snosti od
ti pa kome pri padaju, vrednosti i speci fi ~nosti kwi ` nog f onda, broja i
strukture kori sni ka, al i pre svega, ni voa kval i fi kovanosti i obu-enosti
sami h bi bli otekara, one su preporukama za sprovo|ewe Godi ne porodi ce
pri stupal e na najrazli ~i ti je na~i ne, postavqaju}i sebi pri tom vi soke i
neodl o` ne ci qeve. Najva` ni ji me|u wi ma bil i su: *podst i cawe ~i t awa
kod rodi t eqa i dece, razvi jawe me/usobne komuni kaci je dece i rodi t eqa
ja~awem porodi ~ni h vrednost i, ja~awe ugl eda koji i ma ~i t awe i skret awe
pa` we dru{ t va na probleme st varawa t radi ci je porodi ~nog ~i t awa,
u~vr{ }i vawe ul oge bi bli ot eka u organi zaci ji porodi ~nog ~i t awa i zajed-
ni ~kog sl obodnog vremena rodi t eqa i dece, vaspi t awe ose}awa qubavi i ro-
doqubqa, negowawe po{ t owawa rodi t eqa i odnosa prema svoji m koreni ma,
kao i razvi jawe st varal a~ki h pot enci jal a porodi ce.²¹**

¹⁹ Aleksandar Buřkov, *Vladimir Putin : od pukovnika do predsednika / s ruskog prevela Dra-
ginja Ramadanski, Evro-Giunti, Beograd, 2009, str. 332-333.*

²⁰ Vl adi mi r Zajcev, „Probl emi ruski h bi bli oteka u eri soci jal ni h promena“ /
prevel a Al eksandra Begeni { i }, u: *Gl asni k Narodne bi bli ot eke Srbi je* (Beo-
grad). – Br. 1 (1999), str. 251.

²¹ T. N. Mal ý{ eva, *V pomoá ý bi bli i ome~no-i nformaci onnomu obespe-eni õ rea-
l i zaci i pri ori memnýh naci onal ýni h proekt ov i re{ eni æ demograf i ~eski h
probl em,* u: Ti honova, L. N., sostavi tel ý. *Rumæncevski e ~meni æ : mameri al ý
me` dunarodnoy nau~noy konferenci i (15-16 april æ 2008) : Rol ý bi bli i omek v
razvi mi i i ukrepl eni i i semeýnýh cennosmeý i re{ eni i demograf i ~eski h
probl em,* Pa{ kov dom, Moskva, 2008, str. 71.

Osnovni preduslov za wihovo dugoro~no ostvarenje vavebi la je izgradnja dobro utemeljenog i nformaci onog sistema kao osnove za sprovo|ewe nacionalnih projekata. Pri mer takvog pregalatva i podr|ke sprovo|ewu Godine porodi ce bi bli otekama pru`ila je Ruska dr`avna bi bli oteka u Moskvi, jedan od dvaju ruskih nacionalnih bi bli ote~kih centara, u ~iji m fondovi ma se nalazi oko 43 miliona kwi ga na 248 jezika sveta. Ove li kom zalagawu stru~nog kadrova ustanove, pored edukativnih postavki (izlo`ba kwi ga i origi nalnih ilustracija posve}ena Danu porodi ce, qubavi i vernosti koji se 8. jula svetkuje kao dr`avni praznik u znak se}awa na Svete blagoverne i prepodobne supru`nike Petra i Fevroniju, koji u hri|}anskoj tradiciji slave za pri mer blago~astivog `i vota i porodi ~ne qubavi²²) i zapa`eni h kulturno-prosvetnih programa, veoma razvijene i zdava~ke delatnosti, propagandnih kampawa u ruskoj bi bli ote~koj periodici (~asopi si *Bi bli i omekovedeni e*, *Vosmo-naæ kollekcija*, *Vesmi k Bi bli i ome~noy assamblei Evrazi i*) i brojni drugi mi ni cijati vama, najbolje svedo~i i organi zacija tradicionalne Me|unarodne nau~ne konferenci je *Rumjancevska ~i mawa*. Ovaj nau~ni skup, odr`an 15. i 16. aprila 2008. godine u prostori jama Ruske dr`avne bi bli oteke, okupio je pored veli kog broja i staknutih bi bli otekara, i stru~wake iz muzeologije, arhivisti ke, pedagogije, psihologije, i strai va~e iz dru|tvenih ustanova, i nstijuci ja vi sokog {kolstva i predstavni ke dr`avnih struktura koji su se bavili temom *Uloga bi bli oteke u razviti ku i ja~awu porodi ~nih vrednosti i i re| avawu demografskih problema*. Wihova saop{tewa uglavnom su proistekla iz dugogodi {we prakse i istra`i wawa sprovedenih u samim ustanovama, pa se u wima veoma argumentovano, uz obicne podatoka, ukazuje na zna~aj koji bi bli oteke i maju u formi rawu~vrstih porodi ~nih odnosa i duhovnog zdravca. Od posebne va`nosti je tim povodom objavljen obiman i veoma sadr`ajan zbornik radova,²³ u ~ijem prvom pogl avcu su sistematizovani radovi koje temi konferenci je pristupaju i nterdisciplinarno i sa veoma razli ~itim aspektima. Spajaju}i radove u koji ma se osvetljava pro|lost ruske porodi ce i negovawe kulturni tawa u woj, sa najaktuelnijim problemima savremenog dru|tva, ova publi kacija predstavljaa solidnu osnovu za da~a i strai wawa i prakti ~no del owawe. Pri meri koje je veoma te|ko izdvojiti iz skoro nepreglednog niza i nspirativnih aktivnosti pojedini h ruskih bi bli oteka, to vi {estruko potvr|uju.

²² www.rsl.ru/ru/s381/s503/s5033323/07122009.

²³ Ti honova, L. N., sostavi tel y. *Rumancevski e ~meni æ : mameri al ý me`dunarodnoy nau~noy konferenci i (15-16 aprel æ 2008) : Rol ý bi bli i omek v razvimi i i ukrepleni i i semejn ýh cennosmey i re| eni i demografii ~eskih problema*, Pa{kov dom, Moskva, 2008.

**Програми за обележавање Године породице у појединим
библиотекама Руске Федерације**

Pored ove konferencije, u saradwi bi bl i oteka sa prosvetni m i dru- gi m javni m ustanovama, odr` ana su tokom godi ne i druga savetovawa, semi- nari , susreti na koji ma su svoja i skustva i zapa` awa i znel i upravni ci brojni h bi bl i oteka, okrugli stol ovi i drugi stru~ni skupovi , a ve}i bi- bli ote~ki centri bi li su i ni ci jatori akti vnosti za ~i tawe regi one. Uspe- { ni h, kval i tetni h programa koji su se znatno odrazi li na pove}awe ~i ta- la~ke popul acije i broj porodi ca koji ma ~i tawe predstavca zajedni ~ku akti vnost, bi lo je tol i ko da se ne mogu ni nabroji ti , a kamol i grupi sati i li na adekvatan na~i n si stemati zovati . Zaposl eni u mnogi m bi bl i oteka- ma anal i zi ral i su i svoju odgovornost za opadawe brojnosti u~laweni h i op{ ti negati van odnos prema ~i tawu, pa su svoje ustanove ukqu~i li u ak- ci je i konkurse raspi sane na federal nom ni vou (i zbori za najboqu ~i ta- la~ku porodi cu u okvi ru svedr` avnog godi { weg takmi ~ewa *Li der ~i t a- wa*, organi zovawe takmi ~ewa ni `eg ranga u okvi ru dr` avnog foto-konkur- sa na temu *Moja porodi ca ~i t a i sl .*). Neke od wi h su ve} postoje}e forme i metode rada veoma uspe{ no saobrazi le sa merama proi stekl i m i z Ukaza o sprovo|ewu Godi ne porodi ce, zasni vaju}i na ti m ~vrsti m teme}i ma svoj vi { emese~ni rad, a bi lo je mnogo i oni h ustanova i li ~ak obl asni h mre` a bi bl i oteka koje su ovi m povodom samostal no pri premi le veoma ori gi nal ne i i novati vne programe. Bez obzi ra na zna~aj koji je Godi ni porodi ce pri- davan u svi m ti povi ma bi bl i oteka, najve}i dopri nos u wenom obel e` awu nesumwi vo su pru` i le bi bl i ote~ke ustanove ~i ji su fondovi nameweni najml a| i m ~i taoci ma. Ostvaruju}i svoju prevashodnu mi si ju – stvarawe budu}i h ~i tal aca, postal e su sredi { ta veoma ` i ve kul turno-prosvetne de- latnosti namewene svi m nara{ taji ma, sasvi m podre|uju}i i uskl a|uju}i svoje godi { we pl anove i programe sa novi m i nstrukci jama. Pri mer takvog di nami ~nog i podsti cajnog rada svakako je formi rawe Kl uba porodi ~nog ~i tawa u Ruskoj dr` avnoj bi bl i oteci za ml ade u Moskvi . Prema unapred utvr |enom pl anu, bi bl i otekari ove ustanove sa uspehom su ne samo 2008. go- di ne radi li sa grupama of ormqeni m prema uzrastu pol azni ka. Kombi nuju- }i i skustva ste~ena u radu dramski h, li kovni h i li terarni h sekci ja sa no- vi m pedago{ ko-psi hol o{ ki m smerni cama, bi bl i otekari su okupqal i ~l a- nove ovog kl uba svake druge subote. Ne samo da su tokom programa ostvareni edukati vni ci qevi , ve} je ovaj obl i k rada sa kori sni ci ma svi h uzrasta i raznovrsni h i nteresovawa umnogome nadma{ i o predvi |ene rezul tate, po- staju}i tako i zvor vel i kog zadovoljstva za decu i i nspi raci je za rodi te}e i same organi zatore. Pored ove bi bl i ote~ke ustanove u kojoj se ~uva preko 800 000 kwi ga, 500 nasl ova de~je peri odi ke i preko 2000 mul ti medi jal ni h

i zdawa, i druge ruske de-je bi bli oteke i male suva`nu ulogu u sprovo|ewu mera za obel e`avawe Godine porodice.

Jedna od takvih ustanova je Tambovska oblasna de-ija bi bli oteka, glavni organ zator festivala *Neka -it a cel a porodica*, u okviru koga su organi zovane brojne akcije i konkursi. Tokom godine real i zovana su tri va`na projekta: *Porodi~no -it awe za du{ u i razum* (akti vnost usmerena na razvoj -itala-kih i interesovawa kod mali{ana na osnovu saradwe sa wegovom porodicom), *U/i mo u svet kwi ge zajedno* (akti vnost posve}ena otkri vawu su{tine porodice -nog -itawa sa pozicije pedagogije stvaral a{tva) i program *Porodica - i zvor nadahnu}a* koji je podrazumevao negovawe porodice -nih tradicija kroz upoznavawe sa li teraturom i z umetnosti. Uporedo sa konkursima koji podsti ~u porodice -no stvaral a{tvo, sprovedeno je i istra`ivawe *Va{e dete u ogledalu -itawa*, -iji su rezultati prakti~no primeweni u radu sa roditeljima, kao i anali za *De-je -it awe u porodici i {koli*, organi zovano u saradwi sa prosvetnim radnicima. Istovremeno sa obukom samih zaposlenih i organizacijom seminara *De-ja bi bli oteka i porodica*, tokom godine akcentat je stavqan na kontinuiranu animaciju roditelja kroz razli~ite klubove i organizaciju masovnih oblika rada (*kol a porodice i sl*).²⁴

Plakat za Godinu porodice

Pokretac i nosilac aktivnosti planiranih u okviru Godine porodice za stavropoqski kraj bila je Dr`avna oblasna op{tina nau-na bi bli oteka koja nosi ime Mihaila Jurijeviča Qermontova. U ovoj ustanovi su tokom 2008. ograni zovani : nau-no-prakti~na konferencija *Porodica i budu}nost*

²⁴ <http://odb.tamboff.ru/index.php?id=512&place=content>

Rusi je, serija predavanja *Svet porodice – 2008*, seminarna *Tradicija doma* egvaspi tawa u porodici, susret ~i talaca sa i staknuti m predava~i ma koji su osvetlili i uti caj pravoslavca na de~je ~i tawe, i zlo`ba kwi ga *Sna`na porodica – sna`na Rusija* i okrugli sto *Zdrava porodica – osnova dru{tva*. Shodno svojoj ulози, kao centralna bi bli oteka, ova ustanova je predlo`ila bi bli otekama i z svoje oblasti da u okvi ru sprovo|ewa Dana ~i talaca koji se tradici onalno obel e`ava 8. septembra posebna pa`wa bude posve}ena porodica koje su generacijama ostale verne kwi zi i bi bli oteci, pravim, kako su u ovim akti vnosti ma nazivane, ~i talac~i ki m di nastijama. Shvataju}i neophodnost pri sustva ovih programa u mediji ma, ostvarena je aktivna saradwa bi bli ote~kih ustanova sa wi ma, zasnovana na snimawu posebnih emisija koje bi promovisale porodice ~ne vrednosti i pokretawu zasebnih rubrika u {tampanim glasilima koje bi bile namewene publikovawu sl i ~nih sadr`aja koje bi pripremali bi bli otekari. Na lokalnom festivalu *Hajdeda ~i tamo zajedno* prezentovani su programi realizovani u stavropocjskim bi bli otekama u okvi ru Godine porodice, a tokom jeseni organizovan je konkurs na temu *Sudbina kwi ge*. U~esnici ovog nadmetawupisali su u svojim radovima o kwi gama koje su u tekim vremenima nad`ivele svoje vlasnike i svedo~ili o publikacijama koje su nasle|ivane iz generacije u generaciju, postav{i na taj na~in narodi ~ne religije. Zapano i skustvo u ostvarivawu vanog zadatka na javu veza sa porodicom u stoj ovoj regiji stekla je Stavropocjska oblasta bi bli oteka za slupe V. V. *Majakovski*, koja opslu`uje vi {e od 150 porodica razli ~nih struktura. Program *Du{om kwi ge gledam svet*, koji ova bi bli oteka sprovodi od 2007. godine, oboga}en je u Godini porodice upravo programima porodice ~nog ~itawa *Da se ne poki daju veze me/u vremenima*, kao i programski m sadr`aji ma pri lagonim za pojedine nara{taje: *Azbuka uspeha* (za najmla|e ~itaoce), *Sredwi uzrast* (za ~itaoce sredwe generacije) i *Uzrast mudrosti* (namewen podr{cinajstarijih ~i talaca i u~ewu za cel i`vot), brojni m i zlo`bama i predawawima. Posebni oblaci rada zastupceni u ovoj ustanovi jesu pomo}i nvalidi ma pri dolasku u bi bli oteku i pri bavqawu li terature za ~itawu porodicu; veoma kompleksan rad sa porodicama u koji ma odrastale i slabo do dete koji podrazumeva i ndividualni i kolektivni rad sa roditeljima na postizawu vi {eg ni voa pedago{ke kul ture; odabir lektire za ~itawu porodicu; izrada odgovoraju}ih bi bli ografi ja; pri bavqawe i selekcija i nformacija u skladu sa osobnostima i potrebama konkretne porodice. Najzna~ajni ja uloga bi bli otekara i pak se ogl eda u obuci mal i {ana za uspe{no u~ewe i stvarala~ko ~itawe, kao i potkrepqivawu wi hovog samopouzdwawa pri ukqu~i vawu u zajednicu. U tom cilju organizovani su letwiji programi, objedini nazivom *^i t aoni ca na t ravi*, predvi |eni za rekreaciju dece sa ograni ~enim sposobnostima. Veliku posve}enost, brijgu i empatiju osobqa bi bli oteke zahtevao je i rad sa porodicama ~iji su ~lanovi u tzv.

tre}em dobu. On se teme}i na pri bav}awu i nf ormaci ja i pru` awu nu` ni h odgovora na pi tawa i z obl asti soci jal ne za} ti te, prava i medi ci ne, ali i organi zaci ji poseta pozori { ti ma, bi oskopi ma i muzeji ma, kao i usposta- v}awu ` i ve komuni kaci je sa publ i kom poznog doba na susretawi ma, koja su spontano prerasl a u stal na okup}awa i dru` ewa.²⁵

Podstaknuti konkretni m pri meri ma i z vl asti tog okru` ewa, bi bl i o- tekari To}ati nskog bi bl i ote~kog udru` ewa koje godi { we opsl u` uje, pre- ma preci znoj bi bl i ote~koj stati sti ci , vi { e od hi }adu porodi ca,²⁶ razra- di li su dugoro~an program za podr{ ku ~i tawu u porodi ~nom krugu. Svi m akci jama i programi ma, prethodi l a je anketa nasl ov}ena *Porodi ca koja ~i - t a* koja je za ci q i mal a da i stra` i ~i tal a~ka (ne) i nteresovawa savremene porodi ce. U februaru 2008. godi ne zapo~eto je sa sprovo |ewem tromese~nog programa u ci qu da se podr` i i neguje ~i tawe me |u ~l anovi ma porodi ce u okvi ru festi val a *Osmeh za nagradu*, organi zovani m pod motoom *Bez umora i bez bri ge cel e godi ne ~i t ajt e kwi ge*. Kao konkretni zadaci u prvi pl an su bi li i staknuti pospe{ i vawe i nteresovawa za kwi ge i bi bl i oteke i razvi - jawe ~i tal a~ki h navi ka, sa namerom da se znatno ~vr{ }e uteme}i kwi ` ev- na i i nf ormaci ona kul tura u porodi ci . I l etwe akci je koje se tradi ci o- nal no sprovode bi l e su tako |e posve}ene ovoj probl emati ci , a po~etak nove { kol ske 2008/09. godi ne obel e` i l a je akci ja *Bi bl i ot eka - na~i n ` i vot a* u okvi ru koje su porodi ce podsti cane na kol ekti vno u~l awawawe i dol aske u bi bl i oteku. Ti m povodom, novi ~l anovi dobi jal i su popuste pri u~l awa- wawu, a darovane su i m i kwi ge. Tokom godi ne, u bi bl i otekama To}ati nskog udru` ewa postav}ene su brojne i zl o` be koje su i zazi val e i nteresovawe razl i ~i ti h generaci ja poseti l aca, a neke od wi h su, prema svoji m ~i tal a~- ki m af i ni teti ma i procenama, pri re |i val i i sami ~i taoci . Posebni obl i - ci rada sa porodi cama bi li su zasnovani upravo na i nterakti vnosti , i to onoj koju omogu}ava I nternet: na vi rtuel noj strani ci bi bl i oteke na kojoj su prezentovane novosti o sprovo |ewu Godi ne porodi ce u bi bl i oteci , obja- v}qi vane su fotograf i je porodi ca koje neguju ~i tal a~ke navi ke i i maju vi - soku ~i tal a~ku kul turu, wi hove preporuke za ~i tawe, ali i i l i terarni po- ku{ aji svi h oni h koji ` el e da se probaju kao pi sci .

Naci onal na bi bl i oteka *Al eksandar Sergejevi ~ Pu{ ki n* i z Ki zi l a,²⁷ gl avnog grada Republ i ke Tuve, bi l a je nosi lac republ i ~ki h akti vnosti , pa je tokom 2008. godi ne, me |u weni m brojni m akti vnosti ma, domi ni ral a veo-

25 E. N. Lebedeva, „Sem}a kak ob}ekt bi bl i ote~noy de}tel ýnosti , napravl ennoy na sohraneni e soci al ýno-gumani tarnýh cennostey: Stavropol ýski y opýt“, u: *I nf ormaci onnýy b}l l et ený RBA (Moskva)*. – № 50 (2009), str. 25-28.

26 http://www.depclt.tgl.ru/catalog-index.phpid_o=156

27 <http://tuvaculture.ru/news/168-biblioteki-napomnili-o-semejnom-chtenii.html>

ma bogata nau~noi stra` i va~ka delatnost usmerena na problem porodi ~nog (ne)~i tawa. Rezultat anali za do koji h su do{ li weni i staknuti stru~waci, potkrep~en je i rad svih ostalih bi bli oteka iz stog regi ona koje su se masovno odazvale na republi ~ki i zbor najboljeg programa podr{ ke porodi ~nom ~i tawu, a kao primer ostalih ustanovama posl u` i li su i veoma bogati programi posve}eni afirmaciji porodi ce i porodi ~nih vrednosti, real i zovani u ovoj ustanovi. Pri re|eno je 23 i zlo` be kwi ga i 47 drugih kulturnih doga|aja u vi du okrugi h stol ova, susreta, konkursa, predavawa, a svojom poster-prezentacijom ova tuvi nska bi bli oteka u-estvovala je na saveznom konkursu, raspisanom na temu *Porodi ca iz ma{ t e*. Najzapa` eni ji me|u programima, koji ma je, prema statistici, prisustvoval o 1.332 ~i taoca, bio je *Di jal og o porodi ci*, pra}eni zlo` bom *Porodi ca u svet u i svet u porodi ci*. Odeqewe za li teraturu iz umetnosti animiralo je, na vel iko zadovoljstvo svih u~esnika i publi ke, nekoliko porodi ca ~i ji se ~lanovi bave muzikom i saradwisawima organi zovane su pri jatne umetni ~ke ve~eri. Naro~i ta pa` wa u ovoj ustanovi pri davana je pri premi i publi kowu bi bli ografskog materijala namewenog propagandi neopravdano potisnute klasi ~ne ruske kwi` evnosti, u okviru akcija *Neka ~i t a cel a porodi ca i Vreme za ~i t awe*. Tom pri li kom je u ~i taonici organi zovan Sajam kwi ga i nspiri san Gogoqevi m del om *Soro~i nski sajam*. U~esnici ovog veoma pose}enog doga|aja, organi zovanog u slavu svetski proslavqene kwi` evnosti, bili su posebno kostimirani za ovu pri liku. Sumiraju}i rezultate Godine porodi ce, zamenuk di rektora ove bi bli oteke, N. N. ^oodu, isti ~e kao naro~i to uspeli e programe *Porodi ~na t radi ci ja naroda Si bi ra u ~i j*oj pri premi su u-estvoval e porodi ce razli ~i ti h nacionalnosti koje naseqavaju ovu dal eku oblast, predstavi v{ i na~i n` i vota, porodi ~nu tradiciju i predawa. U duhu tolerancije i uva` avawa nacionalnih, verskih i kulturnol o{ kih razli ka, protekla su i etnolo{ ka predavawa namewena stru~wacima, a svoju vernalu publi ku i male su u Ki zil u besedo` i votu poznatih porodi ca, brojna predavawa iz gi nekologi je, psihologi je, pedagogije, metode strani h jezika, al i i zanimqi vo osmi { qeni ~i tal a~ki turniri, konkursi koji podsti ~u i zradu porodi ~nih rodoslova i drugi vi dovi stvarala{ tva koji anga` uju ~i tavu porodi cu i dr.²⁸ Najsve~aniji trenutak u ovoj ustanovi tokom Godine porodi ce svakako je bilo otvarawe Galerije ~i tal a~kih porodi ca u kojoj su izlo` ene fotografije najaktivnijih ~i tal a~kih porodi ca, stvaralaca, saradnika i prijateqa same bi bli oteke. I u ~i tavoj regiji sli ~ni programi imali su izuzetnog uspeha, te primer pove}awa ~lanstva, porast broja poseta i umnogostru~en broj pozajmqeni h kwi ga u Jerzinskoj centralnoj bi bli oteci (broj porodi ca koje

28 <http://tuvaculture.ru/news/138-god-semi-v-nacionalnoj-biblioteke-im.-a.s..html>

su u~l awene nakon programa pove}ao sa 28% na 48% od ukupnog broja stanovni ka, a postotak porodi ca u koji ma se godi { we pro~i ta bar jedna kwi ga pove}an je sa 69% na 79%) ne predstavqa zna~ajan i zuzetak.²⁹

I bi bli oteke udaqene od vel i ki h gradski h jezgara, nastojal e su da u svojoj sredi ni o` i ve i nteres za porodi ~no ~i tawe i stvaral a{ tvo. Tako je bi bli oteka u sel u Bi ~ura sa Bajkal a, ~i joj mre` i pri pada jo{ 30 mawi h seoski h bi bli oteka, tokom 2008. godi ne sprovodi l a program *Rodi t eq koji ~i t a - det e koje ~i t a*. U okvi ru tog programa, i l lokal ni bi bli otekari organi zoval i su i zbor porodi ce najboqi h ~i tal aca. Na ovom nadmetawu i z op{ te kul ture i poznavawa kwi `evnosti u~estvoval o je sedam porodi ca i z sel a koja pri padaju ovom regi onu. Osi m najboqi m ~i taoci ma, na ovom zabavnom i veoma pose}enom takmi ~ewu, dodeqene su i ute{ ne nagrade i najdru` equbi vi joj, najobrazovani joj, najkreati vni joj, najvesel i joj i porodi ci koja je pobral a najvi { e si mpati ja gl edal aca. I zl o` bu *Porodi ~no ~i t awe*, pri re|enu ti m povodom, prati l a su predawawa i z porodi ~nog prava potkrepqenog *Porodi ~ni m kodeksom Ruske Federaci je*, organi zovana uz svesrdno zal agawe predstavnika l lokal ni h advokatski h kancel ari ja. Postavka *Pri premamo se za porodi ~ni ` i vot* sa kojom su cel i nu ~i ni l a medi ci nska predawawa, ankete i rasprave na temu *Zna~ewe porodi ce i Kako vi di m sebe u ul ozi mu ` a (` ene)?* bi l a je u ovoj bi bli i ote~koj ustanovi na Bajkal u pri merena najml a|em uzrastu. Ono { to program ove bi bli i oteke i z seoske sredi ne i zdvaja i z mno{ tva dobro osmi { qeni h programa tokom 2008. godi ne jeste na~i n na koji je prosl avqen Svetski dan porodi ce. Kao central ni deo programa organi zovana su akci je na otvoreni m prostori ma - u parku, na trgu i drugi m pogodni m mesti ma. Sl u~ajni prol azni ci su anketi rani na temu *Porodi ca-bi bli i ot eka-kwi ga*, a razdeqeni m je obi man i raznovrstan propagandni materi jal pri premqeni { tampan za ovu pri li ku - razgl edni ce, bukmarkeri , fl ajeri , l eci , kao i unapred napravqeni tematski spi skovi l i terature koja se mo` e na}i na pol i cama bi ~urske bi bli i oteke. U i sto vreme, na mal om trgu u wenoj neposrednoj bli i zi ni , odvi jao se i program za najml a|e kori sni ke. Oni su, poku{ avaju}i da odgovore na temu *Moj dom i ja*, crtal i na betonski m povr{ i nama, a organi zovano je i kol ekti vno re{ avawe ukr{ teni h re~i . U neposrednoj bli i zi ni bi l a je postavqena i zl o` ba *Rodi t eq koji ~i t a - det e koje ~i t a*. Ova postavka i zazval a je vel i ku pa` wu poseti l aca, jer je na woj bi l o predstavqeno preko 50 pri meraka kwi ga, kako oni h koje su namewene ~i tavoj porodi ci , tako i oni h koje mogu bi ti od vel i ke pomo}i rodi teqi ma, upravo pri l i kom razvijawa i nteresowawa za kwi gu i f ormi rawu kwi `evnog ukusa wi ho vi h potomaka. Rezul tati ovi h akci ja bi l i su o~i ti - neposredno u vreme

²⁹ <http://tuvaculture.ru/news/168-biblioteki-napomnili-o-seejnom-chtenii.html>

sprovo|ewa akcije, ~i taoci ove seoske bi bli oteke pozajmi li su vi { e od 6 000 kwi ga. Pored ovi h akti vnosti , u ovoj nevel i koj ustanovi u pri bajkal -skom sel u koje je admi ni strati vni centar Republ i ke Burjati je, tokom godi ne organi zovana su veoma pose}ena predavawa o porodi ci kao jednoj od temeçni h hri { }anski h vrednosti , besede i i zl o` be duhovne li terature u okvi ru programa *Kat edra duhovne lit erat ure*. Veoma zapa`eno bi lo je predavawe posve}eno bo` joj zapovesti : *Po{ t uj oca i majku svoju*.³⁰

Примери активности из нейосредне йраксе руских библиотеке

U { tampani m i el ektonski m i zvori ma koji su tokom 2008. godi ne nastojal i da prate, detaçno anal i zi raju i i sti ~u najuspe{ ni je i najef i kasni je programske del atnosti bi bli oteka, proi stekl e i z *Ukaza o sprovo|ewu Godi ne porodi ce u Ruskoj Federaciji*, objavçen je, uz i scrpne godi { we pl anove, i skoro nepregl edan ni z i nf ormaci ja o zasebni m orgi nal ni m i vrlo ef i kasni m akci jama bi bli oteka { i rom Ruske Federaci je. I z tog mno{ tva pl emeni ti h, podsti cajni hi i nspi rati vni h doga|aja, veoma je te{ ko odabrati i predstavi ti najboçe i najef i kasni je, al i je wi hova pri -mençi vost u drugi m sredi nama bi la osnovni kri teri jum na osnovu koji h su se pri meri koje sl ede nametnul i .

Uvi |aju}i presudnu va`nost ranog deti wstva, pa ~ak i zna-aj prenatal nog razvoja, na formi rawe zdrave, stabi l ne i kreati vne li ~nosti , bi bli otekari Arhangel ske obl asne de~je bi bli oteke *A. P. Gajdar* u saradwi sa de~jom pol i kl i ni kom organi zoval i su zani mçi v i atrakti van ci -kl us predavawa i susreta budu}i h rodi teçqa sa pedi jatri ma, psi hol ozi ma i pedagozi ma. Rodi teçqi su na ovi m okupçawi ma podrobno upoznat i sa f a -zama psi hof i zi ~kog razvoja deteta, al i i sa osnovama i bl agotvorni m uti -caji ma i mogu}nosti ma art-terapi je, bajkoterapi je i muzi koterapi je. Bi -bli otekari su predava~i ma pru` al i va`nu podr{ ku u komuni kaci ji sa pol azni ci ma predavawa, al i su wi hove najzna~ajni je zadatke predstavçal i upravo odabi r i prezentaci ja najboçi h i zdawa i z obl asti koje su obu -hva}ene programom. Najvi { e uspeha posti gnuto je, smatraju bi bli otekari i z Arhangel ska, i ndi vi dual ni m pri stupom u radu sa rodi teçqi ma koji ni sami ni su i mal i formi rane ~i tal a~ke navi ke. Jedna od bi bli otekara koji su u-estvoval i u real i zaci ji ovog programa, Tatjana ^ ausova, uverena je: *Dajt e mi vaspit anu majku, i ja }u i zmeni t i svet*.³¹

³⁰ <http://www.nrb.ru/nb/news/rayon/detail.php?ID=48239>

³¹ <http://www.metodisty.rgdb.ru/chgk.htm#30>

Sl i ~an pri stup i mal i su u obel e` avawu Godi ne porodi ce i stru~waci i z bi bl i oteka u Samarskoj obl asti . Akci ja nazvana *Zdravo, bebo!* organi zovana je u porodi li i { ti ma ovog regi ona, tako { to su tokom decembra 2008. godi ne bi bl i otekari pose}i val i majke i tek ro|ene mal i { ane. Uz ~esti tke, novoro|en~ad i wi hovi rodi teqi dari vani su naro~i to pri premceni m i upakovani m pokloni ma, u koji ma se nal azi l a kwi ga i z obl asti vaspi tawa namewena rodi teqi ma, kwi ` i ca za dete, i zbor i z i zdava~ke produkci je bi bl i oteka, bro{ ure sa spi skovi ma l i terature koja se preporu~uje ml adi m rodi teqi ma i , naravno, prva ~l anska karta bi bl i oteke, namewena mal i { anu. I Obl asna de~ja bi bl i oteka uvel a je tokom 2008. godi ne u saradwi sa A{ harumovski m porodi li i { tem nove forme rada. Projekat *^i t awe od pel ena* zadobi o je vel i ke si mpati je u l okal noj sredi ni , a bi bl i otekari i osobce porodi li i { ta ostvari li su i zuzetnu saradwu i odl u~i li da ova akci ja postane tradi ci onalna. Ono { to rad bi bl i oteke i z A{ harumova razl i kuje od brojni h sl i ~ni h projekata jeste zna~ajan napor ul o` en u izradu fl ajera i mal ih, ali i nformati vni h bro{ ura u koji ma su od{ tampane uspavanke, ta{ unaqcke, sti hovi za sasvi m mal u decu, kao i odabrana l i teratura i muzi ~ke numere koje treba da sl u{ aju budu}e majke,³² a bi bl i ografi I rkutske obl asne de~je bi bl i oteke su u okvi ru akci je *Rast i s kwi gom, bebo* su, uz sl i ~ne pri godne poklon-pakete, pri premi li i obi man { tampani materi jal koji je sadr` avao zakonodavno-pravna dokumenta koja bi mogl a zani mati ml ade rodi teqe.

I vel i ki broj drugi h bi bl i oteka, kao svoj osnovni ci q u 2008. godi ni isti ~e omasovcewe svoga ~l anstva i sprovodi ni z programa kako bi pri vukao potenci jal ne kori sni ke. Mnoge od wi h poku{ avaju da promoti vni m akci jama uti ~u na svest rodi teqa, del e}i propagandni materi jal na razl i ~i ti m mesti ma u gradu. Tako su { tampana obave{ tewa { i rom Rusi je, deqena na mesti ma koja naj~e{ }e pose}uju ml adi rodi teqi , ali i dede i bake: u ~ekaoni cama zdravstveni h i drugi h javni h ustanova, gradskom prevozu, bankama, prodavni cama i gra~aka i garderobe za decu, u parkovi ma, na pi jacama, u supermarketi ma i sl . I pak, bi l o je i bi bl i oteka koji su ka svoji m ~i taoci ma krenul e obratni m putem, kori ste}i spremnost i ` equ dece koja su bi bl i oteku poseti la sa svoji m pred{ kol ski m ili { kol ski m kol ekti vom. Novi ~i taoci su podsti cani da naredni put u bi bl i oteku do|u sa neki m od stari ji h ~l anova svoje porodi ce, a za mal i { ane koji su na ovaj na~i n odi gral i prosveti teqsku ul ogu u svoji m porodi cama, De~ja bi bl i oteka i z Krasnojarska u toku akci je *U bi bl i ot eku s rodi t eqi ma* pri premi la je posebne nagrade – sl atki { e. Bi bl i oteka za najml a|e ~i taoce u ^ajkovskom organi zoval a je, ra-unaju}i na vr{ wa~ki uti caj, sl i ~no takmi ~ewe nazvano *Dovedi druga u bi bl i ot eku*.

32 <http://www.methodisty.rgdb.ru/chgk.htm#30>

I pak, bi bli ote~ke ustanove { i rom zemqce ugl avnom su Godi nu porodi ce obel e` i le organi zaci jom razni h konkursa i takmi ~ewa, i nsi sti ra-ju}i upravo na kasnijoj nenadoknadi vosti ~i tawa u porodi ~nom krugu. Naj~e{ }e su to bili veoma dobro osmi { qeni i samosvojni i zbori, podstaknuti ve} spomenuti m sveruski m konkursom za porodi cu najboqi h ~i- tal aca. Jedan od najuspel i ji h l i terarno-l i kovni h konkursa objavi l a je u februaru 2008. godi ne pod sl oganom *Mi smo porodi ca koja ~i t a* Obl asna bi bli oteka za decu i ml ade i z Ekateri nburga. Na wemu je u-estvoval o 20 porodi ca sa vi { e od 60 ~l anova, a dodel a gl avne nagrade porodi cama koje su pokazal e najvi { e znawa i kreati vnosti odvi jal a se u veoma sve~anoj at- mosf eri u novembru. Tom pri l i kom pri re| en je umetni ~ki program uz u-e- { }e sami h poseti l aca, al i i bogata trpeza na kojoj su se na{ l a tradi ci o- nal na jel a. Sl i ~na nadmetawa organi zovana su u okvi ru Sveruske nedeqce de~je kwi ge, od 20-28. marta 2008. godi ne i u bi bli oteci u Brjansku, gde su obel e` avawe Godi ne porodi ce povezal i sa razni m kwi ` evni m jubi leji ma, organi zuju}i konkurse za i zradu postera i drugi h rekl amni h materi jal a na koji ma su u-e{ }e uzeli upravo sami ~i tao ci . I u Samarskoj obl asti za ~i taoce od 10 do 14 godi na raspi san je konkurs za esej na temu *U mojoj po- rodi ci ~i t aju svi*. Odazi vaju}i se na pozi v tamo{ we bi bli oteke, u~eni ci osnovni h { kol a pi sal i su o najomi qeni ji m kwi gama pri padni ka svi h ge- neraci ja svoje porodi ce, o tradi ci ji porodi ~nog ~i tawa, a prava mal a re- mek-del a sti gl a su na f oto-konkurs pod nazi vom *Trenut ak ~i t awa je di- van*. Najboqi radovi postavqeni su na veb sajtu bi bli oteke. Vel i ki odzi v, pored takmi ~ewa u crtawu i kwi ` evnom stvaral a{ tvu, zabel e` en je i na f oto-konkursi ma za porodi ~ni al bum koje su, pored ostal i h, raspi sal e bi- bli oteke ^e~eni je i bi bli oteka u Ju` nom Sahal i nsku.

U mno{ tvu sl i ~ni h susreta koji su okupi l i porodi ce, bi bli otekare i savremene autore, neguju}i ose}awe pri padnosti zajedni ci i ~i tal a~ki duh, i zdvaja se porodi ~no okupqawe u organi zaci ji bi bli oteka u I rkut- sku. Pol aze}i od stanovi { ta da kwi ga i ma mo} da le~i du{ u, daruje zna- we, al i i da okupi porodi cu i podstakne na kreati vnost, stru~waci Obl as- ne bi bli oteke koja je nedavno prosl avil a pol a veka postojawa, organi zo- val i su radi oni ce za i zradu f i guri ca od sl anog testa, perli , papi ra, i l u- strowawe kwi ga, negowawe gl uma~ki h i muzi ~ki h tal enata. Ovi susreti ni su bi l i takmi ~arskog karaktera, ve} su i mal i za ci q da se porodi ce okupe i upoznaju, razmene znawa i i skustva i , pre svega, da kreati vno pro- vedu sl obodno vreme.

Me| u zani mqvi vi m programi ma koji su pri re| eni kao podsti caj ~i ta- wu svakako spada program *Cel a porodi ca i de u bi bli ot eku* organi zovan, uz brojne druge akti vnosti , zahvaquju}i posve}enosti zaposl eni h u Tjumen- skoj de~joj nau~noj bi bli oteci . U weni m prostori jama 24. februaru 2008. godi ne obel e` en je ro| endan jedne od najdra` i h de~i ji h i gra~aka - pl i { a-

nog medvedi }a. Program je nasl ovqen *Mek, ne` an, zabavan*, a ti m povodom otvorena je i zl o` ba de~ji h crte` a, kao i zasebne postavke nastal e na osno vu i stra` i vawa [*t a s u ~i t a l i n a { i r o d i t e q i*. Za zai neresovane odrasl e ~i taoce pri re | eno je predavawe o savremenoj kwi ` evnosti za decu.

Svojom ori gi nal no{ }u, masovno{ }u i pove}ani m i nteresom ~i tal aca za kwi gu, i zdvaja se na~i n na koji je 12. juna 2008. godi ne u tek otvorenoj Mi nusi nskoj bi bl i oteci porodi ~nog ~i tawa obel e` en Me | uregi onal ni prazni k de~je kwi ge, koji je u svi m svoji m segmenti ma sl avi o porodi ~ni duh i uni verzal ne qudske vrednosti . Pored i zbora porodi ce ~i ji su ~l a novi najboqi ~i taoce , uru~i vawa nagrade najboqi m bi bl i otekari ma koji rade sa ml adi ma, susreta sa zavi ~ajni m autori ma, organi zovana je i karneval ska { etwa . ^ i tave porodi ce bi l e su maski rane u junake i z kwi ` evnosti , a vesel a atmosf era pri vukl a je mnoge prol azni ke na gradskom trgu.

Rezul tati pojedini h akci ja, ali i ukupni izve{ taji podneti po okon~awu 2008. godi ne, potvr |uju da su bi bl i oteke Ruske Federaci je u vi sokojoj meri opravdal e o~eki vawa i svoji m veoma akti vni m u~e{ }em u organizaci ji Godi ne porodi ce jo{ jednom ukazal e na va` nost kako svoje osnovne, tako i ni za prate}i h del atnosti . I stovremeno, na{ a stvarnost osvedo~ena u svakodnevni m u` asni m pri meri ma porodi ~nog nasi qa, ubi stava, mal ol etni ~ke del i nkvenci je, narkomani je i drugi h obl i ka devi jantnog pona{ awa, opomi we nas re~i ti je od i kakvi h brojki i procenata. Te{ ko}e sa koji ma se susre}u dr` ava i wene i nsti tuci je ni su lako savl adi ve, al i odgovornost, spremnost i snaga u krei rawu dugoro~ne naci onal ne poli ti ke, moraju i zdr` ati sve provere i dati zadovoqavaju}i odgovor na sva soci jal na pi tawa. Uz maksim al no anga` ovawe kreati vni h potenci jal a u bi bl i ote~ki m kol ekti vi ma, agi l nost i otvorenost za saradwu sa l okal nom zajedni com, ~ak i bez vel i ki h materi jal ni h ul agawa, bi bl i oteke na na{ i m prostori ma bi , podstaknute ovi m, ali i pri meri ma i z drugi h zemaqa sveta, nesumwi vo mogl e dati nemerqi v dopri nos u re{ avawu svi h ovi h probl ema. Okupi ti porodi cu, i to oko kwi ge, u vreme neskl ono qubavi i bl i skosti , razumevawu i znawu – su{ ti nski je i zazov na koji ni kako ne bi smo smel i , ni kao humani pojedinci ni kao predstavnici svoje pl emeni te i va` ne struke, da se ogl u{ i mo.

Литература

1. *Bi bli i ot eka kao ogl edal o Vaseqene : ogl edi i z savremene ruske nauke o bi - bli i ot ekarst vu / i zabrao, pri redi o i preveo Dobri lo Arani tovi } , Sl u - `beni gl asni k, Beograd, Narodna bi bli i oteka „Dr \or |e Nato{ evi }“, I n - |i ja, 2009.*
2. Buškov, Aleksandar, *Vladimir Putin : od pukovnika do predsednika / s ruskog prevela Draginja Ramadanski, Evro-Giunti, Beograd, 2009.*
3. Gol ubovi }, Ana, „Ruska dr `avna bi bli i oteka (Moskva) i ruska naci onalna bi bli i oteka (Sankt-Peterburg)“, u: *Javne bi bli i ot eke (Ub). -God. 2, br. 3-4 (decembar 2006), str. 69-80.*
4. Zajcev, V.N., Mar{ ak, B. I ., „I skustvo u radu bi bli i ote-ki h asoci jaci ja u Rusi ji “ / prevel a Veri ca [evo, u: *Godi { wak Bi bli i ot eke Mat i ce srpske za 2002 (Novi Sad), str. 177-184.*
5. Zajcev, Vladi mi r, „Probl emi ruski h bi bli i oteka u eri soci jal ni h prome - na“ / prevel a Aleksandra Begeni { i }, u: *Gl asni k Narodne bi bli i ot eke Sr - bi je (Beograd). - Br. 1 (1999), str. 251.*
6. Kl i m, I ri na L., „Ruski si stem konti nui ranog obrazovawa u peri odu tranzi ci je“ / sa engl eskog prevel a Magdal ena Kosti }, u: *Gl asni k Narodne bi - bli i ot eke Srbi je (Beograd). - Br. 1(2002), str. 277-289.*
7. Kosanovi }, Bogdan, „Kul tura i tranzi ci ja : Rusi ja danas“, u: *Dnevni k (No - vi Sad). - God. 53, br. 20804 (11. januar 2005), str. 15.*
8. Lebedeva, E. N., „Semj a kak ob{ekt bi bli i ote -noy deatel ьnosti , napravl enoy na sohraneni e soci al ьno-gumani tarnj h cennostey : Stavropol ьski y opj t“, u: *I nformaci onnyj b l l et enj RBA (Moskva). - № 50 (2009), str. 25-28.*
9. Mili , An elka, *Sociologija porodice : kritika i izazovi, igoja štampa, Beograd, 2001.*
10. Mladenovi , Marko, *Društvena zaštita porodice i dece, Rad, Beograd, 1973.*
11. Pi ~ugi na, Tatjana, Kozl ovska, Jul i ja: „Strategi ja ~i tawa kod dece i oml a - di ne“ / prevel a sa ruskog Sl a|ana Suba{ i }, u: *Godi { wak Bi bli i ot eke Ma - t i ce srpske za 2006 (Novi Sad), str. 149-156.*
12. *Rumancevski e ~t eni a : materi al j me `dunarodnoy nau -noy konf erenci i (15-16 april a 2008) : Rol j bi bli i ot ek v razvi t i i i ukrepl eni i i semejn j h cennost ey i re{ eni i demograf i -eski h probl em Ti honova, L. N., sostavi - tel j, Pa{ kov dom, Moskva, 2008.*
13. *Rusi ja danas (Beograd) / gl avni i odgovorni uredni k Dragana Markovi }. - Br. 1 (2009).*
14. Si movi }, Dubravka, „ Ruska naci onalna bi bli i oteka“, u: *Gl asni k Narodne bi bli i ot eke Srbi je (Beograd). - Br. 1(2002), str. 159-184.*
15. Stevi }, Gordana, „Svet bi bli i oteka u Rusi ji na po-etku 21. veka“, u: *Javne bi bli i ot eke (Ub). - God. 1, br. 2 (2005), str. 93-99.*

16. Stojni }, Mi la, *Ruska ci vi li zacija*, Centar za geopoeti ku, Beograd, 1994.
17. Trei n, Bri oni, „I stra` i vawa o ~i tawu u porodi ci : me| unarodna per-
spekti va“ / prevel a sa engl eskog Mi rjana Stojkovi }, u: *Godi { wak Bi bli o-
t eke Mat i ce srpske za 2006* (Novi Sad), str. 149-156.
18. „U-i te li dete da vol i kwi gu“, u: *Tragovi* (Beograd). – God. 5, br. 16 (avgust
2008), str. 32-36.
19. Fi li nov, O. V. : „O radu Ruskog kl uba de-i je kwi ge“, u: *Javne bi bli ot eke*
(Ub). – God. 3, br. 5-6 (2007), str. 191-195.

YEAR OF FAMILY IN LIBRARIES OF RUSSIAN FEDERATION

Summary

In the scope of the long-term policy carried out by the Russian Federation in the area of strengthening of family and family values, the outstanding place is taken by the activities resulting from the Decree on Implementation of Year of Family in the Russian Federation during 2008 passed on June 15 2007. A significant place in implementation of the measures passed by the government belonged to a big, multilateral and heterogeneous world of Russian libraries. By marking the Year of Family they, depending on the type to which they belong, the value and specificity of the book holdings, the number and the structure of the users, but in the first place on the qualification level and training of the librarians themselves, approached in diverse ways but always starting from the same conviction: that reading starts in the parental lap and that parents themselves are the most important model and support in developing love for the book and reading. The paper contains and presents only some of precious experience of bringing the book back into the family and some of the most interesting, the most creative and the most effective forms of work implemented during the preceding year in the libraries of the Russian Federation which can live in other languages and culture media as well or serve as a model and incentive to all who are engaged in this activity.

Key words: family, family values, social policy, Russian Federation, Year of Family, library, family reading, work forms and methods, results

Olivera Nedeljkovich

NATA[A POPOVI]

UDK: 025.2

Gradska biblioteka

„Vladislav Petković Dis“, ^a~ak

I ZME\U ODGOVORNOSTI I KREATIVNOSTI :
NABAVKA I NABAVNA POLITIKA U BIBLIOTEKAMA

Sa`et ak: Nabavka biblioteko-informacione grane spada u delatnost javnih biblioteka i ima direktni uticaj na izgradnju i popunjavanje bibliotekih fondova. Ostvaruje se kroz dobro planiranu i definisanu nabavnu politiku, adekvatnu tipu, ciljevi i zadaci biblioteka, sagledavajući stawa postojećeg fonda, strukture korisnika, finansijskih mogućnosti, dinamiku i zdava-ke produkcije i prostora kojim biblioteka raspolaže. Cilj nabavke je zadovoljenje potreba sredine i rokografa korisnika obezbeđujući u svim oblicima i formatima.

Kqu-ne re-i: nabavka, nabavna politika, principi nabavke, nabavke, standardi, smernice, međunarodni dokumenti, biblioteko-informaciona grafika

Да ли постоји равнотежа?

„I zgl eda neverovatno, ali – dok su mnogi drugi stručni bibliotekarski poslovi, obrada publikacija, klasifikacija itd., veoma precizno definisani, i u svetskoj i u našoj literaturi – o onome našem poimanju svake biblioteka, fondova, pi sano je najmanje. To proizilazi dobrom delom iz opšteprihvaćenog uverenja kako nabavka nikad ne može biti promašena ukoliko ne izlazi iz okvira tzv. humani ore, tj. svega onoga što je u svetu kwi ge nezaobilazno, značajno i zanimljivo,“¹ ovako je 80-tih godina pro-

¹ Miško Maxunov, „Nabavka kwi ga u Biblioteci grada Beograda“, Beograd, 1979, str. 32 (separat), u: Milošević, *Nabavna politika narodnih biblioteka*, Beograd, 1984, str. 14.

{ I log veka pi sao Mi tko Maxunkov u svom radu „Nabavka kwi ga u Bi bl i ote-
ci grada Beograda“.

I ako se danas o f ondovi ma, nabavci i weni m vi dovi ma uvel i ko pi -
{ e i zna, i pak na bi bl i otekama i bi bl i otekari ma kao kqu~ni m subjekti -
ma ostaje da sami i zgrade sopstvene smerni ce nabavne pol i ti ke, adekvatno
ti pu svoje bi bl i oteke i odgovaraju}i m standardi ma. Zadatak je utol i ko
odgovorni ji i zahtevni ji za sve one koji u~estvuju u i zradi pl ana nabavke,
jer od wi h sami h zavi se f ondovi , a od onoga { to nam se nudi za ~i tawe za-
vi si mo svi mi : nauka, obrazovawe, vaspitawe, kul turni , dru{ tveni i svi
ostali aspekti ` i vota.

U li teraturi model i deal ne nabavke ne postoji . I pak, jedan od poka-
zateqa dobro, odnosno lo{ e vo | ene nabavne pol i ti ke u praksi je pra}ewe
odnosa i zme | u nabavke i stepena kori { }ewa nabavqene gra | e. Ukol i ko po-
stoji ravnote ` a i zme | u ova dva parametra, mo ` e se zakqu~i ti da bi bl i o-
teka vodi dobru nabavnu pol i ti ku i raspol a ` e f ondom koji mo ` e da zado-
voqi potrebe sredi ne i svoji h kori sni ka. Zbog toga, u ve} pomenutom radu,
autor nagla{ ava da treba, svakako, i za}i u susret kori sni ci ma, jer zbog
wi h f ondovi i postoje, ali konstatuje da „ta nabavka mora bi ti sel ekti v-
na“ i preporu~uje da treba „nezavisno od i nteresovawa ~i tal aca, vodi ti
ra~una o ti pu i zadaci ma bi bl i oteke, o f unkciji kwi ge kao naci onal nog
i op{ tekul turnog dobra, i wene prave nau~ne, kwi ` evne, umetni ~ke, pe-
dago{ ke i druge vrednosti.“² Mi lo{ Nemawi } smatra da bi „i skqu~i vo
povla | i vawe tzv. prose~nom ukusu li { i lo bi bl i oteku wene kul turnoob-
razovne f unkcije [...] Tako su dobri pri nci pi dobre sel ekcije – studi o-
znost, raznovrsnost i ravnomernost u nabavci.“³

Termin „nabavna pol i ti ka“ vezuje se za moderno doba koje sa sobom
donosi nagli porast i zdava~ke produkcije. Veli ki broj i zdawa koja se nu-
de na tr ` i { tu predstavqa sve ve}i i zazov, ali i odgovornost pri li kom
nabavke, { to zahteva uspostavqawe ravnote ` e i zme | u obi mne i zdava~ke
produkcije i potreba bi bl i oteke, kao i upu}i vawe u to kako treba da i z-
gl edaju weni f ondovi . I z navedenog se mo ` e zakqu~i ti da je nabavka odgo-
voran, promi { qen i zahtevan, ali i veoma kreativan, di nami ~an i zani -
mqi v posao, pogotovo ako se i ma u vi du da se kroz nabavku zadovoljavaju po-
trebe { i roke grupe kori sni ka, svi h dru{ tveni h sl ojeva bez obzi ra na ste-
pen wi hovog obrazovawa, starosno doba, versku, naci onal nu, rasnu i drugu
pri padnost.

² Mi tko Maxunkov, *I st o*, str. 14.

³ Mi lo{ Nemawi }, *Nabavna pol i t i ka narodni h bi bl i oteka*, Beograd, 1984, str. 14-15.

Šta se podrazumeva pod nabavkom i nabavnom političkom?

„Nabavka predstavlja proces obezbeđivanja javne i lične informacije u skladu sa definisanim nabavnim politikama - selektivno, oni h naslova koji je u određenoj oblasti otvoreni i ni ti skladnu celinu sa ostalim, rani je nabavčeni naslovi ma, usklađenu sa namenom, sa zadacima i osobenosti ma bi bli oteke i zahtevi ma i o~eki vavi ma weni h kori sni ka.“⁴

„Pod nabavnom politikom podrazumeva se principi p planirani rawa nabavke u skladu sa strukturom kori sni ka i postavčeni m zadaci ma.“⁵

Kako planirati i izraditi plan nabavke?

Nabavka, dakle, polazi od profila bi bli oteke, postavčeni h ci qeva i zadatka, strukture kori sni ka, sagledavawem stawa postoje eg fonda, finansijskih sredstava, prostora i opreme koji ma raspolože i usklađuje se prema dimenzijama i obimu i zdava~ke produkcije, prema zahtevima kori sni ka i propisanim Standardima.

Stoga plan nabavke treba sa~initi u obliku planskog dokumenta sa jasno definisanim granicama koje se nabavčati, kao i planom {ta} se u bi bli oteci trajno ~uvati i li otpisivati. Otuda plan nabavke ne obuhvata samo nabavku, ve} se wi me sagledava i otpis stare u kori st nove bi bli ote~ko-informacione granice.

Koja je uloga Odeleđa nabavke?

Odeqewe nabavke mora biti u stalnoj vezi sa svim odeqewima bi bli oteke, naro~ito sa odeqewem za obradu javne i lične, kako bi nabavčena granica {to br`e dospela do kori sni ka. „Odeqewe nabavke i ma di rektan uticaj na zadovoljenje potreba kori sni ka određivawem prava pri ori teta u istra`ivawu, proveru, poru~ivawu, prijemu i obradi javne i lične.“⁶ Vedomo je va`no voditi urednu evidenciju o naru~enju i pri speloj granici, da bi se izbegle nedosl ednosti i nepotrebna dupli rawa.

4 Bojana Vukoti }, *Formi rawe i vo|ewe fonda serijskih javnih i ličnih* u javni m bi bli ot ekama: http://www.nbs.bg.ac.yu/view_file.php?file_id=2027, str. 5.

5 Nevenka Perunovi }, *Principi nabavne politike u bi bli ot ekama*, Beograd, 1997, str. 13.

6 *Isto*, str. 11.

Ko je zadužen za nabavku bibliotечко-информационе грађе?

Upravni odbor veri f i kuje rad Komi si je za nabavku, koju i menuje di - rektor bi bl i oteke. Vredi i zdvoji ti nekol i ko ci tata koji di rektno ukazu - ju na ozbi cnost i zna~aj subjekata koji sprovode nabavku: „Nabavka publ i - kaci ja je usko povezana sa prof i l om bi bl i otekara u nabavci , tj. sa osobom koja nabavqa publ i kaci je.“⁷ „Uz puno po{ tovawe znawa i ve{ ti ne, ovom posl u su potrebni posl ovno kompetentni stru~waci , ali i entuzi jasti za svet kwi ge i br` i pri stup i zvori ma i nf ormaci ja.“⁸ Zato, „svaka bi bl i o - teka treba da i ma bi bl i otekara koji }e bi ti speci jal i zovan za nabavku“⁹ i , pored wega, komi si ju sastavqenu od bi bl i otekara i z pozajmni h odecqewa. Ne treba zanemari ti ni vo obave{ tenosti osobe koja rukovodi nabav - kom, koja mora bi ti i stra` i va~ u moru i zdava~ke produkcije, prati lac novi h i zdawa i i nf ormaci ja, po{ toval ac mi { qewa i `eqa kori sni ka, o ~emu se obave{ tava putem dezi derata, nakon ~ega se odl u~je o nabavci .

Kako nabavka u{tice na fondove bibliotечке?

Fondovi bi bl i oteke su u di rektnoj vezi sa nabavkom i nabavnom po - li ti kom. Svaka bi bl i oteka treba da i ma razvi jen op{ ti fond, de~ji fond, fond za ml ade, nau~ni , zavi ~ajni , ref erensni fond, peri odi ku i pri ru~ ni fond bi bl i ote~ke li terature. Javna bi bl i oteka treba da raspol a` e f ondom koji mo` e da zadovoqi oko 80% potreba svoji h kori sni ka, dok se ostal e potrebe kori sni ka ostvaruju putem me| ubi bl i ote~ke pozajmi ce.

Prema *St andardi ma za javne bi bl i ot eke*,¹⁰ bi bl i ote~ki fond javne bi bl i oteke treba da sadr` i :

- 40% bel etri sti ke
- 30% li terature za decu i ml ade
- 25% stru~ne i nau~no-popul arne li terature
- 5% ref erensne li terature,¹¹

7 Dobri l a Begeni { i } , „Nabavka i nabavna pol i ti ka u bi bl i otekama“, u: *Godi { wak bi bl i ot eka Srema za 2007. godi nu* (Sremska Mi trovi ca). - Br. 8 (2008), str. 48.

8 *I st o*, str. 12.

9 *Smerni ce za nabavku bi bl i ot e~ke gra|e u narodni m bi bl i ot ekama*: <http://www.bibliotekar.bds.org.yu/downloads/Nabavka%20smernice.doc>

10 *St andardi za javne bi bl i ot eke u Republ i ci Srbi ji* : <http://bds.rs/Download8.html>, <http://nb.rs/pages/article.php?id=1807>

11 *I st o*, <http://bds.rs/Download8.html>, str. 11

dok godi { wi obrt f onda javne bi bl i oteke treba da i znosi najmawe dva puta.

Popuwawawe i i zgradwa navedeni h f ondova di rektna su posl edi ca nabavke i nabavne pol i ti ke i z ~ega neosporno proi zi l azi da se nabavka mo` e smatrati jedni m od najstru~ni ji h posl ova u bi bl i oteci . Stoga, swako nabavqawe gra | e van stru~ne procene i van pl ana nabavke mo` e samo da { teti , ni kako da dopri nosi kwal i tetnom popuwawawu i l i i zgradwi f ondova bi bl i oteke.

Шша ӯройисују нови Сшандарду?

Bi bl i otekarstvo je dugi ni z godi na bi l o regul i sano zastarel i m *St andardi ma za narodne bi bl i ot eke*,¹² usvojeni m jo{ 1987. godi ne. Danas su pred nama novi *St andardi za javne bi bl i ot eke u Republ i ci Srbi ji* koji ma je, i z me | u ostal og, def i ni sana i nabavka i nabavna pol i ti ka bi bl i oteka.

Nabavka spada u del atnost javne bi bl i oteke: „Bi bl i oteke nabavqaju bi bl i ote~ko-i nf ormaci onu gra | u i stvaraju nove i nf ormaci one i zvore na osnovu samostal ne procene bi bl i ote~ko-i nf ormaci oni h stru~waka, prema utvr | enoj nabavnoj pol i ti ci , a u skl adu s potrebama naj{ i reg kruga kori sni ka, ukq~uju}i i potrebe naci onal ni h, verski h i jezi ~ki h mawi na.“¹³ Veoma je bi tno vodi ti , odr` avati , trajno ~uvati i di gi tal i zovati zavi ~ajnu gra | u i tako je u~i ni ti dostupnom i van grani ca na{ e zemqe. Prema *St andardi ma za javne bi bl i ot eke*, u bi bl i ote~kom f ondu op{ ti nske javne bi bl i oteke potrebno je da postoji odre | en broj jedi ni ca bi bl i ote~ko-i nf ormaci one gra | e u odnosu na broj stanovni ka op{ ti ne, prema slede}oj tabel i :

Kategori ja bi bl i oteke (prema broju stanovni ka)	Broj jedi ni ca bi bl i ote~ko-i nf ormaci one gra e	Po~etni f ond prema broju stanovni ka
£ kategori ja (do 10.000)	2,5	25.000
££ kategori ja (od 10.000 do 20.000)	2	40.000
£££ kategori ja (od 20.000 do 35.000)	2	70.000
£¤ kategori ja (od 35.000 do 60.000)	1,5	90.000
¤ kategori ja (od 60.000 do 100.000)	1,5	150.000
¤£ kategori ja (preko 100.000)	1,5	preko 150.000

¹² „Standardi za narodne bi bl i oteke“, u: *Zajedni ca bi bl i ot eka*. - God. 15, br. 1-4 (1987), str. 35-73.

¹³ *I st o*, <http://bds.rs/Download8.html>, str. 10-11.

Najmawi broj nasl ova teku}e peri odi ke u { tampanom i li el ektron-
skom obl i ku u odnosu na broj stanovni ka odre |uje se prema sl ede}oj tabel i :

Broj stanovni ka	Najmawi broj nasl ova teku}e peri odi ke
do 10.000	10 nasl ova
od 10.000 do 20.000	20 nasl ova
od 20.000 do 35.000	30 nasl ova
od 35.000 do 60.000	40 nasl ova
od 60.000 do 100.000	50 nasl ova doma}e i 2 nasl ova strane peri odi ke
preko 100.000	70 nasl ova doma}e i 5 nasl ova strane peri odi ke

Mul ti medi jska gra |a se f ormi ra kao posebna zbi rka u svakoj bi bli ote-
ci . Javna bi bli oteka u svom f ondu treba da i ma i zbi rku nekwi ` ne gra |e.
Svaki bi bli ote~ki ogranak treba da nabavqa dnevne i nedeqne novi ne, ~aso-
pi se i stru~nu i nau~nu peri odi ku u { tampanom i li el ektronskom obl i ku.

Ako u op{ ti ni ` i vi vi { e od 1.500 stanovni ka, koji su pri padni ci
naci onal ni h mawi na i li etni ~ki h zajedni ca, javna bi bli oteka je u oba-
vezi da nabavqa najmawe jedan nasl ov novi na i li ~asopi sa na jezi ci ma na-
ci onal ni h mawi na i li etni ~ki h zajedni ca.¹⁴

U ci qu obezbe |i vawa navedene gra |e, svaka bi bli oteka du ` na je da
poseduje op{ ti pravni akt o nabavnoj pol i ti ci sa koji m se uskl a |uje i i z-
ra |uje godi { wi pl an nabavke. Pl anom se preci zi ra koja }e vrsta i kol i -
~i na bi bli ote~ko-i nformaci one gra |e bi ti nabavqena. Op{ ta na~el a,
kri teri jumi i zbora novi h kwi ga, sagl edavawe potreba kori sni ka i uvi d u
stawe f ondova moraju bi ti obuhva}eni pl anom nabavke.

Najmawi broj novi h kwi ga u odnosu na po~etni f ond odre |uje se pre-
ma sl ede}oj tabel i :¹⁵

Broj stanovni ka	Broj kwi ga po stanovni ku	Po~etni f ond	Broj novi h kwi ga (5% u odnosu na po~etni f ond)
do 10.000	2,5	25.000	1.250
od 10.000 do 20.000	2	40.000	2.000
od 20.000 do 35.000	2	70.000	3.500
od 35.000 do 60.000	1,5	90.000	4.500
od 60.000 do 100.000	1,5	150.000	7.500
preko 100.000	1,5	preko 150.000	preko 7.500

¹⁴ I st o, <http://bds.rs/Download8.html>, str. 10-11.

¹⁵ I st o, <http://bds.rs/Download8.html>, str. 12.

St andardi ma su obuhva}ene usl uge koje je bi bl i oteka u obavezi da pru` a deci , ml adi ma i posebni m grupama kori sni ka.

Decu treba podsti cati da kori ste bi bl i oteku od najrani jeg uzrasta, a bi bl i oteka treba da organi zuje posebne kul turne sadr` aje namewene najml a|oj popul aciji ~i tal aca. Ml adi ma je potrebno omogu}i ti pri stup el ektronski m i zvori ma i obezbedi ti i m gra|u koja ni je i skqu~i vo tradi ci onal na: kwi` ne i tel evi zijske seri jal e, ra-unarske edukati vne programe, i gri ce, muzi ku, vi deo trake, ti nejxerske ~asopi se, stri pove...

Bi bl i oteka ne sme da i zostavi sadr` aje namewene posebnoj grupi ko ri sni ka (pri padni ci jezi ~ki h mawi na, osobe sa i nval i di tetom, qudi u zatvoru, bol ni ci ...)

Zakqu~i mo ovo pogl avqe def i ni ci jom standarda: „Standardi su rezul tat anal i za organi zaci je i procesa rada bi bl i oteka, potreba i usl ova sredi ne, mi ni mum, odnosno opti mum, i li maxi mum usl ova koji je potrebno do sti gnuti u ci qu korektnog obavqawa bi bl i ote~ke del atnosti u sada{ wem trenutku, i li u dogl ednoj budu}nosti.“¹⁶ Stoga, po{ tovawe svega navedenog, zahteva vel i ku odgovornost i neophodnu kreati vnost svi h stru~ni h li ca ukqu~eni h u nabavku.

Ha шиа указују Међународни документи?

Od posebnog zna~aja za f unkcioni sawe bi bl i oteke i ostvari vawe we ne osnovne del anosti je odr` avawe i oboga}i vawe kol ekci ja.

Prema *IFLA/UNESCO Mani fest u za javne bi bl i ot eke*, „Kol ekci je i usl uge obavezno treba da obuhvate sve vrste odgovaraju}i h medi juma i moderni h tehnol ogi ja, kao i tradi ci onal nu gra|u. Od teme~nog zna~aja je da budu veoma dobrog kval i teta i da odgovaraju l okal ni m potrebama. Svi i z vori obavezno treba da odra` avaju savremena kretawa i evol uci ju dru { tva, kao i se}awa na pro{ l e qudske poduhvate i napore duha.“¹⁷

Prema *IFLA/UNESCO Smerni cama za razvoj javni h bi bl i ot eka* ukazano je na zna~aj nepreki dnog oboga}i vawa kol ekci ja, ako se i ma u vi du da qudi treba na taj na~i n da i maju stal nu mogu}nost i zbora nove gra|e.

„Javna bi bl i oteka treba da obezbedi { i rok raspon gra|e u razni m f ormati ma i u dovoqnom broju, da bi zadovoqi la potrebe i i nteresovawa zajedni ce.“¹⁸

¹⁶ Aleksandra Vrane{ , „Standardi za bi bl i oteke – zna~aj, pri nci pi , smerni ce“, u: *MONS Aureus : ~asopi s za kwi` evnost , umet nost i dru{ t vena pi t awa* (Smederevo). - God. 1, br. 1 (2003), str. 154.

¹⁷ *IFLA/UNESCO Mani fest za javne bi bl i ot eke*, u: *IFLA/UNESCO Smerni ce za razvoj javni h bi bl i ot eka*, Beograd, 2005, str. 41.

¹⁸ *IFLA/UNESCO Smerni ce za razvoj javni h bi bl i ot eka*, Beograd, 2005, str. 42.

„U javnoj biblioteci su obično zastupčene sledeće kategorije biblioteka: kwi`evna i nekwi`evna dela za odrasle, mlade i decu, referensna dela, pristup bazama podataka, časopisi, lokalne, regionalne i nacionalne novine, informacije o zajednici, sl`bene i informacije, ukqu~uju}i i informacije o lokalnim organima uprave, poslovne i informacije, izvori za zavičajnu istoriju, genealogi i izvori na glavnom jeziku zajednice, izvori na mavijskim jezicima koji se govore u zajednici, izvori na drugim jezicima, muzičke kompozicije, raunarske igre, igre, i slagalice, materijali za učenje, u sledenim formatima: kwi`ge, u tvrdom i mekom povezu, brošure, leci i efemera, novine i časopisi, ukqu~uju}i zbirke i sećanja iz novina, digitalne informacije na Internetu, onlajn dostupne baze podataka, baze podataka na CD-ROM-u, DVD diskovi, video kasete, laserski diskovi, materijali { tampani krupnim slovima, materijali na Brajevom pismu, zvučne kwi`ge, elektronske kwi`ge, posteri.“¹⁹

Od posebnog značaja je, kao { to je ve} pomenuto, negovawe i digitalizacija zavičajne zbirke.

Prema *IFLA/UNESCO Smerni cama za razvoj javnih biblioteka* jedna afirmisana kolokcija kwi`ga treba da ima od 1,5 do 2,5 kwi`ge po stanovniku, { to je predviđeno i novim Standardima, dok najmawe usl`no mesto ne treba da ima mawe od 2.500 kwi`ga.

Obezbeđivawe svih kategorija gra`e u odgovarajućem broju, dobrog kvaliteta i u različitim formatima, nameweni kako odraslima, tako deci i mladima, predstavqa veliku odgovornost i zahteva ogromnu kreativnost.

Да ли постоје извесна о`раичења у набавци грађе?

Pri nabavci iwenom planirawu, kao { to je ve} vi`e puta pomenuto, biblioteka stalno moraju i mati u vidu komtipublika pri padaju. Adekvatno tome treba da prilagode svoju nabavku. Op`ti je zakqu`ak da nabavku lektire, uxbenika i drugih nastavnih materijala treba prepustiti { kolskim bibliotekama, dok ostale biblioteka ovu gra`u treba da nabvqaju samo u ograničenom broju pri meraka. Nedostatak ove gra`e biblioteka treba da nadoknade raznovrsnim i nteresantnim sadr`ajima namewenim { kolskoj populaciji.

¹⁹ *IFLA/UNESCO Smerni ce za razvoj javnih biblioteka*, Beograd, 2005, str. 43.

Којих се принципиа треба придржавати при набавци?

Nabavna pol i ti ka je posao koji „ne trpi i mprovi zaci ju ni trenutna opredewawa.“²⁰ Da bi se i zbegl e nedosl ednosti i mogu}e gre{ ke u nabavci , treba se pri dr` avati odre| eni h pri nci pa. U radu „Nabavka i nabavna pol i ti ka u bi bl i otekama“, mr Nevenka Perunovi } navodi ~ak 21 pri nci p na kome treba da se zasni va nabavka. Pol azi se od pl ani rawa, kao osnovnog pri nci pa. Preporuka je da treba po{ tovati pri nci p dosl ednosti kao i pri nci p uni verzal nosti , odnosno zasnovanosti na si stemu kl asi f i kaci - je (UDK si stem). Veoma je va` na ravnomernost u nabavci , { to zna-i po- { tovawe ravnote` e pri i zgradwi i popuwavawu f ondova. Redovno treba vr{ i ti eval uaci ju, tj. vrednovawe publ i kaci ja, nakon ~ega se pri stupa sel ekci ji , odnosno anal i zi i odabi ru i ndi vi dual ni h nasl ova u ci qu { to kval i tetni je i zgradwe i popuwavawa f ondova. U zna-ajne pri nci pe nabavke ubrajaju se: jezi k publ i kaci je, odgovornost i broj pri meraka. Posebno se po{ tuje pri nci p konti nui ranosti . U ci qu zadovoqewa kratko- ro~ni h, trenutni h potreba kori sni ka pri mewuje se pri nci p aktuel nosti , dok se pri nci pom perspekti vnosti sagl edavaju wi hove dugoro~ne potrebe. Nabavka se, tako| e, zasni va na pri nci pu di nami ~nosti i el asti ~nosti , odnosno pri l ago| avawa novonastal i m promenama. Kod bi bl i oteka koje i maju probl em sa nedostatkom prostora za sme{ taj publ i kaci ja, po- { tuje se pri nci p f i zi ~kog obi ma publ i kaci je. Treba po{ tovati peri odi ~nost i zl a` ewa i stabi l nost usmerewa. Pri nci p a` urnosti dopri nosi da publ i kaci ja od momenta nabavke u najkra}em mogu}em vremenu dospe do svog kori sni ka. Potrebno je uspostavi ti pri nci p koordi naci je u nabavci i prati ti odnos i zme| u doma} e i strane kwi ge. Na kraju, treba pri - mewivati pri nci p jednostavnosti , odnosno uni verzal ne dostupnosti pu- bl i kaci je zasnovane na me| unarodni m standardi ma.

Po{ tovawe svi h ovi h pri nci pa nabavne pol i ti ke dopri nosi kako kval i tati vnom, tako i kvanti tati vnom popuwavawu i i zgradwi f ondova, a ti me se smawuje mogu}nost pogre{ nog i zboraa.

Коју су начини набавке?

Kupovi na, razmena i pokl on su tri na~i na putem koji h javne bi bl i - oteke nabavqaju bi bl i ote~ko-i nf ormaci onu gra| u. Naci onal ne bi bl i ote- ke zadr` avaju pravo dobi jawa gra| e putem obaveznog pri merka kao jo{ jed-

²⁰ Q i qana Brkovi }, „Nekol i ko re~i na temu nabavna pol i ti ka“, u: *Bi bl i ot ekar.* - God. 22, br. 5 (1970), str. 504.

nog na~i na nabavke. Ci q nabavke i nabavne pol i ti ke je da kupovi na i ma pri mat u odnosu na pokl on i razmenu, i ako se u praksi to jo{ uvek ni je ostvari lo na zadovoljavaju}i na~i n.

Obavezni pri merak

Kao poseban vi d nabavke u naci onal ni m bi bl i otekama, obavezni pri merak je prvi put ustanovqen 1537. godi ne u Francuskoj. Knez Mi lo{ uvo di i nsti tuci ju obaveznog pri merka u Srbiji 1832. godi ne, kada je odobreno { tampawe „Basni “ Dosi teja Obradovi }a i „I stori je slavenoserbskog naroda“ Mi lovana Vi dakovi }, uz obavezu da se cenzuri dostavi po { est pri meraka, od koji h }e po jedan bi ti predat na ~uvawe Narodnoj bi bl i oteci .²¹

Obavezni pri merak danas je regul i san *Zakonom o bi bl i ot e-koj delatnost i i Zakonom o kul t urni m dobri ma*,²² u ci qu uve}awa naci onal ne zbirke i o~uvawa kul turne i i ntel ektual ne ba{ ti ne jedne zemqe. Zakon obavezuje sve { tampare na teri toriji Srbije, odnosno Autonomne Pokrajine Vojvodine da Narodnoj bi bl i oteci Srbije dostave odmah nakon { tampawa, besplatno i o svom tro{ ku po 10 pri meraka²³ svake publi kaci je: „U i nteresu je i zdava~a, autora i { tampara da se wi hova produkcija zabele` i i pamti i da publi kaci je te produkcije budu regi strovane u el ektronskoj bazi , za{ ti }ene, kori }ene i sa~uvane za budu}nost.“²⁴

Kupovina

Kupovina se i zvi { e razl oga smatra naji deal ni ji m na~i nom nabavke bi bl i ote~ko-i nformaci one gra|e. Prednost kupovine u odnosu na ostal e na~i ne nabavke je mogu}nost dugoro~nog pl ani rawa, { to je ujedno i najsi gurniji na~i n da se pl ani rano ostvari . Kupovina je uslovcena i skqu~i vo fi nansijski m sredstvi ma i najboqi je pokazateq dobro odnosno lo{ e vo|ene nabavne pol i ti ke. Putem kupovine se najbr` e dol azi do `eqene gra|e, { to bi bl i otekama i bi bl i otekari ma omogu}ava da neposredno i

²¹ Detaljnije o obaveznom pri merku pi { e Dubravka Simovi }, *Obavezni pri merak Pro{ lost u budu}nost i*: http://www.nb.rs/view_file.php?file_id=2489

²² Izrajeni su Nacrt *Zakona o bi bl i ot e-ko-i nformaci onoj delatnost i* i Nacrt *Zakona o kul t urni m dobri ma*.

²³ Pri li v putem automatskog pri sti zawa obaveznog pri merka se danas smatra vel i ki m, dodatno optere}uje i nepotrebno uve}ava fond Narodne bi bl i oteke Srbije. Potrebno je, dakle, ustanovi ti opti mal an broj obaveznog pri merka. Prednacrt *Zakona o obaveznom pri merku* predvi }a 5 (pet) obavezni h pri meraka svake publi kaci je koje treba dostavi ti na adresu Narodne bi bl i oteke Srbije.

²⁴ Dostupno na: <http://www.nb.rs/pages/article.php.id=1166>.

ef i kasno popuwavaju i prof i l i { u svoje f ondove. Zato je te` wa svake bi - bli oteke da kupovi na bude wen osnovni na~i n nabavke, jer ona omogu}ava sel ekci ju ba{ oni h nasl ova koji su bi bli oteci potrebni i koji su u{ li u wen plan nabavke. Na ovaj na~i n bi bli oteke su za{ ti }ene od nabavqawa suvi { ne gra|e, odnosno dupl i kata kwi ga koji ni su dovoqno tra` eni , aktuel ni i l i ne odgovaraju ti pu bi bli oteke.

Po{ to su f i nansi jska sredstva koji ma raspol a` u ove ustanove ~esto veoma skromna, nabavka putem kupovi ne zahteva stal no pra}ewe cena i popusta na tr` i { tu, kao i ori jenti sawe ka oni ma koji nude najpovoqni je usl ove za kupovi nu publ i kaci ja.

Poznato je da „sve { to je objavqeno ni je i ste vrednosti ,“²⁵ pa bi „li - ni ja razgrani ~ewa trebal a da i de i zme|u vredni h i nevredni h i l i mawe vredni h kwi ga, jer kupovi na makar i jedne nevredne kwi ge ugo` ava mogu} - nost nabavke vredni h kwi ga.“²⁶

Razmena

Koreni razmene publ i kaci ja me|u bi bli otekama se` u do sredweg ve - ka, kada su razmewi vani prvi rukopi si . Danas se ovaj na~i n nabavke spro - vodi na dobrovoqnoj osnovi me|u dvema bi bli otekama koje su „pri bli i` no i stog stepena razvoja i sl i ~ni h i nteresa.“²⁷ Ugl avnom je re~ o ve}i m bi - bli otekama, jer ove ustanove moraju raspol agati dovoqni m brojem pri me - raka koje mogu da ponude u zamenu za drugu gra|u. Razmena se pri mewuje kao obl i k nabavke u svi m oni m sl u~ajevi ma kada se do kwi ge ne mo` e do }i na drugi na~i n: nema je u prodaji , ograni ~enog je ti ra` a i sl . Bi bli o - teke u zamenu naj~e{ }e nude sopstvena i zdawa i dupl i kate koje poseduju.

Razmena zahteva vo|ewe evi denci je - dupl e kartoteke, o posl ato j i pri mqenoj gra|i . Uz to zahteva i vel i ko anga` ovawe l i ca koja wome ru - kovode, pre svega da se ne bi i za{ lo i z okvi ra onoga { to je osnovni i nte - res bi bli oteke. Pri razmeni mora da postoji odre|eni reci proci tet - kwi ga za kwi gu, kod ~asopi sa nasl ov za nasl ov, godi { te za godi { te, sve - zak za svezak. U obzi r se uzi ma cena kod raznovrsni h materi jal a, mada je nov~anu vrednost ponekad te{ ko utvrdi ti , odnosno obra~unati i stu pro - ti vrednost, pogotovo kada je re~ o me|unarodnoj razmeni . Razmewuje se strana za stranu i l i tabel a za dve strane.

Razmena me|u bi bli otekama je, dakl e, dobrovoqna, a bi bli oteke i ma - ju punu sl obodu u sel ekci ji , tj. odabi ru nasl ova koje nude i l i potra` uju za razmenu. Ne treba zanemari ti u{ tedu novca koja se posti ` e na ovaj na~i n,

25 *I st o*, str. 11.

26 *I st o*, str. 58.

27 *I st o*, str. 31.

naro~i to pri nabavci strane literature, kao ni ~i weni cu da razmenom treba nabavcati gra|u i skqu~i vo onda kada su i scrpqene sve ostale mogu}nosti nabavke.

Poklon

„I ako su pokloni neredovan i neo~eki van i zvor boga}ewa f ondova, gotovo da nema bi bli oteke koja ga ne dobi ja.“²⁸

Poklon mo` e da bude veoma kori stan, al i ni je redak sl u~aj da se gra|a dobi jena putem pokl ona ne ukl apa u postoje}i f ondi potrebe bi bli oteke.

Svrha pokl ona treba da bude boga}ewe i kompl eti rawe f ondova, ni kako wi hovo dupl i rawe ili nagomi lavawe. Stoga poklon treba uzi mati vrl o sel ekti vno. Bi bli oteka treba da i ma svoj pravi l ni k o pokl onu koji m se preci zi ra koja }e vrsta gra|e bi ti razmatrana i i zdvojena i z pokl ona. Narodna bi bli oteka Srbi je i zradi la je *St ru~no uput st vo o pri jemu i di stri buci ji bi bli ot e~ke gra|e dobi jene put em pokl ona*,²⁹ koji m se mogu rukovodi ti sve ostale bi bli oteke. *St ru~no uput st vo* propi suje pod koji m usl ovi ma se pri ma, obra|uje, ~uva i kori sti bi bli ote~ka gra|a dobi jena putem pokl ona. Bi bli oteka na ovaj na~i n zadr`ava pravo da ne pri hvati ili sel ekti vno pri hvati ponu|enu bi bli ote~ku gra|u, rukovode}i se sopstveni m f ondom. Sva gra|a podl e` e sel ekci ji i prover i kroz baze podataka i katal oge. Vi { ak gra|e se odvaja i mo` e se ustupi ti drugi m bi bli otekama, kori sti ti za razmenu ili u krajwoj meri otpi sati . Bi tno je upoznati darodavca sa usl ovi ma va` e}i m za pri jem i di stri buci ju gra|e dobi jene putem pokl ona, jer i darodavci ~esto postavqaju svoje usl ove pri predaji pokl ona.

Darodavci mogu bi ti kori sni ci bi bli oteke, drugi pojedinci , razne ustanove i i nsti tuci je, ambassade, udru`ewa, druge bi bli oteke...

Uz poklon obavezno treba da i de prate}a dokumentaci ja - uredni spi skovi . Poklon mo` e da bude sl u~ajan (spontani), i znu|en (kada bi bli oteka od pojed i naca ili ustanova sama potra`uje odre|enu gr|u) ili zave { tan (legat).

Otkup je zami { qen kao speci fi ~na vrsta pokl ona bi bli otekama i pomo}i i zdava~i ma. Kod nas se sprovodi dva puta godi { we (u prol e}e i nakon jeseweg Sajma kwi ga) i traje konti nui rano posl edwi h 20 godi na. Kon-

²⁸ *I st o*, str. 33.

²⁹ Stru~no uputstvo o pri jemu i di stri buci ji bi bli ote~ke gra|e dobi jene putem pokl ona (Usvojeno na Stru~no~nau~nom ve}u NBS 09. 02. 2006. godi ne) („Slu`beni gl asni k RS“ br 12/05 ; 34/94): http://www.nb.rs/view_file.php?file_id=1415

troverzni h mi { qewa po pi tawu otkupa i ma na obe strane, i me|u bi bl i otekama i me|u i zdava~i ma, { to bi zahteval o { i re obja{ wewe i mogl o da predstavqa posebnu temu za rad. I pak, ne mo` e se zanemari ti ~i weni ca da je u pojedini m mawi m sredi nama ovo bi o jedi ni na~i n nabavke kwi ga, dok su ve}e bi bl i oteke i mal e zamerku na nasl ove dobi jene putem otkupa, jer i h ve} poseduju u svom f ondu.

Posl edwi h godi na otkup prate spi skovi nasl ova i i zdava~a koji se bi bl i otekama bl agovremeno dostavqaju, { to povoqno uti ~e na wi hov pl an nabavke. Na ovaj na~i n bi bl i oteka u svoj pl an ne mora da uvrsti nasl ove koje }e ostvari ti putem otkupa Mi ni starstva kul ture Republ i ke Srbi je. Od 2008. godi ne Narodna bi bl i oteka Srbi je sprovodi otkup publ i kaci ja i z obl asti humani sti ~ki h i dru{ tveni h nauka. U svakom sl u~aju, te` wa svakog otkupa je poboq{ awe stawa f ondova u bi bl i otekama, a prema novom model u, ci cq je „da otkup ne bude namewen i zdava~i ma, nego bi bl i otekama, dakl e po f ormul i : ne otkup od i zdava~a (u smi sl u - za i zdava~e) nego otkup za *bi bl i ot eke i ~i t aoce*.“³⁰

Sopst vena i zdawa

Ukol i ko bi bl i oteka i ma sopstvena i zdawa, ona di rektno ul aze u wen f ond.

Me|ubi bl i ot e~ka pozajmi ca

„Me|ubi bl i ote~ka pozajmi ca ni je vi d nabavke publ i kaci ja u smi sl u popuwawawa i boga}ewa f ondova bi bl i oteke, al i na posredan na~i n zado voqava potrebe kori sni ka...“³¹ Razumqi vo je da jedna bi bl i oteka ne mo` e da odgovori zahtevi ma svi h kori sni ka. Al i , ukol i ko se i sti zahtev pono vi vi { e puta, to ukazuje bi bl i oteci da u wenom f ondu postoje „prazni ne“. Ukol i ko je u mogu}nosti , bi bl i oteka treba, svakako, da nabavi tra` enu gra|u.

Me|ubi bl i ote~ka pozajmi ca se kao vi d nabavke naj~e{ }e kori sti za potrebe nau~noi stra` i va~ki h radova, te se kao takva prvi put susre}e to kom 16. veka u Nema~koj, u uni verzi tetski m bi bl i otekama. Danas se pozaj mi ca veoma ~esto kori sti i kod nas. U sl u~aju pozajmi ce, obi ~no se mal e, nerazvi jene bi bl i oteke obra}aju za pomo} vel i ki m, razvi jeni m bi bl i ote-

³⁰ Sreten Ugri ~i }, „Predl og unapre|enog model a otkupa kwi ga“, u: *Gl asni k NBS*, 1/2003, str. 446: http://www.nb.rs/view_file.php?file_id=1794. *Predl og predvi |a dvo stepenu sel ekci ju nasl ova, i to oni h koji ni su stari ji od dve godi ne.*

³¹ *I st o*, str. 33-34.

kama, o~ekuju}i da }e u wi hovi m f ondovi ma na}i i pozajmi ti tra` enu pu-
bli kaci ju.

Како се ѿосѿиже рационализација?

Saradwa u nabavci gra|e i zme|u vi { e bi bli oteka na u` em i li { i-
rem podru~ju nazi va se koordi ni rana (uskl a|ena) nabavka. Sam nazi v uka-
zuje na to da bi bli oteka ne mo` e i ne sme f unkcioni sati kao i zol ovani
si stem, ni ti pol azi ti od ` eqa i zahteva samo jedne bi bli oteke. Neophod-
no je koordi ni rati , uskl a|i vati svoju nabavnu pol i ti ku sa drugi m bi bli i-
otekama i ustanovama u op{ ti ni , regi onu i { i re. Na ovaj na~i n se bi bli i-
oteka me|usobno dogovaraju o gra|i koju }e nabavqati , na pri mer, u okvi-
ru jedne l okalne zajedni ce, { to dopri nosi vel i koj raci onal i zaci ji po-
sl ovawa.

Koordi naci ja u bi bli otekarstvu razvi la se u drugoj pol ovi ni 19. ve-
ka u SAD, na posl ovi ma central i zovane nabavke.

„Koordi ni rana nabavka je obl i k saradwe bi bli oteka kada se one po-
vezuju u mre` u, odredi se central na bi bli oteka koja }e obavqati koordi-
nati vne f unkcije i vodi ti central ni katal og (li sni i el ektronski).“³²
Bi bli oteke u mre` i me|usobno zakqu~uju sporazum sa jasno def i ni sani m
i podeqeni m zadaci ma i odgovornosti ma.

Po{ tovawe svi h na~i na nabavke, uz koordi ni rawe rada i saradwu sa
drugi m bi bli otekama i ustanovama, zahteva od stru~nog osobqca, zadu` enog
za nabavku, vel i ku odgovornost kroz koju mogu da real i zuju i svoju krea-
ti vnost.

Који су извори информисања ѿри набавци библиотечко-информационе зрађе?

Bi ti i nf ormi san zna~i i scrpeti sve i zvore koji postoje o predme-
tu na{ eg i nteresovawa. Uzmi mo najjednostavni ji pri mer publi kaci ja ko-
je i maju i ste, a uz to i nazi ve op{ teg zna~ewa kao { to su „Qubav“, „^o-
vek“, „I sti na“. Ovakvi nasl ovi nam ni uz i me autora ne mogu odmah dati
odgovor na pi tawe o kakvom je sadr` aju re~ i koja je obl ast wi me pokri ve-
na. Na pri meru „^ovek“ ne znamo da li je re~ o i stori ji , anatomi ji , rel i-
gi ji , pravu, soci ol ogi ji , da li je re~ o romanu, poezi ji , dnevni ku, eseju...
To zahteva dodatno i nf ormi sawe o onome { ta se kri je i za nasl ova. Danas
postoje brojni i zvori koji ol ak{ avaju na~i ni { tede vreme dol aska do i n-

³² Bojana Vukoti }, *Formi rawe i vo|ewe Fonda serijski h publi kaci ja u javni m bi-
bli i ot ekama:* http://www.nbs.bg.ac.yu/view_file.php?file_id=2027, str. 18.

formacije. Na raspolagawu su katalozi i zdava~ki hku}a, web-sajtovi, recenzije, kritike, izlo`be, promocije, bibliografije, sajmovi ... Tek nakon konsultovawa adekvatnog izvora treba pristupiti nabavci.

Какав треба да буде избор библиошечко-информационе зрађе?

Prema *Standardima*, „biblioteke su odgovorne za nabavku aktuelne i kvalitetne bibliote~ko-informacione gra|e, kao i za stvarawe novih i informacionih izvora koji treba da zadovolje potrebe naji i reg kruga korisnika.“³³

Prema *IFLA/UNESCO Smerni cama za razvoj javnih biblioteka*, „gra|a u otvorenom pristupu treba da bude u dobrom fizi~kom stawu i da sadr`i aktuelne informacije,“³⁴ jer „korisnik ewe zastarelih referensnih dela mo`e dovesti do toga da korisnik dobi je netane informacije.“³⁵

Dakle, pored toga {to gra|a treba da ima trajnu vrednost u smislu sadr`aja koji nudi, ne treba i zostaviti nefizi~ki kvalitet nabavceni hkwiga. Kod biblioteke koje imaju problem sa nedostatkom prostora, va`an je i obim i format publikacije. Pri nabavci treba pratiti cenu, godinu i zdavawa publikacije, dali se ona uklapa u postoje}i fond, dali je delo zavisajno autora, deo edicije i dali je dovoqno tra`ena.

Како обезбедити простор за нове и актуелне наслове?

Bez obzira {to je, u principu, svakoj kwizi mesto u biblioteci, postavqa se pitanje {ta bi se dogodilo kada bi biblioteke mogle da uvaju sve kwige? Dali bi aktuelni naslovi do{li do izra`ajame|u neaktuelnima?

Prema *IFLA/UNESCO Smerni cama za razvoj javnih biblioteka*, „bibliote~ka zbirka je dinami~an i zvor. Ona zahteva neprekidnu nove gra|e i otpisi wewestare... Mawo, veoma kvalitetan fond bi }evi {e korisnik od velikog fonda sa mnogo pohabanih i zastarelih kwiga, pri ~emu se novi naslovi ~esto izgube u osredwem fondu.“³⁶ Stoga je bitno redovno vr{iti reviziju i otpis gra|e prema va`em *Uputstvo o reviziji*

³³ *Standardi za javne biblioteke u republici Srbiji*, str. 10: <http://bds.rs/Download8.html>, <http://nb.rs/pages/article.php?id=1807>

³⁴ *IFLA/UNESCO Smernice za razvoj javnih biblioteka*, Beograd, 2005, str. 44

³⁵ *Isto*, str. 44.

³⁶ *Isto*, str. 44.

i ot pi su bi bli ot e~ko-i nformaci one gra/e. Shodno St andardi ma za javne bi bli ot eke, publi kaci ja, tako |e, mo` e bi ti rashodovana ukol i ko ni je kori { }ena vi { e od tri godi ne.

Prema *IFLA/UNESCO Smerni cama za razvoj javni h bi bli ot eka*, i z otpi sa se i zuzi maju posebne zbi rke:

- „starosedel a~ki i zvori – javne bi bli oteke i maju zadatak da odr` avaju i promovi { u zbi rke i zvora koji se odnose na kul turu starosedel a~kog stanovni { tva i da obezbede wi hovu pri stupa~nost;

- zavi ~ajni i zvori – gra|a koja se odnosi na i stori ju nekog mesta i li obl asti treba da se akti vno pri kupqa, ~uva i ~i ni dostupni m;

- bi bli oteke u zajedni cama sa vel i ki m pri sustvom odre |eni h grupa, na pri mer dece, penzi onera, ml adi h, domoroda~kog stanovni { tva, etni ~ki h mawi na i li nezaposl eni h, kroz svoje zbi rke i usl uge treba da odra` avaju i nteresovawa ti h grupa;

- referensne zbi rke - ponekad treba sa~uvati stariju referensnu gra|u da bi se obezbedi li i storijski podaci za i stra` i vawa.“³⁷

Колика је одговорност?

Okol nosti se kroz i stori ju mewaju i taj proces traje. Posmatrano sa stanovi { ta nekada i danas, od sakupqawa prvi h usmeni h kazi vawa i wi hovog bel e` ewa do dana{ wi h el ektronski h i zdawa kwi ga i ~asopi sa, odgovornost je, { to se same nabavke ti ~e, ostal a nesmawena.

Danas, kada smo u si tuaci ji da „naru~ujemo i z f oteqe“, kada su nam i zgl ed, sadr` aj i cena publi kaci je dostupni putem el ektronski h i zvora, odgovornost stru~nog osobqa ukqu~enog u nabavku i daqe je pri marna. Oni bi raju, odl u~uju i nabavqaju u i me svoji h kori sni ka i kval i tetno i podjednako razvi jeni h f ondova. Oni su zagovorni ci jasno def i ni sane nabavne pol i ti ke, bez nedosl ednosti i nepromi { qenosti , sa ose} ajem li ~ne odgovornosti i unosom maksim al ne kreati vnosti .

Naru~i ti u i me svi h nas, uz po{ tovawe svega { to je sadr` ano u standardi ma, zakoni ma, uputstvi ma, smerni cama, Mani f estu i drugi m preporukama sa stal ni m osvrtom na ti p bi bli oteke, postoje}e f ondove, kori sni ke, raspol o` i vi prostor, f i nansijske mogu}nosti , rastu}u i zdava~ku produkci ju, pri zna}emo, ne del uje ni mal o jednostavno.

³⁷ *I st a*, str. 48.

Како је у љракси? Радионица

U organi zaci ji Gete i nsti tuta, Obrazovnog centra Narodne bi bl i oteke Srbi je i Bi bl i oteke + , 15. i 16. april a 2005. godi ne u Gete i nsti tutu u Beogradu odr` ana je radi oni ca na temu „Nabavna pol i ti ka“.38 Sa posebni m nagl askom na nabavnoj pol i ti ci javni h bi bl i oteka, predava~, prof. dr Konrad Uml auf i zneo je, pored ostal og, okvi rne usl ove za nabavnu pol i ti ku i preporuke IFLA-e za sprovo |ewe odgovaraju}e nabavne pol i ti ke. Razmatrani su ci qevi nabavne pol i ti ke, vi zi ja bi bl i oteke, ul oge u i nf ormati vnoj l ogi sti ci , ` eqena vel i ~i na f onda i buxet za nabavku. Temom su obuhva}eni kvanti tati vni i kval i tati vni elementi u prof i li sawu nabavke, anketni li st za kori sni ke u ci qu odre |i vawa odgovaraju}e nabavne pol i ti ke, kao i radni li st za bi bl i otekare u nabavci , kao i nstrument za f ormul i sawe prof i l a nabavke.

Uvodno i zl agawe osmi { qeno je kao podsetni k na dvanaest osnovni h zadataka javni h bi bl i oteka i z *IFLA/UNESCO Mani f est a za javne bi - bl i ot eke*:

1. stvarawe i negovawe ~i tal a~ki h navi ka kod dece od ranog uzrasta;
2. podr{ ka i ndi vi dual nom obrazovawu i samoobrazovawu, kao i f ormal nom obrazovawu na svi m ni voi ma;
3. pru` awe mogu}nosti za li ~ni kreati vni razvoj;
4. podsti cawe ma{ te i kreati vnosti kod dece i ml adi h;
5. pove}awe svesti o kul turnom nasl e|u, razmevawa umetnosti , nau~ni h dosti gnu}a i otkri }a;
6. omogu}avawe pri stupa kul turnom i zra` avawu koje se ostvaruje kroz sve scenske umetnosti ;
7. unapre|i vawe di jal oga me|u kul turama i negovawe kul turne raznol i kosti ;
8. podr{ ka usmenoj tradi ci ji ;
9. obezbe|i vawe pri stupa i nf ormaci jama o dru{ tvenoj zajedni ci za sve gra|ane;
10. pru` awe odgovaraju}i h i nf ormaci oni h usl uga l okal ni m preduze}i i - ma, udru` ewi ma i grupama qudi sl i ~ni h i nteresovawa;
11. dopri nos unapre|ewu ve{ ti na i nf ormati ~ke i kompjuterske pi sme - nosti ;

38 Pored predstavnika drugi h bi bl i oteka i gradova, na dvodnevnoj radi oni ci u-estvoval e su i di rektor Gradske bi bl i oteke „Vl adi sl av Petkovi } Di s“, Dani ca Ota{ evi } i autor teksta.

12. podr{ ka i u~estvovawe u kwi ` evni m akti vnosti ma i programi ma nameweni m svi m starosni m grupama, i pokretawe takvi h akti vnosti , ako je neophodno.³⁹

Sa radi oni ce za ovaj rad i zdvajamo deo koji se odnosi na upravqawe nabavnom pol i ti kom, { to bi ujedno mogl o predstavqati rezi me zadataka nabavke i nabavne pol i ti ke.

„Upravqawe nabavnom pol i ti kom obuhvata:

1. anal i zu potreba;
2. pri ori tete me | u usl ugama;
3. karakteri sti ~nu vel i ~i nu fondova, ukqu~uju}i posebne zbi rke, npr. mul ti kul tural ne materi jal e, materi jal e za opi smewavawe i za hendi kepi rana l i ca;
4. na~el a i metode nabavne pol i ti ke i rashodovawa;
5. raspore | i vawe buxeta;
6. odgovornost za nabavnu pol i ti ku;
7. pri stup el ektronski m i zvori ma, ukqu~uju}i ~asopi se, banke podataka;
8. ul ogu bi bl i oteke kao portal a za el ektonske i zvore;
9. na~el a ~uvawa i odr ` avawa f onda;
10. zahteve kontrol e posl ovawa: i nventari sawe, revizija i rashodovawe;
11. f i nansi jsku odgovornost;
12. na~el a postupawa sa pokl oni ma i l egati ma;
13. na~el a za postupawe u sl u~ajevi ma ` al bi ;
14. procenu sada{ wi h i budu}i h f i nansi jski h potreba i mogu}nosti f i nansi rawa;
15. i zjave o postupci ma za proveravawe i eval uaci ju koncepci je f onda.“⁴⁰

Како је код нас?

Градска библиотека „Владислав Петковић Дис“

Shodno *St andardi ma za javne bi bl i ot eke*, u odnosu na broj stanovni - ka, Gradska bi bl i oteka „Vl adi sl av Petkovi } Di s“ spada u V (petu) katego - ri ju bi bl i oteka i obezbe | uje mi ni mum 1,5 kwi gu po stanovni ku. Bi bl i ot - ka i ma razvi jen op{ ti , de~ji , nau~ni , zavi ~ajni , referensni i pri ru~ni f ond, peri odi ku, a od skora i sve aktuel ni ji f ond za ml ade. Obezbe | en je

³⁹ *I st o*, str. 67-68.

⁴⁰ Konrad Uml auf, *Nabavna pol i t i ka – radi oni ca*, str. 14-15: <http://www.ifla.org/VII/s8/proj/publ97.pdf>

pri stup el elektronski m i zvorima, kako za zaposlene tako i za korisnike. Ubrzano se radi na digitalizaciji zavijajne grane.

Nabavka kwi`ne i nekwi`ne grane poverena je Komisiji za nabavku,⁴¹ sa iwenoj od bi bli otekara i z pozajmni h odecewa. Oni su uz konstultovawe sa di rektorom zadu`eni za vowe nabavne pol i ti ke ustanove.

Fondovi se redovno i ravnomerno popuwavaju svi m, za to predvi`eni m na i ni ma nabavke, prevashodno kupovinom i poklonom, u neznatnoj meri razmenom i jednim delom sopstvenim i zdawima.⁴² Pokloni se uzimaju sel ektivno, prema potrebama bi bli oteke. Razvijen je ti p me|ubi bli oteke pozajmice, naro i to sa Narodnom bi bli otekom Srbije i Bi bli otekom Matice srpske.

Pored strunog mi { cewa bi bli otekara o potrebi nabavke odrene publ i kacije, u obzir se uzimaju i `eqe korisnika koje su op{ ti jeg karakterizira.⁴³ Prate se svi ponu`eni i zvorini formacija koji mogu uticati na br`u i efikasnu nabavku bi bli oteko i nformacione grane. Izdava`ka produkcija se prati preko kataloga i zdavakih ku}a, web-sajtova, pose}uju se sajmovi kwi ga, izlo`be i promocije novoobjavljeni h publ i kacija, prate se recenzije, kritike, bi bli ografije... Potom se uredno i zra}uju spiskovi naruxbina, evidencije svaka pri spela publ i kacija, blagovremeno se reklamira o{ te}ena, potra`uje nepri spela i li vra}a prekobrojna. Nabavljena grana se prema prioritetu obra}uje i stavqa na raspolagawe korisnicima.

Nedostatak prostora zahteva stalno pomerawe i pre i { }avawe fondova, odnosno povla`ewe neaktuelnih - starih u korist aktuelnih - novih kwi ga, uz po{ tovawe uputstva i standarda.

Nabavna pol i ti ka Gradske bi bli oteke „Vladi slav Petkovi } Dis“ uskla}uje se prema dinamicizdavke produkcije i finansijskim mogućnostima, a u odnosu na postoje}i fond, korisnike, prostor i opremu.

Bi bli oteka koordinira rad sa drugim i nstitucijama: bi bli otekama, {kolama, kulturnim ustanovama...

Poslednjih godina kupovina, odnosno vrednost nabavljene grane, nadma}uje ostale vi dove nabavke { to je za Bi bli oteku pozitivno, jer sama mo-

41 Na osnovu člana 53. Statuta Gradske bi bli oteke „Vladi slav Petkovi } Dis“, direktor i menuje Komisiju za nabavku kwi ga i asopisa. Mandat Komisije traje `etri godine. Novi sastav Komisije i menovan je 3. 12. 2008. godine i broji sedam članova, bi bli otekara i kwi`ni`ara i z pozajmni h odecewa.

42 Gradska bi bli oteka „Vladi slav Petkovi } Dis“ je izdavakwi ga, edicija *Kwi ga gost a, Tokovi i Vrel a, Zavi`ajne bi bli ografije, Posebni h i zdawa*, asopisa *Gl as bi bli oteke i Di sovo proleje i Kat aloga izlo`bi*, koji direktivno ulaze u wen fond.

43 Poslednjih godina su, zbog veliki g i nteresovawa korisnika, osetno pro{ i rene i

` e da uti ~e na kval i tet i stawe svog f onda. Porast kupovi ne kao na~i na nabavke vi dan je od 2002. godi ne, na { ta ukazuje sl ede}a tabel a koja prati na~i ne nabavke u Bi bl i oteci :⁴⁴

Tabel om su obuhva}ene mono}rafске њубликације prema na~i ni ma nabavke za sva odeqewa Gradske bi bl i ot eke „Vl adi sl av Pet kovi } Di s“, ukqu-uju}i i ogranke њrema s}a}u iz k}i}a inven}ara od 1990. do 2009. godi ne

GODI NA	NA^I N NABAVKE					
	Kupovi na	Pokl on	Razmena	Otkup Mi ni starstva kul ture Srbi je	Otkup publ . iz obl asti dru} tveni h i humani sti ~kih nauka	UKUPNO
1990. godi na	959	664*				1.623
1991. godi na	832	1.535*				2.367
1992. godi na	837	374		502		1.713
1993. godi na	63	549		370		982
1994. godi na	266	1.057		325		1.648
1995. godi na	1.142	958		184		2.641**
1996. godi na	1.062	486		172		1.720
1997. godi na	878	977		509		2.364
1998. godi na	1.681	850		309		2.840
1999. godi na	915	2.097		150		3.162
2000. godi na	1.338	2.266		398		4.002
2001. godi na	1.349	3.141		300		4.790
2002. godi na	3.332	1.963	10	548		5.853
2003. godi na	2.058	2.902	98	266		5.324
2004. godi na	2.875	3.470		690		7.035
2005. godi na	3.599	2.304	2	524		6.429
2006. godi na	3.568	2.936	13	718		7.235
2007. godi na	3.299	3.217	16	756		7.288
2008. godi na	4.105	1.929		2.091	128	8.253
2009. godi na	2.694	2.202	13	1.244	23	6.176

* u pokl on u{ ao broj kwi ga dobi jeni h iz otkupa

** u broj u{ lo jo{ 357 rashodovani h publ i kaci ja, koje su u me |uvremenu vra- }ene od ~i tal aca

⁴⁴ Zahval nost za uvek preci zne i besprekorno a` urne podatke o stawu f onda, dostupne u svakom trenutku, kori { }ene i u izradi ove table e, autor duje kwi ` ni ~ari ma Odeqewa za stru~nu obradu kwi ga u ~a~anskoj Bi bl i oteci koji rade na i nventari sawu bi bl i ote~ke gra|e - Branki Lazovi }, Sne` ani Pl ani } i Brani sl avi Vi dojevi }.

Да ли постоји равнотежа?

Sagledavajući svega navedenog, možemo se vratiti na početak - izmeriti u odgovornosti i kreativnosti, što bi ujedno moglo predstavljati i završni deo svakog poglavlja nabavke i nabavne politike i znetog u radu.

Težava svake nabavke je uskladičiti kvalitet sa kvantitetom, ujednačiti nabavku sa stepenom korišćenja fondova, pomiriti nabavnu sa izdavačkom politikom, uvažiti i teže korisnika uz potrošavatelja i oteke, što sve znači - pri nabavci uspostaviti ravnotežu u zmeriti u veličini odgovornosti i neophodne kreativnosti. Ravnoteža stalno teži i mo. Ona je, svakako, potrebna, a koju garantuje samo dobro voljena i planirana nabavna politika.

Često nam su dobri naslovi i zadovoljni korisnici.

Zadovoljni
korisnici
razgovaraju sa
najviše tri lica
o svojim
pozitivnim
iskustvima

Nezadovoljni
korisnici
razgovaraju sa
10 do 12 lica
o svojim
negativnim
iskustvima⁴⁵

⁴⁵ Preuzeto sa materijala radi onice: <http://www.ifla.org/VII/s8/proj/publ97.pdf>

Литература

1. Begeni { i }, Dobri l a, „Nabavka i nabavna pol i ti ka u bi bl i otekama“, u: *Godi { wak bi bl i ot eka Srema za 2007. godi nu.* - Br. 8 (2008), str. 45-50.
2. Brkovi }, Qi qana, „Nekol i ko re~i na temu nabavna pol i ti ka“, u: *Bi - bl i ot ekar.* - God. 22, br. 5 (1970), str. 501-505.
3. Vrane{ , Al eksandra, „Standardi za bi bl i oteke - zna~aj, pri nci pi , smerni ce“, u: *MONS Aureus : ~asopi s za kwi `evnost , umet nost i dru{ t vena pi t awa* (Smederevo). - God. 1, br. 1 (2003), str. 154.
4. Vasi }, Vera, „Nabavna pol i ti ka i kwi ` ni fond“, u: *Bi bl i ot ekar.* - God. 32, br. 1/6 (1980), str. 105-123.
5. \okovi }, Gordana, „Nabavna pol i ti ka u vi soko{ kol ski m bi bl i oteka - ma“, u: *Bi bl i ot ekar.* - God. 50, sv. 3/4 (2008), str. 53-58.
6. *IFLA/UNESCO Smerni ce za razvoj javni h bi bl i ot eka*, Beograd, 2005.
7. Nemawi }, Mi lo{ , *Nabavna pol i ti ka narodni h bi bl i ot eka*, Beograd, 1984.
8. Perunovi }, Nevenka, *Pri nci pi nabavne pol i ti ke u bi bl i ot ekama*, Beograd, 1997.
9. Petrovi }, Mi lomi r, „Vel i ka pomo} bi bl i otekama“, u: *Pol i ti ka.* - God. 99, br. 32016 (21. 12. 2002), str. A16.
10. „Standardi za narodne bi bl i oteke“, pri re|i va~i Leposava ^uki } i Ana Cerani }, u: *Zajedni ca bi bl i ot eka.* - Br. 1-4 (1987), str. 35-73.
11. Ugri ~i }, Sreten, „Predl og unapre|enog model a otkupa kwi ga“, u: *Gl a - sni k NBS.* - God. 5, br. 1 (2003), str. 445-448.

Web-agpece

1. Vukoti }, Bojana, *Formi rawe i vo|ewe fonda serijski h publ i kaci ja u javni m bi bl i ot ekama*: http://www.nb.rs/view_file.php?file_id=2027
2. *Zakoni : Zakon o bi bl i ot e-koj del at nost i , Zakon o kul t urni m do - bri ma, Zakon o kul t uri* : <http://www.nb.rs/pages/article.php?id=1453>
3. Nebesni , Tatjana, *Ot kup kwi ga kao na~i n nabavke u narodni m kwi - ` ni cama*: http://dzs.ffzg.hr/text/nebesny_otkup.htm
4. Si movi }, Dubravka, *Obavezni pri merak Pro{ lost u budu}nost i*: http://www.nb.rs/view_file.php?file_id=2489

5. „Smerni ce za nabavku bi bl i ote~ke gra |e u narodni m bi bl i otekama“, u: *St ru~no uput st vo za obnovu i nabavku bi bl i ot e~ke gra |e u narodni m bi bl i ot ekama*: <http://www.bibliotekar.bds.org.yu/downloads/Nabavka%20smernice.doc>
6. *St andardi za javne bi bl i ot eke u Republi ci Srbi ji*: <http://bds.rs/Download8html>, <http://www.nb.rs>
7. *St ru~no uput st vo o prijemu i di st ri buci ji bi bl i ot e~ke gra |e do bi jene put em pokl ona* (Usvojeno na Stru~no~nau~nom ve) u NBS 09. 02. 2006. godi ne) („Sl u` beni gl asni k RS“ br. 12/05; 34/94): http://www.nb.rs/view_file.php?file_id=1415
8. Tadi }, Kati ca, „Obl i kovawe kwi ` ni ~noga f onda“, u: *Rad u kwi ` ni ci : pri ru~ni k za kwi ` ni ~are*: <http://dzs.ffzg.hr/text/katm.htm>
9. Uml auf , Konrad, Nabavna pol i ti ka – radi oni ca, 2005: <http://www.ifla.org/VII/s8/proj/publ97.pdf>
10. Uputstvo o revizi ji i otpi su bi bl i ote~ke gra |e („Sl u` beni gl asni k RS“, br. 25/95): <http://www.nb.rs/pages/article.php?id=1483>
11. [ekul arac, Vl adi mi r: *Mre` a javni h bi bl i ot eka Srbi je u peri odu 2000-2008. godi na*: http://www.nb.rs/view_file.php?file_id=2623

BETWEEN RESPONSIBILITY AND CREATIVITY ACQUISITION AND ACQUISITION POLICY IN LIBRARIES

Summary

Acquisition of books and information holdings falls within the activity scope of a public library and it has a direct impact to the building and complementing of library holdings. It is realized through a well planned and defined acquisition policy corresponding to the type, aims and tasks of a library in view of the state of existing holding, structure of users, financial ability, dynamics of publishing production and the space the library has at its disposal. The aim of acquisition is meeting of requirements of society and a wide circle of users by providing holdings in all forms and arrangements.

Key words: acquisition, acquisition policy, acquisition principles, acquisition way, standards, guidelines, international documents, library-information holdings

Natasha Popovich

MI LE TASI]
 Gradska bi bli oteka
 Subotica

UDK: 027.5:06.072(497.113)

OTI SAK DLANA

Sa`et ak: ^esto nije dovoljno zavi~ajni m i stra` i va-i ma samo pru` i ti tra`eni bi bli ote~ki materijal. Specifi~nost wi hovi h i stra` i vawa, vezani h upravo za zavi~ajni areal, nosi vi { e emoti vnog naboja nego kod drugih, pa je i odnos bi bli otekara prema wi ma specifi~an, tako|e emoti van. Zavi~ajne i stra` i va-e treba negovati, sa wi ma odr`avati pri sniji profesionalni odnos, ~esto ne mare}i za radno vreme, kao i za ustacene i defi nisan e i stra` i va-ke norme, te i m konstantno nudi ti nov materijal, uvl a-i ti i h nepri metno, { to dubqe i { to { i re u i stra` i va-ku materiju, ali i m i odati pri znawe kada i stra` i va-ku temu zaokru`e.

Jedan od na-i na moti vi sawa i javnog pri znawa za dopri nos zavi~ajnom i stra` i vawu je i oti ski vawe u gli ni dl ana jednog od i stra` i va-a u Zavi~ajnom odeqewu Gradske bi bli oteke u Subotici, koji je u mi nul oj godi ni mo` da najvi { e dopri neo kako otkri vawu zavi~ajni h detaqa, tako i afi rmi sawu zavi~ajnog stvaral a{ tva.

Kqu-ne re-i: Zavi~ajno odeqewe, zavi~ajni fond, zavi~ajna i stra` i vawa, moti vi sawe zavi~ajni h i stra` i va-a, oti sak dl ana zavi~ajni h stvaral aca

Moti vi sati sugra|ane, u~eni ke i studente, profesore i i stra` i va-e, nau~ne radni ke, ali i ma kog ~i taoca da od sve ve}eg i zbora pred koji m se svakodnevno na|e, odabere bi bli oteku kao mesto u kojem }e sadr`ajno prove sti svoje sl obodno vreme, veoma je ozbi qan, ni mal o lak posao. Podsta}i i h, pak, da svoj boravak u bi bli oteci pretvore u i stra` i va-ki rad, koji bi potom preto~i li u trajni pi sani bi bli ote~ki materijal, jo{ je te`e.

Tokom dugogodi { weg rada u Gradskoj bi bli oteci u Subotici, nau~i o sam da je pored svega { to struka tra` i, veoma bi tan, mo` da i presudan, od-

nos sa kori sni ci ma svi h generaci ja i prof i l a. Rad sa zavi ~ajni m f ondom pri Nau~nom odeqewu, odnos sa kori sni ci ma speci f i ~ni h i nteresovawa ~i ni se jo{ ozbi cni ji m, i z prostog razl oga { to se svaki radoznal i ul a- zak u zavi ~ajni „okean bez obal a“ okon~ava otkri vawem novog kamen~i }a koji na vel i kom pretpostavqenom mozai ku i spuwwava tek jednu si }u{ nu prazni nu.

U pozajmni m odeqewi ma stal ni je ci q dovesti { to ve}i broj kori sni ka, dok se ci q zavi ~ajnog odeqewa unekol i ko razl i kuje – kako kori sni ka koji je za{ ao u svet zavi ~ajne kwi ge i peri odi ke, kao i nekonvenci onal nog bi bl i ote~kog materi jal a, i sprovo ci rati da svoje ~i tawe, i stra` i wawe i otkri wawe, svoju svekol i ku radoznal ost okon~a i spi si wawem ne~eg { to jo{ ni je, { to je jo{ uvek nepoznani ca. Ti me }e obogati ti bi bl i ote~ki f ond, i svi m drugi m kori sni ci ma ponudi ti ne{ to jo{ nei stra` e- no, te i m omogu}i ti i ol ak{ ati upl i v u odre | enu temu, al i i samom i stra` i va~u pru` i ti sati sf akci ju zbog objavqenog del a, koja }e mu godi ti , ~i ni ti ga zadovoqni m, davati mu dovoqno el ana, energi je i podstreka da nesmawenom ambi ci jom nastavi i stra` i va~ki m putem.

Stvori ti i stra` i va~ku atmosferu za kori sni ka pojedni ca, al i i u zavi ~ajnom odeqewu kao zaokru` enoj bi bl i ote~koj jedi ni ci , jeste jedan od nezaobi l azni h i obavezuj u}i h zadataka zavi ~ajni h bi bl i otekara.

Na samom po~etku novog stol e}a, 2001. godi ne, bi o sam pozvan na presti` no Bi jenal e savremenog svetskog l i kovnog stvaral a{ tva u F i renci . Pored i zl agawa svoje sl i ke ve}eg f ormata, posve}ene dvehi cqadegodi { wi ci hri { }anstva, desetak dana svog boravka u srcu renesansnog pokreta i skori sti o sam za obi l azak mnogi h gal eri ja i crkava, muzeja i zna~ajni h kul turni h zdawa, koji h u F i renci i ma bezbroj. Tako sam se jedno popodne obreo u Gal eri ji Akademi je umetnosti , kako bi h vi deo del a Mi kel an | el a Buonaroti ja, pre svega ori gi nal nu skul pturu Davi da. Moja zadi vqenost remek-del om bi l a je vel i ka. Kraj same skul pture, u jednoj zastakqenoj vi tri ni i zl o` en je i kl esarski pri bor koji m se, prema trdwi vodi ~a, sl u` i o sam umetni k. Me | u ~eki }i ma i dl eti ma nal azi o se i komadi } crvenkaste stvrđnute gl i ne sa oti skom Mi kel an | el ovog pal ca. Upravo taj oti sak prsta, jedi nstveni neponovqi v, nudi o je jo{ i nti mni ji trag skul pto ra, nego wegova ostvarewa koja su u pomenutoj f i renti nskoj gal eri ji u kol onadama vodi l a do uzvi { enog i u svakom smi sl u vel i kog Davi da. Taj ma l i oti sak i za mene je bi o posti caj da pre { est godi na poku{ am da oveko ve~i m zavi ~ajne stvaraoce wi hovi m oti skom, ovog puta ~i tavog dl ana (oti sak pal ca u nas i zazi va pe` orati vnu pomi sao).

Dogodi l o se tako, da sam posl edweg radnog dana u 2004. godi ni okupi o tri desetak suboti ~ki h zavi ~ajni h stvaral aca, koji ma upravo zavi ~ajni f ond Bi bl i oteke ba{ ti ni i stra` i va~ki i autorski rad, kako bi se pri se tli i svog anga` ovawa u mi nul oj godi ni i otkri l i svoje pl anove u narednoj.

Te 2004. godine, kao prvi koji je trajni trag svog dl ana u gl i ni dari - va o zavi ~ajnom odeqewu bi o je, sada akademi k, Sava Hal ugi n, poznati skul ptor. Te godi ne postavi o je dva portreta u bronzi u central nom grad - skom parku pred suboti ~kom Gradskom ku}om, i to upravo portrete De` e Jakaba i Marcel a Komora, nei mare i arhi tekte koji su, i zme|u ostal og, projektoval i tu najl ep{ u suboti ~ku gra |evi nu. Do tada je i mao pedesetak samostal ni h i zl o` bi i gotovo i sto tol i ko skul ptura u stal ni m postavka - ma, odnosno na otvorenom prostoru. Te godi ne je Hal ugi n, kao fakul tetski profesor, i mao i zapa` eni h i zl o` bi i postavki . Ostavi o je oti sak svog dl ana u gl i ni ba{ kao i wegov vel i ki prethodni k i kol ega u Fi renci , potpi sao se kraj wega i upi sao redni broj 1. Tako je u Zavi ~ajnom odeqewu Gradske bi bli o teke u Suboti ci , spontano i nekonvenci onal no, mi mo svi h utvr |eni h pravi la i meri la, pol i ti ~ki h i naci onal ni h, pol ni h i navi - ja - ki h, uveden jo{ jedan vi d moti vaci je zavi ~ajni m stvaraoci ma, pokaza - }e se presti ` ni m, ostavqawem oti ska dl ana, kao trajnog bel ega. Jedi ni i i skqu~i vi kri teri jum za i zbor zavi ~ajca koji }e svoj dl an oti snuti u gl i ni jeste wegov dopri nos zavi ~ajnom, pa i svekol i kom stvaral a{ tvu, u toku prethodne godi ne.

Ve} naredne, 2005. godi ne, posledweg radnog dana u toj godi ni svoj dl an je uti snuo u gl i ni Bel a Duranci , i stori ~ar umetnosti i nezaobi l a - zni li kovni kri ti ~ar i pedagog, najpozvani ji stru~wak za ma |arsku vari - jantu Secesi je u umetnosti na na{ i m prostori ma, ~i je pi sano del o u dva - desetak kwi ga, nebrojeni h separata i referata, katal oga i monograf i ja oboga}uje ne samo zavi ~ajnu zbi rku. I ste godi ne { tampane su mu kwi ge o arhi tekturi secesi je u Vojvodi ni , { to je bi lo presudno da tu godi nu u Za - vi ~ajnom odeqewu obel e` i ba{ wegov dl an.

Nakon svega dva oti ska dl ana, me|u suboti ~ki m stvaraoci ma stvoren je pri metan respekt prema ovakvom vi du pri znawa, rastere}enog svi h mo - gu}i h „kqu~eva“ i uti caja koji su ~esto pri sutni , ponekad i domi nantni kada su u pi tawu pri znawa stvaraoci ma.

Na samom kraju 2006. godi ne, jedna od najzna~ajni ji h pesni ki wa u nas, Mari ja [i mokovi } , svoji m stvaral a{ tvom nametnul a se kao nepri - kosnovena u toj godi ni da svoj dl an trajno oti sne u gl i ni . Sa desetak zbi r - ki pesama, romanom, eseji ma, kri ti kama, uvr{ tena u vi { e antol ogi ja i prevo|ena na nekol i ko jezi ka, Mari ja [i mokovi } je upravo 2006. godi ne i spi si val a jednu od svoji h najboqi h zbi rki *Ki novar*, koja joj je donel a jednu od najpresti ` ni ji h pesni ~ki h nagrada u Srbi ji , Nagradu „Branko Mi qkovi }“.

Oti sak dl ana u Zavi ~ajnom odeqewu postao je svojevstan obred, koji sa nestrpcqewem i { ~ekuju ne samo zavi ~ajni stvaraoci i i stra` i va - i , ve} i verni konzumenti , koji svoje sl obodno vreme provode upoznaju}i se sa za - vi ~ajni m tragovi ma, al i i i stra` uju}i , sa o - i gl edni m namerama da i sa -

mi dopri nesu osvetqavawu pojedini h nei stra` eni h momenata zavi ~ajnog prostora. Sve je vi { e ml a | i h i u~eni h, al i i i stra` i va~a tre} eg doba, koji ma je kwi ga i bi bli oteka pravo i spuwwewe sl obodnog vremena.

Sl ede}u, 2007. godi nu, svoji m i stra` i va~ki m i stvaral a~ki m radom i spuni o je Suboti ~ani n, ta~ni je ro | eni Bajmo~ani n dr Branko] upurdi - ja, redovni prof esor F il ozof skog f akul teta u Beogradu, na Odseku za etnol ogi ju i antropol ogi ju. Svoje i stra` i va~ko anga` ovawe u najve}oj me- ri i jeste usmeravao i posveti o i stra` i vawu svog zavi ~aja, ta~ni je Subo- ti ce i prostora oko we. Do sada je potpi sao ni z nau~ni h kwi ga, vel i ki broj separata, publ i kaci ja, pri kaza, pokreta~ je ~asopi sa, a 2007. godi nu kruni { e publ i kaci jom *Porodi ce kol oni st a u Bajmoku 1945-1948*, obra- di v { i doseqeni ke, svoje zemqake koji su se pre svega sa prostora Gorskog Kotara, i z Hrvatske, nastani li u wegovom rodnom mestu. Svekol i ko anga- ` ovawe] upurdi je u vel i koj meri rasvetqava mnoge kol ekti vi tete koji ` i ve i rade u autenti ~ni m i speci fi ~ni m usl ovi ma na teri tori ji subo- ti ~ke op { ti ne, kao i wi hove obi ~aje, trajno bel e` e} i wi hove svekol i ke tragove i z pro { l osti , sve do danas.

Na kraju 2008. godi ne ni je bi lo di l eme ko } e svoj dl an uti snuti u gli nenu pl o~u i trajno ga ostavi ti budu} i m pokol ewi ma. Mada zdravstve- ni radni k, dr De` e ^ uso, na~el ni k suboti ~ke Hi tne pomo} i , godi nama je predano i stra` i vao verske objekte mawi h di menzi ja, pre svega krstove krajputa { e, da bi i h u pet kwi ga zabel e` i o i evi denti rao, daju} i vel i ki etnol o { ki dopri nos suboti ~koj verskoj i stori ji . Objavqi vawu ovi h mo- nograf i ja prethodi o je vel i ki broj i stra` i va~ki h sati , provedeni h nad starom zavi ~ajnom peri odi kom. Ti hi m i preci zni m i stra` i vawem, neza- vi sno od konf esi onal nog porekla, ovaj marqi vi i stra` i va~ bel e` i o je poreklo, nastanak, obl i k, mesto, al i i sve druge bi tne el emente ovi h spo- meni ~ki h obel e` ja, uz bogato potkrepqenu dokumentaci ju, arhi vu, foto- graf i je i mape, zaokru` i v { i i kompleti raju} i svoje i stra` i vawe u ce- l okupnoj suboti ~koj op { ti ni .

Na kraju 2009. godi ne, uti ski vawe dl ana nekog od zavi ~ajni h i stra` i - va~a i stvaral aca ve} { esti put bi lo je organi zovano, kao i uvek, u i nti m- noj atmosferi Zavi ~ajnog odcqewa u kome se i znova ti skal o nekol i ko dese- ti na sugra | ana koji ne mogu bez zavi ~ajnog f onda. ^ esti tal o se novom l au- reatu, po { tuju} i i nadaqce autonomni i zbor, do sada apsolutno potvr | en, prozbori la se po koja o dosada { wi m i stra` i vawi ma, najavqena su budu} a, i uz { ampawac se po` el el o dobro zdravqce, upornost u budu} em radu, u i { - ~eki vawu naredni h zavi ~ajni h del a. Ovog puta i zbor da svoj dl an oti sne u gli ni pao je na dr Sl obodana Vl adu { i } a, docenta na F il ozof skom f akul - tetu u Novom Sadu, na Odseku za srpski jezi k, jer je pro { l e godi ne odbrani o doktorsku di sertaci ju sa temom *Evropske met ropol e u del u Mi l o { a Crwan- skog*, a objavqene su mu i dve kwi ge *Forward i Ko je ubi o mrt vu dragu*.

Namera je da se, sada ve} usta}eni obi ~aj oti ski vawa dl ana nastavi , da postane tradi ci onal an, te da se nakon deset godi na gl i neni oti sci i z- li ju i preto~e u bronzane odl i vke, koji bi kao ve~ni tragovi dobi li jo{ ve}u arti sti ~ku vrednost i tako krasili Zavi ~ajno ode}ewe, o~i gl edno moti vi { u}i sve budu}e stvaraoce da se i wi hovi dl anovi jednog dana na- |u uz i zl o` ene.

Mi nul o vreme u kojem je i medijski adekvatno propra}en ovaj speci- f i ~an kulturni doga|aj, potvrdi lo je da je ovakav vi d moti vi sawa, ali i „nagra|i vawa“ zavi ~ajni h i stra` i va~a doneo rezul tate, jer se pokazao kao pl odonosna komuni kaci ja i zme|u zavi ~ajni h bi bl i otekara i kori sni- ka, i stra` i va~a, stvaral aca, i nspi ri { u}i kako dosada{ we, tako i budu- }e zavi ~ajne autore u i sti nskom stvaral a~kom nadmetawu, a sve sa ci cem da se, pre svega, bi bl i oteke i bi bl i ote~ka del atnost af i rmi { u na pravi i autenti ~an na~i n, te da se zavi ~ajne prazni ne popune vredni m bi bl i o- te~ki m publ i kaci jama.

PALM PRINT

Summary

Often it is not enough to provide only required local history material to a local researcher. Specificness of their research connected directly to the home area probably bears more emotive charge than any other does and consequently the relationship between a library worker and them is specific and emotional as well. The researchers of local history material should be cherished, maintained a closer professional relationship with them often not caring for the official hours as well as for habitual and defined research standards, constantly offering them new material, drawing them unperceptibly as deeply and widely as possible into the research material but also give them credit when they round out a research theme.

One of the ways of motivating and giving public credit for the engagement in local history material researching is palm printing in clay of one of the researchers at the Local History Department of the Public Library of Subotica which perhaps in the preceding year contributed most to discovering of local history details on one side and to affirmation of local history creative work on the other side.

Key words: local history department, local history material, local history research work, motivation of local history researchers, local history researchers palm printing

Mile Tasich

*O t isci Save Halugina, Bele Durancija, Marije [imokovi],
Branka Jupurdije*

Sava Halugin os t avqa o t isak dlana